

Margarita Aragioni,
Iryna Ungurean, Oleksandra Kozorog,
Nelea Lebid, Valentina Potapova

CULTURA BUNEI VECINĂȚĂȚI

Margarita Aragioni,
Iryna Ungurean, Oleksandra Kozorog,
Nelea Lebid, Valentina Potapova

CULTURA BUNEI VECINĂTAȚI

Manual pentru clasa a 5-a
a instituțiilor de învățământ
mediu general

Recomandat de Ministerul Învățământului și Științei al Ucrainei

Київ
Видавничий центр «Академія»
2023

УДК 17*кл5(075.3)
К90

Перекладено за виданням:

Культура добросусідства : підруч. для 5 класу закладів загальної середньої освіти / М. А. Араджионі, І. К. Унгурян, О. Г. Козорог, Н. К. Лебідь, В. І. Потапова. — Київ : Видавничий дім «Освіта», 2023.

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
(наказ Міністерства освіти і науки України від 08.02.2022 р. № 140
у редакції наказу від 30.03.2022 № 277)

ВИДАНО ЗА РАХУНОК ДЕРЖАВНИХ КОШТІВ. ПРОДАЖ ЗАБОРОНЕНО

Підручник розроблено за модельною навчальною програмою
«Культура добросусідства. 5—6 класи» для закладів
загальної середньої освіти
(авт. М. А. Араджионі, О. Г. Козорог, Н. К. Лебідь,
В. І. Потапова, І. К. Унгурян)

Культура добросусідства : підруч. для 5 кл. з навч.
К90 румунською мовою закл. заг. серед. осв. / М. А. Араджионі,
І. К. Унгурян, О. Г. Козорог, Н. К. Лебідь, В. І. Потапова ; пер.
Є. Г. Русу. — Київ : Видавничий центр «Академія», 2023. —
128 с. : іл.

ISBN 978-966-580-710-0 (рум.)

УДК 17*кл5(075.3)

ISBN 978-966-580-710-0 (рум.)
ISBN 978-966-983-351-8 (укр.)

© Араджионі М. А., Унгурян І. К.,
Козорог О. Г., Лебідь Н. К.,
Потапова В. І., 2023
© Видавничий дім «Освіта», 2023
© Русу Є. Г., переклад, 2023

CUPRINS

Introducere	6
Cunoașterea obiectului «Cultura bunei vecinătăți»	6
Capitolul 1. Eu cresc!	12
<i>Tema 1.</i> Sunt adolescent!	12
<i>Tema 2.</i> Eu și granițele mele personale. Dreptul la autoexprimare	16
<i>Tema 3.</i> Punctele mele forte. Profesiile prezentului și a viitorului	23
<i>Tema 4.</i> Eu și timpul meu	28
Capitolul 2. Eu și familia mea!	35
<i>Tema 1.</i> Familia, rudele, neamul	35
<i>Tema 2.</i> Valori personale, familiale și universale	40
<i>Tema 3.</i> Relații intergeneraționale: atitudini față de bătrâni, mai mici, semeni	44
Capitolul 3. Eu în comunitate	50
<i>Tema 1.</i> Cu toții suntem diferiți și asemănători	50
<i>Tema 2.</i> Cum să te ajuți pe tine și pe ceilalți	58
<i>Tema 3.</i> Comunicarea efektivă	65
<i>Tema 4.</i> Ce este conflictul?	74
Capitolul 4. Diferiți, dar egali	82
<i>Tema 1.</i> Mâncăruri preferate. Alimentație sănătoasă	82
<i>Tema 2.</i> Particularități ale etichetei etnice în familiile colegilor de clasă și vecinilor	89
<i>Tema 3.</i> Eticheta europeană: istorie și modernitate	97
<i>Tema 4.</i> Stereotipuri de gen în diferite culturi	105
GENERALIZARE	112
Rezumăm rezultatele anului de învățământ cu obiectul «Cultura bunei vecinătăți»	112
Anexe	116

Dragă elevă de clasa a cincea, drag elev de clasa a cincea

Te felicităm sincer cu începutul unei noi etape în viața ta — studiul la școala de bază!

Ții în mâini manualul «Cultura bunei vecinătăți». Unii îl cunosc deja de la grădiniță sau școala elementară, iar unii îl vor studia pentru prima dată. Te vor ajuta să te familiarizezi cu subiectele «Culturii bunei vecinătăți» semenii tăi — opt fete și băieți din diferite colțuri ale țării noastre.

În timpul lucrului cu manualul, îi veți cunoaște pe ei și familiile lor, veți afla despre preferințele lor, veți afla cu ce provocări se confruntă în viața lor și cum anume le depășesc.

Fii atent, pentru că cu fiecare subiect nou vei avea ocazia să înveți ceva nou și interesant din viața semenilor tăi. Și deja la sfârșitul clasei a cincea, vei putea să faci un profil al unuia dintre eroii sau eroinele, care ți-au plăcut cel mai mult.

Poate că în poveștile lor personale te vei vedea pe tine, familia ta și regiunea în care trăiești, iar asta te va ajuta să te înțelegi mai bine pe tine și pe oamenii din jurul tău, să înveți să cooperezi și să comunici cu diferiți oameni nu numai în spațiul virtual, ci și în viața reală.

Pe calea spre cunoașterea lucrurilor noi te vor ajuta informațiile interesante și sfaturile utile de la autorii manualului și de la colegii tăi, precum și diverse activități și exerciții practice. Sunt marcate cu **semne speciale**:

- — Prelucreează informațiile
- — Urmărește, conectează, alege, găsește
- — Gândește, analizează
- — Povestește, discută, întreabă
- — Lucru în grup, faceți împreună

Să aveți o călătorie plăcută și interesantă prin paginile manualului nostru!

Autoarele

INTRODUCERE

Salut! Suntem bucuroși să te vedem!! Nu suntem indiferenți cu ce dispoziție vei veni la lecția de «Cultura bunei vecinătăți». Așa că alege una sau mai multe emoticoane, pe care le simți acum. Dacă nu te poți decide asupra emoțiilor, alege un emoticon «neutru». Vă rugăm să faceți acest lucru la începutul și la sfârșitul fiecărei ore.

Cunoașterea obiectului «Cultura bunei vecinătăți»

AȘTEPTARE

În timpul întâlnirii noastre tu:

- vei începe familiarizarea cu obiectul «Cultura bunei vecinătăți»;
- vei face cunoștință cu eroii noștri;
- te vei gândi la aceea, ce ar trebui să înveți pentru a fi vecini buni;
- te vei gândi la aceea, ce vrei să obții anul acesta.

Amintește-ți, ce știi deja despre acest subiect. Ce anume aștepti de la această lecție?

1 Hai să facem cunoștință! Citește povestirile colegilor tăi despre locul unde s-au născut și unde locuiesc acum.

Pe harta Ucrainei (*vezi forțașul*), găsește așezările, regiunile sau zonele numite de eroii noștri, precum și locul, în care locuiești.

Răspunde la întrebări.

- ▶ Ce regiuni sunt vecine cu regiunea în care locuiești?
- ▶ Despre ce parte a țării noastre dorești să afli mai multe și să-ți faci noi prieteni acolo?

Noroc! Sunt Slavko,
locuiesc într-un sat
de tip urban la sud de
Dnypro.

Bună ziua!
Sunt Ksenia, locuiesc
la Kiev.

Sănătate bună! Sunt
Bogdan, m-am născut în
Harkov, dar acum locuiesc
cu familia mea în Lviv.

Să fim respectuoși!!
Sunt Sofia din regiunea
Donețk, locuiesc în
Mariupol.

O zi bună! Sunt Lilia,
m-am născut la Cernăuți, dar
acum locuiesc lângă Odesa.

Salutările mele!
Sunt Marusea, locuiesc într-
un sat din nordul regiunii
Ternopil.

Mă bucur să te văd!
Eu sunt Danylo, locuiesc în
Trostyanka și unde exact — în
Slobozhanshchyna sau în Podillya —
vei înțelege, când vei termina de citit
manualul.

Salut! Sunt Sasha, m-am
născut în Ialta (sunt două și
în Ucraina!), iar acum
locuiesc în Ujgorod.

2 Citește.

Lângă tine și familia ta locuiesc alți oameni. Ei se numesc vecini. Și la școala de asemenea ai vecini — aceștia sunt persoanele cu care comunică de obicei, înveți lângă ei; este vorba de elevi, profesori și personalul școlii.

Discutați în perechi răspunsurile la întrebările date.

- ▶ Cum ar trebui să fie, după părerea ta, vecinii buni?
- ▶ De ce ar trebui să înveți să fii o vecină bună/un vecin bun?
- ▶ Ce se poate învăța în timp ce studiezi materia «Cultura bunei vecinătăți»?

3 Descifrează rebusul și află sfârșitul propoziției.

Cultura bunei vecinătăți este

1=M

4=И

4=M

4 Citește versul acrostic al lui D. Kononenko.

Доброта — ось найкраще, що є у цім світі,
Одкровення і душу, і серце завжди зігриває,
Безкорисливість ціниться завжди в словах

і у вчинках,

Радість кожного з нас у житті окриляє.

Освятися любов'ю до ближнього, стань йому другом,
Сам гори, а не тлій. Не збреши, не зганьби, не образь.

Успадкуй найцінніше від рідного батька і неньки,

Серце людям відкрий, чесним будь повсякдень,

повсякчас.

І про друзів своїх пам'ятай, не покинь їх в біді

чи у горі,

Дружба — щире єднання, вершини братерства святі.

Слово тепле і ніжне, розумне, і чесне, й красиве,

Ти його пронеси як надію в своєму житті.

Віра в дружбу велику хай тебе у житті осяває,

Окриляє завжди і теплом доброти зігриває.

- ▶ Numește cuvântul, care este cifrat în poezie.
- ▶ Povestește-ne ce ai aflat nou despre obiectul «Cultura bunei vecinătăți» după ce ai citit poezia?
- ▶ Ce frază sau vers din acest acrostih ți-a plăcut sau te-a impresionat mai mult? Explicăți de ce.
- ▶ Cum te poate ajuta obiectul «Cultura bunei vecinătăți» să devii un vecin bun/o vecină bună?

5

Gândește-te la ceea, ce dorești, în general, să studiezi în clasa a cincea.

Marusea

Am atât de multe de făcut anul acesta! Visez să devin designer de modă, iar recent am aflat că pentru asta trebuie să știi bine nu doar desenul și tehnologia, care îmi place, dar și matematica, care nu prea îmi place. Deci, trebuie să studiezi aceste subiecte în profunzime. Mai trebuie să o ajut și pe mama cu treburile casnice, să coase haine noi pentru păpușile mele, să ajung la nivelul al șaptelea într-un joc nou... Nu înțeleg, cum să reușesc să fac totul?

Sasha

Ai dreptate, Marusea! Am și eu o mulțime de idei: vreau să merg la grupul istoric și arheologic de la Universitatea Centrală de Stat, să învăț să țin discursuri în fața oamenilor, să comunic mai mult cu prietenii, în sfârșit, să înving computerul la șah!

Lilia

Prieteni, cred că vă pot ajuta. Mama mea, fostă profesoară și acum antreprenor, reușește totul, datorită planificării principalelor sarcini, pe care le face lunar. De asemenea, m-a învățat să folosesc tabelul pentru a planifica chestiuni importante. Uită-te mai jos și, dacă îți place, folosește-l! Dacă nu — inventează-ți pe al tău.

Este important ca toate punctele să fie clare, scrise la timp, astfel încât progresul sau eșecul să poată fi monitorizat în mod constant. Sunt sigur că vei reuși!

Bogdan

Mulțumesc, Lilia, un sfat util! Dar mi se pare că acum este mai ușor să nu scrii pe hârtie, ci să-ți planifici treburile cu ajutorul unor programe adecvate. Sunt foarte multe — caută pe google și alege-o pe cea care îți place!

Tabel de planificare a lucrurilor importante

Scop/ sarcină	Plan de acțiune pentru realizarea/ implementarea acestuia	Termenul de executare a punctelor planului	Dificultăți sau victorii pe calea implementării	Data executării

6 Citește aforismele despre vise, dorințe și obiective. Spune-ne, care îți-a plăcut cel mai mult și de ce.

- Dorința este ceea ce vrei și poți face. Un vis este ceva ce poți face, dacă vrei.
- Un diamant este o bucată de cărbune, care a reușit să-și îndeplinească visele.
- Visele devin realitate atunci, când o dorință puternică le transformă în acțiuni concrete.
- Oamenii puternici fac din vis un scop, iar oamenii slabi fac din scop un vis.
- Nu există scopuri de neatins, există un procent mare de lene, lipsă de inteligență și o rezervă de refuzuri.

DICȚIONAR

Aforismul este o expresie scurtă, potrivită, cu un sens generalizat profund și original, care este reprodusă în mod repetat de alte persoane.

7 Citește pilda răsăriteană «Capacitatea de a te ridica». Cum ai înțeles-o?

Un popor avea un semn: cel care va smulge o floare albă de pe munte, va fi fericit. Muntele, pe care a crescut floarea, era fermecat — tremura neîncetat și nimeni nu putea rămâne pe el. Dar în fiecare sărbătoare cineva încerca să ajungă la vârful.

Într-o zi, trei prieteni au decis și ei să meargă după floarea fericirii. S-au dus la înțelept pentru sfat. El le-a spus: «Vei cădea de șapte ori — ridică-te de opt». Trei tineri au urcat pe munte, toți din direcții diferite.

După o oră s-a întors primul, acoperit de vânătași. A spus, că înțeleptul a greșit — după ce a căzut de șapte ori și s-a ridicat, tânărul a văzut că a parcurs doar un sfert din drum și a decis să se întoarcă.

Două ore mai târziu a venit cel de-al doilea tânăr, bătut și el, și cu regret a spus, că după ce s-a ridicat a opta oară, a văzut că nu a parcurs nici o treime din drum, așa că s-a întors.

Al treilea tânăr a venit o zi mai târziu cu o floare în mâini și fără răni. Prietenii lui au fost foarte surprinși și au întrebat: «Nu ai căzut?» — «Am căzut, — a răspuns el. — Poate de o sută de ori, poate mai multe — nu am numărat». — «De ce nu ești învinețit?» — și mai mult s-au mirat prietenii. «Înainte de a merge la munte, am învățat să cad», — a răs tânărul.

Înțeleptul le-a ascultat conversația și a spus: «Acest tânăr a învățat nu să cadă, ci să se ridice, așa că va atinge orice scop în viață!».

(După O. Lopatina și M. Skrebtsova)*

- 8 Spune-ne, cum te porți de obicei, când nu reușești să faci ceva.

Dă exemple din viața școlară, când ai reușit să-ți atingi scopul.

SĂ REZUMĂM ÎMPREUNĂ

Suntem foarte interesați, dacă ți-a plăcut lecția. Arată pe «scara emoțiilor» (vezi forțașul) cu ce dispoziție o închei.

Povestește, dacă așteptările tale de la lecție au fost îndeplinite.

Îți sugerăm să demonstrezi nivelul de însușire a acestui subiect. Pentru a face acest lucru, arată profesorului unde te afli pe imaginea muntelui (vezi forțașul). Dacă ești abia la începutul călătoriei, alege marcatori de înălțime de 100 sau 200 de metri, dar dacă simți că ai atins înălțimi semnificative, alege 1000, 1200 de metri și chiar mai sus! Nu uita să faci acest lucru la sfârșitul fiecărei lecții conform manualului nostru.

Ce gânduri, declarații sau sfaturi ale eroilor îți plac cel mai mult, au fost valoroase pentru tine? Explică de ce.

* Lopatina O., Skrebtsova M. Parabole pentru copii și adulți — Kh.: 4 Mamas, B.g. — 128 p.

Capitolul 1. EU CRESC!

Bună ziua! Ne bucurăm să te revedem! Care este dispoziția ta?

Tema 1. Sunt adolescent!

AȘTEPTARE

În timpul întâlnirii noastre:

- vei încerca să-ți dai seama ce schimbări s-au produs în tine;
- vei afla cum se va schimba viața ta școlară în timpul studiilor în clasa a V-a;
- vei discuta regulile de interacțiune cu colegii de clasă.

Amintește-ți, ce știi deja despre acest subiect. Ce anume aștepti de la această lecție?

DICȚIONAR

Adolescenții sunt persoane aflate în vârsta de tranziție de la copilărie la tinerețe. Conform terminologiei Fundației Națiunilor Unite în domeniul populației, adolescenții pot fi considerate persoanele cu vârsta cuprinsă între 10 și 19 ani.

1 Imaginează-te acum într-o oglindă mare.

Amintește-ți, cum ai venit la școală în clasa întâi. Comparați-vă în clasa I și a cincea. Ce s-a schimbat de atunci?

Salut prieteni! Vă amintiți, când abia începeam să fim prieteni, Sofia a propus să completeze chestionarul «Despre mine». A fost greu, dar interesant. Eu atunci am aflat multe despre mine și despre tine.

Da, îmi amintesc! La început l-am completat singuri, și apoi am împărtășit cu prietenii răspunsurile la unele întrebări nu atât de personale. În special, am fost impresionat, că Ksenia joacă bine fotbal, la fel și noi suntem fanii aceleiași echipe cu ea!

Am fost impresionat de Bogdan, care visează să devină bioinginer și știe deja să programeze. De asemenea și Danylo, care cântă rap și dansează!

Am aflat, că Sasha și Sofia, la fel ca mine, au pisici. Acum facem schimb de sfaturi, cum să avem grijă mai bine de animale de companie!

Am multe comun cu Lilia. Amândoi avem grijă de mediul înconjurător și ajutăm animalele! Ei bine, hai să le oferim noilor noștri prieteni și prietene să completeze un astfel de chestionar.

2 Citește întrebările chestionarului «Despre mine». Gândește-te la ele și notează-ți răspunsurile.

- 1 Ce te interesează?
- 2 Ce fel de noroc ai?
- 3 Ce faci cel mai bine?
- 4 De ce trebuie să studiezi?
- 5 Cum îți petreci, de obicei, timpul liber?
- 6 Cum te tratezi pe tine?
- 7 Ce te deranjează?
- 8 De ce te bucuri sau ce îți face plăcere?
- 9 Ce îți lipsește?
- 10 Cum tratezi oamenii din jurul tău?
- 11 Cine este eroul tău/eroina ta (anumite persoane sau personaje din cărți sau filme, care sunt un exemplu pentru tine)?
- 12 La ce visezi?

3 Pe baza răspunsurilor la chestionarul «Despre mine», creează o scurtă poveste despre tine și spune-o în perechi.

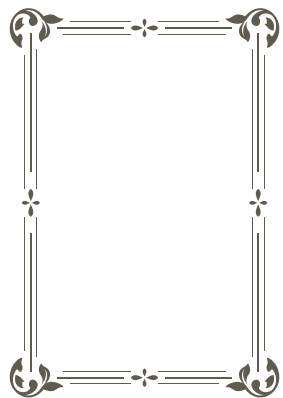
Reține, că despre lucrurile personale, poți să nu spui.

Fii atent la asemănările și diferențele din povestirile voastre.

4 Fantazează și creează un portret al unui băiat sau al unei fete imaginare, cu care siguranță ai dori să studiezi în aceeași clasă. O listă de întrebări te va ajuta în acest sens.

- ▶ Cum ar trebui să fie caracterul/norocul?
- ▶ Cum ar trebui să arate?
- ▶ Ce ar trebui să poată face?
- ▶ Cum ar trebui să se atârne față de învățătură?
- ▶ Ce ar trebui să-l intereseze?
- ▶ Cum ar trebui să-și petreacă timpul liber?
- ▶ Cum ar trebui să se comporte cu tine?

5 Compară răspunsurile tale din chestionarul despre tine cu acele caracteristici, care îți plac într-o imagine imaginară.

- ▶ Ce ai văzut comun și diferit?
- ▶ Ce prețuiești și ce te atrage cel mai mult la alți oameni?

Gândește-te, dacă ți-ar fi interesant să comunici cu o altă persoană, care îți este foarte asemănătoare.

Răspunde la întrebări.

- ▶ Cum s-a schimbat învățământul în clasa a cincea în comparație cu clasele primare?
- ▶ Când te simți confortabil în clasă?
- ▶ De ce avem nevoie de regulile de lucru în clasă?

7 În grupuri creați un model de spațiu convenabil și confortabil pentru studiere.

- Pe o coală de hârtie, desenați o ramă ca pentru o fotografie de 13 x 18 cm.
- Desenați în ea cum vedeți clasa voastră?
- În centrul imaginii scrieți ce calități sau acțiuni vor ajuta la crearea unei atmosfere confortabile în colectiv.
- În afara ramei cu desen, scrieți acele calități sau acțiuni, care sunt nedorite, care vor încurca la starea de confort în clasă.
- Pe baza imaginii discutați, alcătuiți și prezentați o listă de calități sau acțiuni umane, care vor ajuta (încurca) la cooperare și vor crea un mediu confortabil în colectiv.

SĂ REZUMĂM ÎMPREUNĂ

Arătați pe «scara emoțiilor» (vezi forțașul) cu ce dispoziție închei lecția.

Spune-mi, dacă așteptările tale de la lecție au fost îndeplinite.

Demonstrează nivelul de însușire a acestui subiect, indicând locul în care te afli pe imaginea muntelui (vezi forțașul). Ce gânduri, declarații sau sfaturi ale eroilor îți plac cel mai mult, au fost valoroase pentru tine? Explică de ce.

Bună ziua! Ne bucurăm să te revedem! Ce dispoziție ai?

Tema 2. Eu și granițele mele personale. Dreptul la autoexprimare

AȘTEPTARE

În timpul întâlnirii noastre:

- vei învăța ce sunt granițele personale și care sunt acestea;
- gândește-te, de ce este important să respecti granițele altora;
- vei determina cum să-ți aperi granițele personale, să te exprimi și, în același timp, să nu încalci granițele altor oameni.

Amintește-ți, ce știi deja despre acest subiect.

Ce aștepti de la această lecție?

1 Priviți imaginile și discutați despre ele.

- ▶ Ce separă un teritoriu de altul? De ce este nevoie de un gard?
- ▶ Ce se va întâmpla dacă încalci granița unui teritoriu privat?
- ▶ Cum să ajungi pe teritoriu fără a rupe granița?
- ▶ Are oare omul o astfel de «graniță»?
- ▶ Ce separă o persoană de alta?

2

Cercetează schema «Tipuri de granițe personale».

Granițele personale sunt o limită, care separă o persoană de alta

Granițele fizice sunt granițele fizice ale unei persoane (corpul, pielea, mirosul), distanța, la care este gata să îi lase pe alții să între. Este important să rețineți, că «corpul tău este valoarea ta» și să nu te lași atins, dacă nu vrei.

Granițe teritoriale reprezintă spațiul fizic, care înconjoară o persoană. Poate fi propria ta cameră, masă, spațiu privat. Dacă acest spațiu îți aparține și este amenajat de tine, atunci alte persoane nu pot interveni în el fără permisiune.

Granițele timpului — timpul și modul în care o persoană îl gestionează sau permite altor persoane să-și petreacă timpul atunci, când nu dorește sau are alte planuri.

Granițe sociale depind de regulile și normele care funcționează în societate. Prin urmare, atunci când interacționează într-o anumită comunitate, oamenii se comportă diferit.

Granițe personale — preferințe personale, valori, interese și hobby, dorințe, nevoi, obiective.

3 Stabilește conformitatea între tipurile de granițe personale și exemple de încălcare a acestora.

1
Granițele teritoriale	a
A veni la teatru în costum de sport
2
Granițele fizice	b
A întârzia la o întâlnire convenită în prealabil
3
Granițele timpului	c
A intra în cameră fără permisiunea stăpânului/stăpânei sale
4
Granițele sociale	d
A-și bate joc de hobby-ul unei persoane
5
Granițele personale	e
A îmbrățișa, când altă persoană nu vrea

i

Dacă avem încredere într-o persoană, granițele noastre personale devin mai **flexibile** în raport cu ea și lăsăm persoana să ne fie aproape. Și dacă este invers, atunci construim **granițe dure** și încercăm să înțelegem cine se află în fața noastră, înainte de a le permite să se apropie de noi.

Prin urmare, granițele personale după tip sunt rigide și flexibile.

Bogdan

Bună, Ksenia! Bucuros să te salut la Kiev! Acum sunt la cafe-neaua, unde ne-am înțeles să ne întâlnim. Însă aici nu este nimic pentru vegetarieni, iar eu nu vreau să rămân flămând. Propun să schimbăm locul.

Ksenia

Îți mulțumesc că m-ai avertizat cu privire la preferințele tale. Este important să spui de ce ai nevoie, astfel încât atât tu, cât și eu să ne simțim confortabil. Deci, haide să schimbăm locul! Este interesant, că acum ne confruntăm cu o situație similară pe care a menționat-o profesoara, când discutăm despre granițele personale în clasă.

Sofia

Prieteni, ați simțit vreodată că v-au fost încălcate granițele personale? Ce ați făcut atunci? De exemplu, mă întristează foarte mult cazul, când nu pot ajunge într-un loc, care îmi place, pentru că se poate ajunge acolo doar pe scări și nu există rampă. Cu toate acestea, pot oricând să cer ajutorul altora.

Ksenia

Fratele meu are 5 ani. În ultimul timp, el des intra în camera mea, când eu nu eram acolo, și atingea lucrurile. La început eram furioasă și m-am certat cu el pentru asta, dar nu a ajutat — totul s-a repetat din nou. Nu a stricat lucrurile, ci, pur și simplu, s-a jucat cu ele. Am înțeles, că face asta pentru că îi este dor de mine. Prin urmare, am decis să nu mă mai cert cu el, ci să acționez altfel. Dimineața, împreună cu fratele meu, alegem ceva pentru a ne juca toată ziua și hotărâm, că alte lucruri nu pot fi atinse.

Slavko

M-a indignat faptul, când colegul de clasă m-a rugat să fac testul online în locul lui. Mă bucur, că atunci am îndrăznit să spun «nu».

4 Răspunde la întrebări.

- ▶ Despre ce fel de încălcări ale granițelor personale merge vorba în dialogul dintre adolescenți?
- ▶ Ce au făcut adolescenții pentru a-și proteja granițele personale?
- ▶ Ce se mai putea face în locul lui Bogdan, Sofiei, Kseniei, Slavko?
- ▶ Amintește-ți, dacă au existat momente în viața ta, când granițele tale personale au fost încălcate. Cum ai ieșit din aceste situații?
- ▶ Cine te-a ajutat în acel moment?
- ▶ Ce comportament te-a ajutat să te înțelegi cu alții și care, dimpotrivă, te-a împiedicat?

DICȚIONAR

Comportamentul constructiv este un comportament care promovează interacțiunea eficientă între oameni, în timp ce comportamentul distructiv încalcă interacțiunea și îi împiedică pe oameni să ajungă la un acord.

RECOMANDĂRI UTILE

- Învăță să observi, când cineva îți încalcă granițele.
- Verifică, în ce măsură ceea ce este acceptabil în comunicare pentru tine, este potrivit pentru o altă persoană. La urma urmei, are și ea granițele sale.
- Gândește-te, că o persoană conștient ți-a încălcat granițele personale sau pur și simplu nu a știut că nu-ți place. Încearcă să simți aceasta.
- Vorbește despre cum te simți și ce trebuie să schimbi în această situație.
- Spune «nu», dacă nu ești de acord cu ceva. Ține minte, că nu trebuie să explici decizia ta, dacă nu dorești.

Fiecare persoană are dreptul la autoexprimare.

Forme și metode de autoexprimare

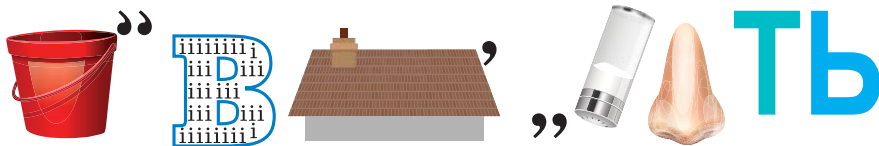
Forma externă — atunci când o persoană își arată individualitatea prin aspectul extern (stil de îmbrăcăminte, accesorii, coafură, machiaj etc.)

Forma activă — atunci când o persoană se realizează în cariera sa profesională sau în studii și găsește satisfacție în aceasta.

Forma creativă este muzica, cântecul, dansul, scrierea de poezii și povești, desenul, sculptura, broderia etc., în care o persoană își exprimă individualitatea.

5

Rezolvă rebusul. Ce legătură are acest cuvânt cu subiectul lecției?

O, super! Îmi place această temă despre granițe!
Așa că mă pot exprima așa cum vreau și nu trebuie
să explic nimănui nimic!

Deci, dacă vin la școală în blugi, și nu
în forma stabilită de îmbrăcăminte,
va fi OK?

Deci, pot să pornesc muzica tare în
camera mea în timp ce lucrez cu
stofele?!

Și teme le poți să nu le faci, pentru
că ele mă împiedică să fac ceea
ce îmi place?!

Iar dacă ne fac observație, se poate
spune, că se încalcă granițele
personale!

Ceva mi se pare, că nu așa am înțeles.
Haideți să citim mai departe.

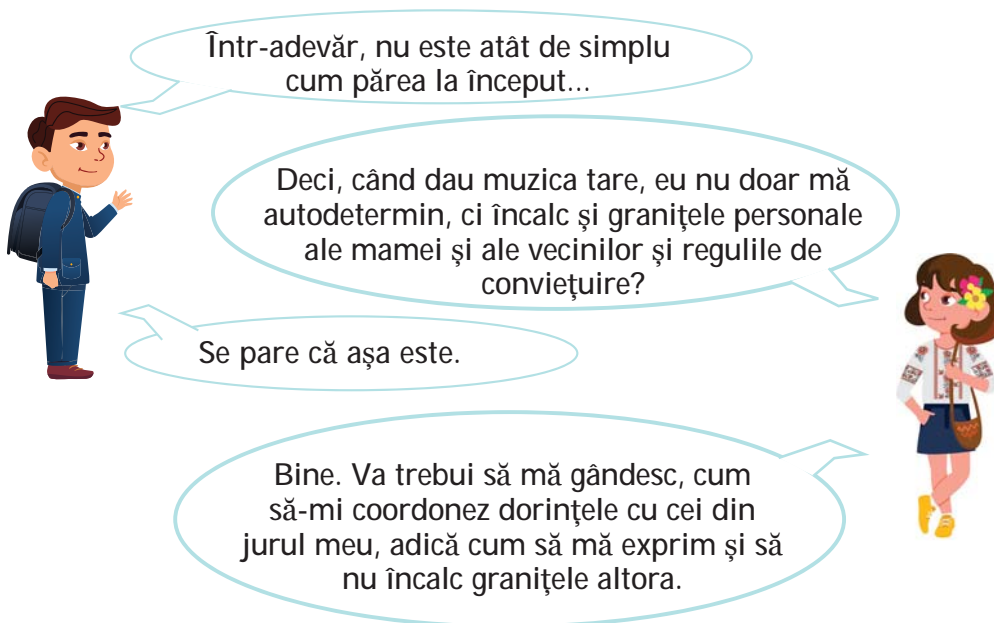
Este foarte important ca fiecare persoană să-și găsească propriul mod de a se exprima. Ai dreptul de a te exprima, de a vorbi liber și de a avea granițe personale. Acest lucru este menționat în Convenția cu privire la drepturile copilului (articolul 12). Cu toate acestea, fiecare persoană, care își exprimă opinia și se bucură de libertatea de exprimare, trebuie să respecte și drepturile altor persoane și să nu uite de granițele lor personale.

Deci, granițele noastre personale pot fi reglementate de reguli externe, legi și obligații, pe care ni le impunem înșine. Așadar, gra-

nițele noastre personale pot fi reglementate de reguli externe, legi, angajamente, pe care le luăm, și înțelegerile, cu care suntem de acord. Părinții sau înlocuitorii lor sunt responsabili pentru viața și sănătatea adolescenților, așa că majoritatea deciziilor sunt luate anume de ei. Însă cu ei poți discuta și coordona ceea, ce consideri important pentru tine.

Dacă în prezent ești în rolul de elev/elevă, atunci, respectiv, te-ai angajat să respecti anumite reguli — să vii la școală, să faci temele și chiar să te îmbraci așa cum este specificat în statutul instituției tale de învățământ. Dar, în același timp, ai dreptul de a-ți exprima propria poziție și de a influența asupra vieții clasei și a școlii, de exemplu, prin autoguvernarea școlii.

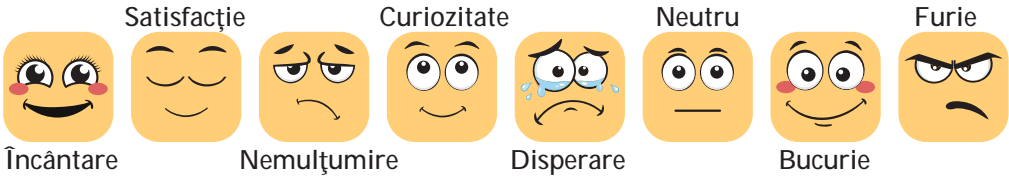
SĂ REZUMĂM ÎMPREUNĂ

Arată pe «scara emoțiilor» (vezi forțașul) cu ce dispoziție închei lecția.

Spune-mi dacă așteptările tale de la lecție au fost îndeplinite.

Demonstrează nivelul de însușire a acestui subiect, indicând locul în care te afli pe imaginea muntelui (vezi forțașul). Ce gânduri, declarații sau sfaturi ale eroilor îți plac cel mai mult, au fost valoroase pentru tine? Explică de ce.

Bună ziua! Ne bucurăm să te revedem! Ce dispoziție ai?

Tema 3. Punctele mele forte. Profesiile prezentului și a viitorului

AȘTEPTĂRI

În timpul întâlnirii noastre:

- vei învăța cum să aplici forțele tale, interesele și preferințele în profesie;
- Gândește-te, ce trebuie să faci astăzi pentru un viitor de succes. Amintește-ți, ce știi deja despre acest subiect. Ce anume aștepți de la această lecție.

Bună, Sofia. Ce mai faci?
Cu ce te ocupi?

Salut! Termin o postare pentru propriul meu blog.

Mișto! Ai de gând să devii blogger sau este doar un hobby al tău?

Totul a început ca un hobby. Dar îmi place foarte mult și, în afară de aceasta, oamenii mă citesc. De aceea, visez să devin jurnalistă sau scriitoare, sau poate chiar vedetă pe You Tube. Nu m-am decis încă. Dar tu?

Încă din copilărie mi-a plăcut să fac lucruri cu mâinile mele, să demontez și să repar...

Minunat! Și ce visezi să devii, când vei fi mare?

Încă mă gândesc, dar, probabil, voi deveni un mecanic auto sau un inginer.

1 Rezolvă rebusurile.

X

1

Φ

2

2 Răspunde la întrebări.

- ▶ Care e pasiunea ta?
- ▶ Ce-ți place să faci în timpul liber?
- ▶ Poate un hobby să devină o profesie? Dacă cunoști astfel de exemple din viața rudelor tale, povestește-ne despre ele.
- ▶ Ce trebuie de făcut pentru ca un hobby să devină profesie?

ESTE INTERESANT

Scrierea operelor despre Harry Potter a fost inițial un hobby pentru **Joanne Rowling**.

Antoni Schweiger s-a interesat de apicultura în clasa a treia, iar mai târziu acest hobby a devenit o afacere profitabilă.

Încă din copilărie, **Joe Maddalena** colecționa autografe ale diferitor persoane, timbre, comicsuri etc. Mai târziu, a început să le vândă colecționarilor, apoi și-a deschis propria afacere — licitația Profile in History.

3 Privește desenele.

Gândește-te, oameni de ce profesii au lucrat, pentru ca tu să obții acest lucru. Discută aceasta cu colegii de clasă.

Danylo

Slavko și Sofia au discutat și au vorbit despre hobby-urile lor și despre viitoarele profesii. Dar eu încă nu m-am hotărât ce vreau să devin. Părinții mei sunt antreprenori privați. Cu toate acestea, nu sunt sigur că vreau să lucrez în afacerea de familie. Sunt atât de multe profesii, încât nu știu pe care să o aleg ca să fie interesantă, să aducă beneficii și plăcere și care mi-ar permite să câștig bani buni.

Sasha

Tata cultivă struguri! Îmi povestește cu entuziasm cum crește vița de vie și cum se umplu ciorchinii de struguri cu suc. Și în general consideră, că fabricarea vinului este o artă, care necesită talent și multe cunoștințe în diverse materii.

Marusea

Mama mea este fermieră. Ea spune adesea, că oamenii trebuie întotdeauna să mănânce ceva, așa că nu există o profesie mai semnificativă și mai importantă decât cea de fermier.

Ksenia

Iar tatăl meu este constructor. Întotdeauna are multe comenzi și câștigă bine.

Bogdan

Tatăl meu este chirurg. El ajută oamenii bolnavi să se recupereze. Desigur, această profesie este foarte dificilă și responsabilă, dar oamenii vor avea mereu nevoie de ea. Iar mama mea este militară — pilot. Astăzi tot mai multe femei servesc în armată la fel ca bărbații. De asemenea, o profesie foarte importantă este apărarea Patriei.

4

Ce profesii cunoști?

Alege o profesie despre care știi cele mai multe lucruri. În grupuri sau perechi vorbește despre ea conform planului.

- 1 Denumirea profesiei.
- 2 Cu ce alte profesii este legată?
- 3 Cu cine sau cu ce lucrează reprezentanții acestei profesii?
- 4 Care este rezultatul muncii?
- 5 Va mai fi nevoie de această profesie peste 10—20 de ani?
- 6 Ce cunoștințe și competențe trebuie dobândite acum pentru a reuși în această profesie în viitor?

5 Discută cu colegii de clasă, ce profesii ar putea apărea în viitor.

Ksenia

Antrenorul meu de fotbal a spus ieri, că punctele mele forte sunt perseverența și simțul muncii în echipă! Care sunt forțele voastre, prieteni?

Danylo

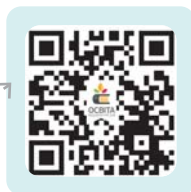
Îmi place să desenez și fac comicsuri excelente. Colegii mei de clasă îmi cer adesea să creez istorii interesante pentru ei.

Lilia

Punctul meu forte este capacitatea de a comunica cu diferite persoane. Reușesc să-mi ajut colegii să se împace. Cum credeți, în ce profesie acest lucru mă poate ajuta?

6 Consultă lista cu unele dintre forțele unei persoane (vezi anexa 2, pp. 118—119) sau treci la codul QR.

Gândește-te la punctele tale forte. Nu te limita la lista oferită — caută și adaugă propriile tale aprecieri.

Folosește șablonul de la pagina 27 pentru a scrie despre punctele tale forte și despre modul, în care acestea te pot ajuta în viitor.

<http://vse.ee/bnxw>

Completează șablonul propus în caiet sau pe o foaie de hârtie separată.

După părerea mea, punctele mele forte sunt _____

mă vor ajuta să devin _____.

Există trei motive principale pentru care cred acest lucru:

1. _____

2. _____

3. _____

Oamenii, care mă cunosc bine, cred că sunt _____

_____, și asta mă va ajuta în viitor.

7 În grupuri, creați un lanț al punctelor forte ale elevilor din clasa ta.

- Pregătiți fâșii de hârtie colorată de 21 × 1,5 cm.
- Fiecare elev își alege o forță și o scrie pe o fâșie.
- Lipiți pe rând câte o fâșie în formă de inel pentru a crea un lanț multi-color.
- Faceți o poză comună cu lanțul. Decorează sala de clasă cu lanțul pe care l-ați făcut.

SĂ REZUMĂM ÎMPREUNĂ

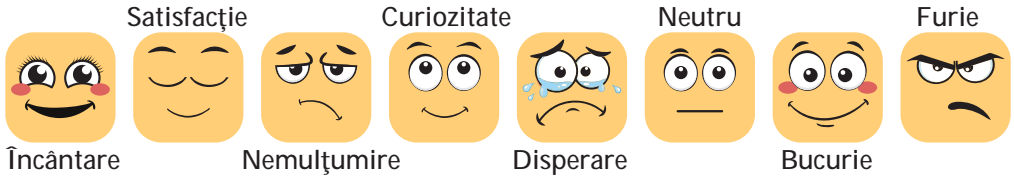
Arată pe «scara emoțiilor» (vezi forzațul) cu ce dispoziție închei lecția.

Spune-mi dacă așteptările tale de la lecție au fost îndeplinite.

Demonstrează nivelul de însușire a acestui subiect, indicând locul în care te afli pe imaginea muntelui (vezi forzațul). Ce gânduri, declarații sau sfaturi ale eroilor îți plac cel mai mult, au fost valoroase pentru tine? Explică de ce.

Bună ziua! Ne bucurăm să te revedem! Ce dispoziție ai?

Tema 4. Eu și timpul meu

AȘTEPTARE

În timpul întâlnirii noastre:

- vei înțelege atitudinea ta față de timp și cum îl folosești;
- vei afla ce te împiedică să-ți folosești timpul în mod eficient;
- gândește-te la modul în care percepția și atitudinea față de timp în diferite culturi te pot ajuta în comunicarea și cooperarea cu alte persoane.

Amintește-ți, ce știi deja despre acest subiect.

Ce aștepți de la această lecție?

1 Citește declarațiile. Explică-le.

1

Pentru a înțelege valoarea unei milisecunde, întrebați un medaliat olimpic cu argint.

2

Pentru a înțelege valoarea unei secunde, întrebați un trecător în fața căruia tocmai a căzut un țurțure periculos.

3

Pentru a înțelege valoarea unui moment, întrebați persoana care a pierdut trenul.

Gândiți-vă, pe cine și în ce situație puteți întreba despre valoarea unei ore, a unei zile, a unei săptămâni sau a unui an. Dacă în viața ta au existat situații, în care foarte bine ai înțeles importanța sau lipsa timpului, împărtășește-le. Spune-ne, care este atitudinea ta față de timp.

Bună prieteni. Încântat de cunoștință!
În sfârșit pot vorbi cu tine.

Bună! Unde ai dispărut?

Recent am găsit un nou joc pe computer și
am fost atât de interesat de el încât nu am
observat că timpul trece.

Așa se întâmplă. Timpul este un lucru
foarte prețios, dar trece foarte repede.

Cred că timpul merită alocat doar pentru lucruri
importante. Așa că mă bucur că ai decis să-ți iei ceva
timp pentru a vorbi cu noi.

Și întotdeauna nu am timp de ceva
important, trebuie să termin cursurile
noaptea, nu am timp să mă întâlnesc
cu prietenii.

Amintește-ți cum odată Lilia a fost
fericită că și-a făcut treburile în ordine
și că a făcut totul la timp?

Da — da, îmi amintesc. Am vorbit
apoi despre obiective și planificări
importante.

De fapt, poți învăța să-ți gestionezi tim-
pul. În engleză, această știință se
numește managementul timpului.

Grozav! Sfatul tău m-a ajutat
foarte mult data trecută.
Aș dori să învăț puțin mai multe
despre managementul timpului.

DICȚIONAR

Time management sau managementul timpului este un sistem care are ca scop coordonarea acțiunilor tale cu timpul. Ajută la planificarea unui program clar de muncă, studiu și petrecere a timpului liber pentru o zi, o săptămână, o lună, un an sau o viață întreagă. Ca urmare a optimizării activităților, utilizarea timpului tău va fi mai eficientă.

Sasha

Oh, deci managementul timpului înseamnă să duci un calendar cu un plan?

Lilia

Și nu numai atât. Managementul timpului nu se referă doar la organizarea timpului de lucru, ci și la amenajarea locului de muncă, la comunicare și la multe alte lucruri, care pot influența la calitate folosirii timpului.

Danylo

Întotdeauna am crezut, că a folosi corect timpul este ușor și că pentru asta nu trebuie să înveți nimic.

Marusea

Mulți oameni așa cred. Dar, când încep să înțeleagă, că sunt permanent în lipsă de timp, se gândesc, ce pot schimba în obiceiurile lor. Mai ales atunci, când vrei să atingi mai multe scopuri. De exemplu, ca tine și ca mine.

Danylo

Cred, că încep să realizez că este foarte important să-mi organizez viața. Este ca și cu un rucsac — cu cât mai multă atenție împachetezi și aranjezi lucrurile, cu atât mai multe pot să încapă. Este foarte asemănător cu planificarea — cu cât îți organizezi mai bine viața, cu atât mai multe lucruri poți face și cu atât mai mult timp ai pentru odihnă.

Lilia

Este adevărat. Dar înainte de a învăța gestionarea timpului, ar trebui să înțelegi dacă știi cum să folosești timpul.

2 Spune, cum îți folosești timpul. Folosești vreun orar pe hârtie sau program electronic, care îți ajută să-ți planifici orele și timpul?

3 Unește părțile proverbelor ucrainene despre timp. Explicați sensul lor.

1 Ai grijă de timpul tău, a nu îl vei ajunge din urmă și nu îl vei opri.

2 Timp pierdut b timpul cu bani nu îl cumperi.

3 Timpul — nu e cal: c nici cu calul nu-l ajungi.

RECOMANDĂRI UTILE

Sean Covey, un cunoscut scriitor irlandez, orator, om de afaceri și autor de cărți despre îmbunătățirea eficienței, în cartea sa «Cele 7 obiceiuri ale adolescenților foarte eficienți», oferă sfaturi importante despre formarea obiceiurilor necesare. Dacă te interesează — citește-o.

Obiceiul 1. Tu ești șoferul, nu pasagerul.

Este important, să îți dai seama că tu ești responsabil pentru timpul tău și modul în care este folosit, și tu ești cel care trebuie să-l gestionezi și să-l dirijezi.

Obiceiul 2. Hotărăște, unde vrei să ajungi, și schițează un traseu, pentru a ajunge acolo.

Cu cât înțelegi mai bine unde vrei să ajungi, ce scopuri și obiective vrei să atingi, cu atât mai repede și mai bine te vei mișca în direcția respectivă, și cu atât mai repede îți vei atinge scopul.

Obiceiul 3. Mergi înainte! Și nu lăsa obstacolele să te abată de la drum.

Planificarea nu este de ajuns. Trebuie de făcut pași concreți într-o anumită direcție, de pus în aplicare planul, de îl perfecționat permanent și de îmbunătățit rezultatele.

Obiceiul 4. Pe primul loc — cele mai importante lucruri.

Trebuie să fii capabil să stabilești priorități și să-ți organizezi timpul în așa fel, încât cele mai importante lucruri să fie pe primul loc, și nu ultimele la rând.

3

Creează o «hartă a zilei» în caietul tău de notițe, folosind modelul.

- În coloana «Timp», notează timpul din momentul în care te-ai trezit dimineața și termină cu ora la care te-ai culcat.
- Lângă ora specificată, notează tipurile de activități, care au avut loc în acel moment. De exemplu, procedurile de igienă de dimineață, activitățile școlare, hobby-urile, relaxarea, teme, comunicarea cu prietenii etc.
- La sfârșitul zilei, stabilește cât de eficient ți-ai folosit timpul pentru o anumită activitate. În acest fel, poți găsi «găurile», în care timpul tău se «scurge».
- Gândește-te, ce și cum poți îmbunătăți a doua zi.

Poți folosi tabelul furnizat sau poți face acest lucru în aplicațiile de organizare digitală, disponibile pe internet.

Harta zilei

Timp	Activitate	Consumul de timp	Eficiență

Danylo

Așa că vă citesc, prieteni, și mă gândesc, ce ar trebui să fac cu timpul, când colegii mei permanent se adresează la mine cu diverse cereri — ba să-i ajut la matematică, ba la fizică?

Marusea

Și mie mi-i greu să-mi planific timpul — fie că vine prietena mea să stea de vorbă, fie că pisica mea are chef de joacă, fie că navighez pe Instagram...

Sofia

Da, prieteni, aceasta este o mare problemă! Se numește «mâncătorii de timp» sau «cronofage».

Lilia

Da, cronofagii ne fură timpul — acestea sunt și obiceiurile, și gadgeturile, și unii oameni, care ne irosc timpul cu vorbe fără rost. Și câte lucruri folositoare și necesare se pot face în acest timp!

4

Analizează, cum îți decurge ziua. Spune, care sunt lucrurile neînsemnate, pentru care îți pierzi cel mai mult timp.

5

În grupuri, faceți o listă cu principalii «cronofagi». Alcătuiți un îndrumar cu sfaturi despre controlul acestor «cronofagi» și despre economisirea timpului.

Sasha

Ascultă, noi aici încercăm să urmărim timpul, să-l economisim undeva și să facem totul la timp. Dar oamenii cu tradiții culturale diferite, au păreri diferite despre timp și atitudini diferite față de acesta. De exemplu, rudele mamei mele, care sunt tătarii din Crimeea, au o atitudine diferită față de timp decât rudele maghiare ale tatălui meu. Am fost foarte surprinsă, când am mers la o nuntă a tătarilor din Crimeea cu aproape o oră mai târziu decât scria pe invitație. Mama mea a spus că așa este obiceiul, și că, dacă am fi ajuns mai devreme, ar fi fost nepoliticos.

Lilia

Rudele mamei mele sunt vietnameze, iar bunica mi-a spus că familia ei din Ucraina mult timp s-a obișnuit cu faptul, că nu poți întârzia la o întâlnire. Și tatăl meu mi-a spus, că în România, întâlnirile «între ai tăi», chiar și cele de serviciu, pot începe cu jumătate de oră mai târziu decât era planificat. Dar, de exemplu, în Germania, întârzierea la întâlnirile de afaceri este considerată inacceptabilă — germanii apreciază foarte mult punctualitatea.

Danylo

Uau!!! Foarte interesant — nu am acordat niciodată atenție acestui lucru și nici nu m-am gândit la asta. Deci, dacă Liliana mă invită la o petrecere, ar trebui să vin mai târziu?

Lilia

Este o întrebare interesantă, Danylo! Nu i-am dat prea mare atenție, dar acum, când ai întrebă, îmi amintesc, că prietenii noștri veneau mereu la sărbătoare cu 20—30 de minute mai târziu, iar părinții mei considerau că e normal. Într-o familie germană sau engleză, ar fi fost nemulțumiți de acest lucru.

Marusea

De fapt, în multe familii ucrainene, se obișnuiește să ajungi cu 5—15 minute mai târziu decât ai fost invitat.

Danylo

Bine că a venit vorba despre aceasta. De acum voi urmări cum folosesc oamenii din jur timpul, pentru ca să nu apară conflicte între reprezentanții altor culturi. O! Aceasta este și despre respectarea granițelor de timp — ale mele și ale altora — despre care am vorbit la lecția precedentă.

6 Faceți cunoștință cu situațiile.

Situația 1. Prietena ta are ocazia să studieze timp de trei luni în cadrul unui program internațional în Marea Britanie. Se știe că va locui într-o familie engleză. Pregătiți pentru ea trei sfaturi-recomandări privind atitudinea față de timp și punctualitate, care îi vor fi de folos în timpul studiilor în străinătate.

Situația 2. Ruda dumneavoastră, un fermier, dorește să stabilească legături comerciale cu o companie din Egipt. Pregătiți pentru el trei sfaturi-recomandări, care îl vor ajuta în timpul tratativelor.

- Propuneți câteva recomandări, referitor la timp, care ar putea fi de folos. Explicați-vă alegerea făcută. Folosiți materialele din «Fișa de sfaturi» (priviți anexa 3, p. 120) sau folosiți codul QR.

<http://vse.ee/bnxx>

SĂ REZUMĂM ÎMPREUNĂ

Arată pe «scara emoțiilor» (*vezi forțașul*) cu ce dispoziție închei lecția.

Spune-mi dacă așteptările tale de la lecție au fost îndeplinite.

Demonstrează nivelul de însușire a acestui subiect, indicând locul în care te afli pe imaginea muntelui (*vezi forțașul*). Ce gânduri, declarații sau sfaturi ale eroilor îți plac cel mai mult, au fost valoroase pentru tine? Explică de ce.

Capitolul 2. EU ȘI FAMILIA MEA!

Bună ziua! Ne bucurăm să te revedem! Ce dispoziție ai?

Tema 1. Familia, rudele, neamul

AȘTEPTĂRI

În timpul întâlnirii noastre tu:

- vei preciza rolul tău personal în familie;
- vei stabili cum ți-ar plăcea să fie familia ta;
- vei afla despre drepturile și responsabilitățile părinților sau ale persoanelor, care înlocuiesc părinții, și ale copiilor;
- te vei gândi, cum să combini propriile necesități, dorințe, interese în cerul familial.

Amintește-ți, ce știi deja despre acest subiect.

Ce anume aștepti să înveți din această lecție?

Slavko

Salut, prieteni! Din păcate, mâine nu voi putea veni la grupul nostru să discutăm, pentru că avem o sărbătoare mare în familie — nunta de aur a bunicilor mei. La sărbătoare se vor aduna toate rudele, dar noi suntem foarte mulți!

Ksenia

Nunta de aur? Interesant! Și ce este o nuntă de aur? De ce la bunici? Ei doar sunt bătrâni!

Slavko

Aceasta este o nuntă, când cei doi soți au trăit împreună 50 de ani! Și este de aur, pentru că s-au iubit o jumătate de secol, au crescut copiii, au avut grijă de nepoți. Bunica spune, că nu există nimic mai valoros, decât o familie întărită prin încercări, dobândită prin răbdare, fidelitate și dragoste!

Danylo

Împreună de atâta vreme! Din păcate, părinții mei au divorțat, iar mama s-a căsătorit pentru a doua oară. Dar sunt în contact cu tatăl meu, noua lui familie, bunica și bunicul meu. Și tatăl meu a avut o fiică — sora mea. Este micuță și îmi place să am grijă de ea.

Marusea

Dar bunicii mei — părinții mamei mele — locuiesc în Varșovia. Ne vedem rar, dar comunicăm permanent online. Sunt foarte fericită când vin în vizită sau îi vizităm. Acolo mai am și o mătușă, un unchi și verișori. Sărbători fericite în familie, Slavko!

1

Creați un arbore de asociere pentru cuvântul familia și notați-l în caiet.

2

Răspunde la întrebări.

- ▶ De ce avem nevoie de o familie?
- ▶ Cum ajută și susține familia o persoană?
- ▶ Familia ta are vreo tradiție sau reguli?

3

Scrive în caietul tău o scurtă povestioară despre familia ta, introducând numele membrilor familiei tale sau al persoanelor care înlocuiesc părinții și răspunde la întrebări

În familia mea râde mai tare decât toată lumea ..., petrece mai mult timp la serviciu. ..., ajută întotdeauna pe toată lumea ..., gătește ..., face curățenie ..., are grijă de ceilalți ..., îi place să facă cadouri ..., se consideră capul familiei

Ce faci tu pentru familia ta? La ce visați cu toții în familie?

Ce ai vrea să faci pentru ca familia ta să fie mai unită și mai fericită?

- ▶ Ce întrebări te-au pus pe gânduri sau te-au supărat?
- ▶ Ce concluzii ai făcut când ai scris povestea?

4 Gândește-te la întrebări și discută-le cu colegii de clasă.

- ▶ Care sunt cele trei trăsături mai importante, care îi deosebesc pe copiii de adulți?
- ▶ Când, după părerea ta, o persoană devine adultă?
- ▶ Ce evenimente din viață ajută o persoană să se maturizeze?

5 În grupuri mici, alegeți unul dintre cele două roluri — părinți sau copii — și una dintre cele patru situații. Improvizați scenete scurte despre cum ați dori să se comporte:

Părinții sau persoanele care îi înlocuiesc atunci, când:

- 1 copilul este capricios, pentru că vrea o jucărie sau o bomboană;
- 2 copilul a început să învețe rău
- 3 copiii în familie s-au certat între ei;
- 4 copilul a avut un eveniment frumos sau a venit acasă cu o biruință.

Copiii, dacă:

- 1 părinții sunt supraîncărcați la locul de muncă;
- 2 cineva din familie nu se simte bine;
- 3 copiii din familie nu au împărțit ceva între ei;
- 4 părinții sunt ocupați cu hobby-ul lor.

După fiecare scenetă, faceți o scurtă analiză.

- ▶ În scenetă s-au luat în considerare nevoile și dorințele membrilor familiei?
- ▶ S-a reușit să se rezolve problema în mod constructiv?

DICȚIONAR

Familie, rude — un grup de persoane care provin de la un strămoș comun sau care sunt înrudite prin căsătorie, indiferent dacă au sau nu același nume de familie.

6 Citește. Explică cu propriile tale cuvinte ce este o familie.

«Familia este unitatea primară și fundamentală a societății. O familie este formată din persoane care locuiesc împreună, care sunt legate de o gospodărie comună, de o viață comună, au drepturi și obligații reciproce. Un copil aparține familiei părinților săi, chiar dacă nu locuiește cu aceștia» (articolul 3 din Codul familiei din Ucraina).

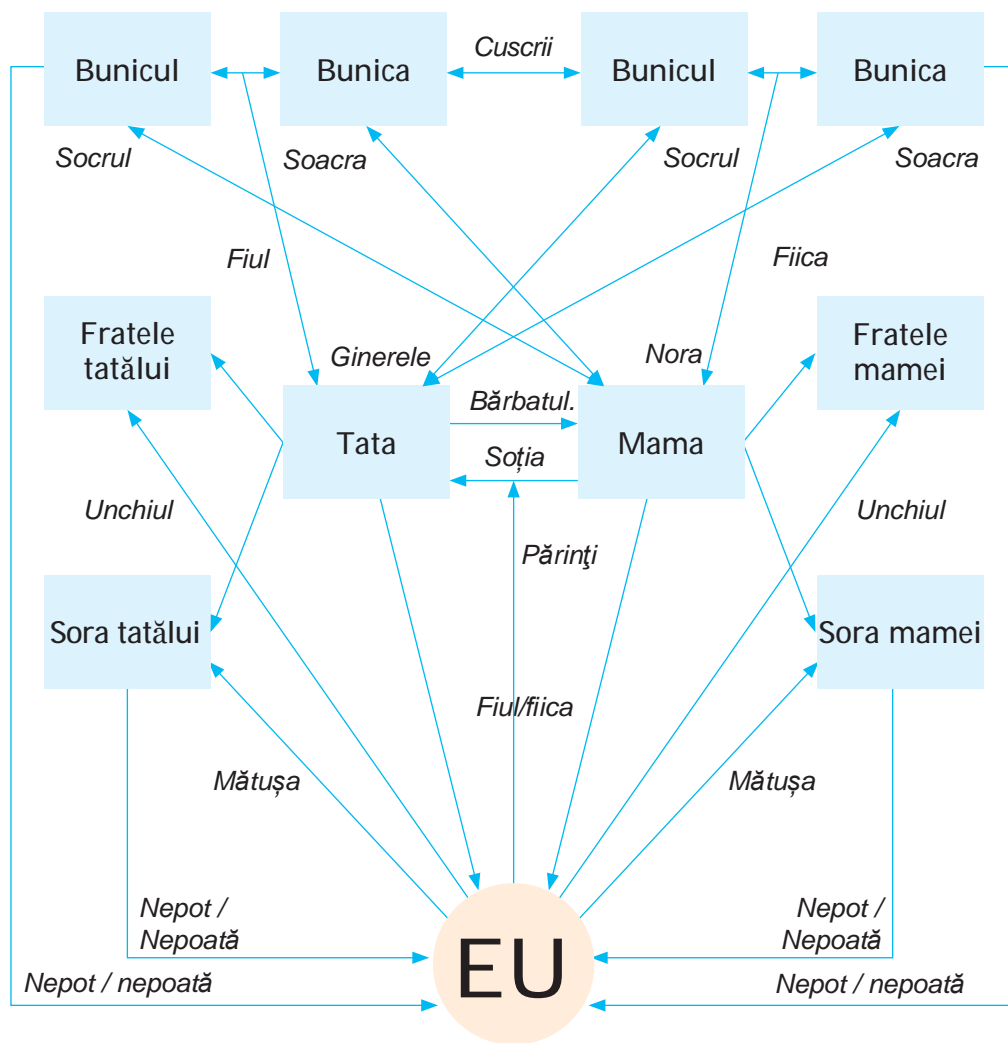

7 În perechi, comparați noțiunile de «neam, rude» și «familie». Folosiți diagrama lui Venn pentru a face acest lucru. Stabiliți asemănările și diferențele.

8 Uită-te la tabelul «Alfabetul familiei». Memorează numele rudelor tale. Amintește-ți numele rudelor, pe care le cunoști și pe care le poți potrivi cu cele din alfabetul familiei.

Dacă limba ta maternă nu este ucraineana sau dacă vorbești un dialect, spune-le colegilor tăi, cum se numesc rudele în cultura ta.

Alfabetul familiei

- 9 În grupuri, faceți cunoștință cu fragmente de documente (priviți anexe 4, 5, p. 121—123) sau urmați codurile QR.

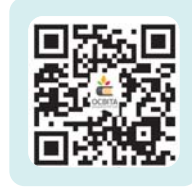

Extras din Codul familiei din Ucraina, care determină drepturile și obligațiile membrilor familiei

<http://vse.ee/bnxy>

O scurtă listă din Convenția ONU cu privire la drepturile copilului, care indică drepturile, de care te poți folosi până la vârsta de 18 ani

<http://vse.ee/bnxz>

- ▶ Dați exemple de drepturi ale copiilor, garantate de statul ucrainean.
- ▶ Răspundeți la una dintre următoarele întrebări (la alegere) pe baza documentelor oferite.

- 1 Sunteți de acord că un copil într-o familie are nu doar drepturi, ci și responsabilități? Explicați-vă părerea.
- 2 De ce drepturile și responsabilitățile în familie ar trebui să fie reciproce?
- 3 Care ar trebui să fie atmosfera și relațiile din familie pentru a vă promova dezvoltarea?

- 10 Gândește-te și notează-ți gândurile într-un jurnal personal sau scrie un eseu pe unul dintre subiecte:

- 1 Ce lucru de valoare am făcut astăzi pentru mine și pentru familia mea?
- 2 Ce aș vrea să fac, pentru ca familia mea să fie mai unită și mai fericită?
- 3 Cum înțeleg expresiile: «O familie mare este o Ucraină mare», «O familie puternică — o Ucraină puternică»?

SĂ REZUMĂM ÎMPREUNĂ

Arătați pe «scara emoțiilor» (vezi forzașul) cu ce dispoziție închei lecția.

Spune-mi, dacă așteptările tale de la lecție au fost îndeplinite.

Demonstrează nivelul de însușire a acestui subiect, indicând locul în care te afli pe imaginea muntelui (vezi forzașul). Ce gânduri, declarații sau sfaturi ale eroilor îți plac cel mai mult, au fost valoroase pentru tine? Explică de ce.

Bună ziua! Ne bucurăm să te revedem! Ce dispoziție ai?

Tema 2. Valori personale, familiale și universale

AȘTEPTARE

În timpul întâlnirii noastre:

- vei afla ce sunt valorile;
- te vei gândi, cum și de ce se schimbă valorile;
- te vei gândi, dacă o persoană poate trăi fără valori.

Amintește-ți, ce știi deja despre acest subiect.

Ce aștepți de la această lecție?

Salut! Nu te-am mai văzut de mult timp! Ce mai faci?

Bună! Bine. Am fost cu familia mea să facem curățenie în casa străbunicii mele. Erau atâtea lucruri interesante! Am făcut curățenie în pod și am găsit lada ei veche.

Uau! Ai găsit o comoară?

Dar parcă nu — prosoape vechi, fotografii îngălbenite, ceva din haine. Dar mama și tata au fost foarte emoționați. Au spus, că aceasta este o mare valoare. Am fost foarte uimit.

Mi se pare, că ceea ce este important, folositor, necesar, semnificativ, oamenilor, de obicei, numesc valori.

1 Citește textul. Amintește-ți, cum în copilărie, în timpul comunicării într-un cerc prietenesc, te laudai cu «comorile» tale și cu evenimentele importante din viața ta.

În ochii copiilor, și uneori chiar și a unor adulți, un obiect sau un fenomen valoros este ceva, ce alții nu au în prezent. Dar același lucru poate avea valori diferite pentru persoane diferite.

Încearcă să demonstrezi aceasta cu exemple din viața ta.

2 Citește parabola.

Odată, trei călători au venit la casa unui om și au bătut la ușă. Stăpânul a deschis ușa și a întrebat:

«Cine sunteți voi?» Au răspuns călătorii: «Noi suntem Sănătatea, Dragostea și Bogăția. Lasă-ne să ne petrecem aici noaptea». «Din păcate, nu am decât un singur loc liber în casa mea. Voi merge să mă sfătuiesc cu familia mea», — a răspuns stăpânul.

Mama lui bolnavă a spus: «Fiule, lasă Sănătatea să intre». Soția a spus: «Omule, lasă Bogăția să intre». Fiica a spus: «Tată, lasă Iubirea să intre». În timp ce se sfătuiau, călătorii s-au dus la o altă casă...

- ▶ De ce membrii familiei invitau diferiți călători în casele lor?
- ▶ Cum ai fi procedat tu? Explică de ce.

3 Rezolvă rebusul.

Explică, dacă acest cuvânt este prețios și important pentru tine.

4 Transcrie tabelul în caietul tău și completează-l. Scrie 5—7 cuvinte în fiecare coloană.

Ce este valoros și semnificativ pentru tine aici și acum	Lucrurile, care au fost importante atunci, când ai frecventat grădinița sau clasa întâi

Compară cuvintele din coloane.

- ▶ Există vreo diferență între valorile pe care le-ai notat?
- ▶ Gândește-te, ce anume s-a schimbat și de ce.

5

În grupuri, faceți cunoștință cu proverbele ucrainene despre familie (*priviți anexa 6, p. 124*) sau amintiți-vă proverbe despre familie în alte limbi; sau citiți poezia Nataliei Pogrebnyak «Căldura familiei» (*priviți anexa 7, p. 125*).

- Notați acele lucruri și valori importante, despre care se vorbește în ele.
- Alcătuiți o listă cu cele mai importante valori familiale și prezentați-le celorlalte grupuri.
- Gândește-te, care dintre aceste valori sunt de asemenea importante și semnificative în propria ta familie.

6

Citește.

Cuvintele **valoare**, **preț** și **apreciere** le folosim nu numai în legătură cu lucrurile. De exemplu, proverbul «Nu-ți poți aprecia patria decât pe pământ străin» se referă la importanța Patriei pentru fiecare persoană. Această valoare se referă la toți oamenii fără excepție, deci poate fi numită universală.

7

Ce alte valori universale cunoști? Ce ai văzut că este comun și special în valorile universale, personale și familiale?

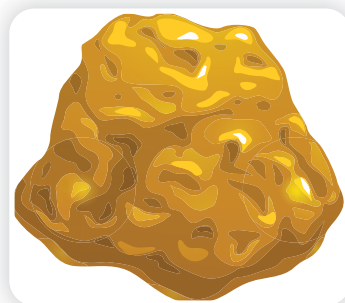
8

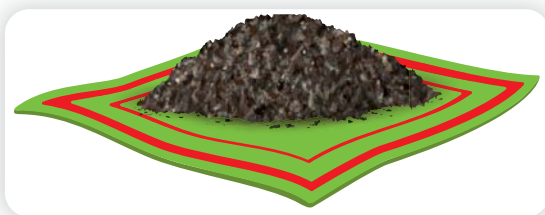
Citește parabola răsăriteană.

Ce este cel mai valoros

Odată, un rege i-a chemat pe cei trei fii ai săi și i-a rugat: «Găsiți-mi cel mai valoros lucru care există între cer și pământ». Fiii s-au închinat în fața tatălui lor și au pornit la drum. S-au întors în curând acasă. Regele i-a chemat pe înțelepți să vadă ce au adus.

Fiul cel mare a adus un lingot de aur și a spus: «Cel mai valoros lucru de pe Pământ este aurul. Fără el, fiecare rege este nepuțincios, cu el fiecare om poate deveni rege». Fiul mijlociu a adus o mână de pământ și a spus: «Cel mai valoros lucru pe care îl au oamenii este pământul. Ne hrănește și construim apartamente pe el. Fără pământ, un

rege nu este rege, dar orice om care are mult pământ poate deveni rege». Fiul cel mic a adus un pahar cu apă și a spus: «Fără acest lichid nu există viață pe Pământ.

Un om poate supraviețui câteva săptămâni fără hrană, dar doar câteva zile fără apă».

Toată lumea s-a gândit mult timp care dintre fii are dreptate, dar nu s-au putut decide. Atunci unul dintre înțelepți s-a ridicat și a spus: «Degeaba, rege, ți-ai trimis fiii atât de departe. Regele are nevoie de aur, dar numai un om îl poate obține și procesa. Pământul ne oferă totul, dar numai omul poate planta semințe și poate recolta recolte. Apa este neprețuită pentru viață, dar numai oamenii o pot extrage din adâncurile pământului. Un rege nu poate fi un rege fără oameni, chiar dacă stăpânește nenumărate bogății. Omul — el este cel mai valoros dintre Cer și Pământ».

- ▶ De ce aveau fiii păreri diferite cu privire la ceea ce este cel mai valoros?
- ▶ Cine, după părerea ta, a avut dreptate?
- ▶ Care argument ți-a plăcut cel mai mult și de ce?
- ▶ Ai alte idei despre ceea ce este cel mai valoros în lume

Construiește-ți răspunsul după schema «Eu consider, că cel mai valoros lucru din lume este ... pentru că ..., de exemplu ...».

9

Alcătuți împreună o listă de valori pentru clasa ta (3—5 cuvinte) pe baza valorilor personale și universale discutate mai devreme la lecție, o întocmiți și o postați în clasă.

SĂ REZUMĂM ÎMPREUNĂ

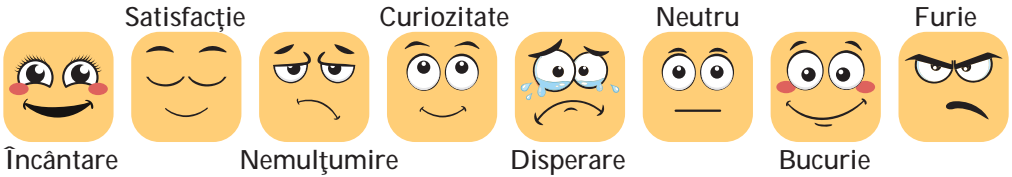
Arătați pe «scara emoțiilor» (vezi *forțașul*) cu ce dispoziție închei lecția.

Spune-mi, dacă așteptările tale de la lecție au fost îndeplinite.

Demonstrează nivelul de însușire a acestui subiect, indicând locul în care te afli pe imaginea muntelui (vezi *forțașul*). Ce gânduri, declarații sau sfaturi ale eroilor îți plac cel mai mult, au fost valoroase pentru tine? Explică de ce.

Bună ziua! Ne bucurăm să te revedem! Ce dispoziție ai?

Tema 3. Relații intergeneraționale: atitudini față de bătrâni, mai mici, semeni

AȘTEPTĂRI

În timpul întâlnirii noastre tu:

- te vei gândi la modul în care ar trebui să te porți cu bătrânii, cu cei mai tineri și cu colegii tăi;
- vei afla cum diferă viața unui adult de cea a unui copil;
- te vei gândi cum să te porți cu străinii pe stradă.

Amintește-ți, ce știi deja despre acest subiect.

Ce aștepți de la această lecție?

Bună, Sofia. Ce mai faci?
Ce ai făcut azi?

Bună! Astăzi am urmărit un video al unui blogger celebru. El transmitea în direct împreună cu fratele său mai mic. Se vede că au o relație bună și se distrează împreună. Păcat că nu am un frate sau o soră...

Iar eu te invidiez, Sofia, că ești singură la părinți, pentru că fratele meu mai mic se comportă uneori astfel, încât abia îl mai suport.

Uneori mă cert și eu cu sora mea mai mică. Cu toate acestea, nu-mi pot imagina viața mea fără glumele și zâmbetele ei.

Sofia, nu fi tristă! Doar ne ai pe noi! Și, în general, ai o familie minunată! Îmi plac foarte mult povestirile tale despre bunica greacă.

Da, bunica mea este de aur! În general, în familia noastră, este stabilit să tratăm persoanele în vârstă cu mult respect. Dar la voi?

1

1. Spune, cum în familia ta sunt tratați bătrânii, frații/surorile mai mici și mai mari.

2

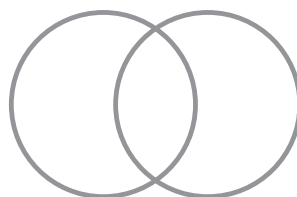
Uniți-vă în grupuri mici.

Repartizați rolurile: persoana care se ocupă de materiale — le primește; secretarul — face notițe; designerul — desenează, taie, etc.; supraveghetorul — urmărește timpul; difuzorul — anunță rezultatele.

- Creați portrete/profile imaginare ale unui copil de 6—7 ani și ale unei persoane în vârstă, răspunzând la întrebările de mai jos.
- Comparați-le și completați diagrama lui Venn, evidențiind generalul și specialul.

- ▶ Cum ar trebui să tratăm o persoană în vârstă? De ce? Cum ar trebui să tratăm un copil? De ce?
- ▶ Ce nu trebuie să facă și de ce?
- ▶ Ce fel de muncă pot să facă?
- ▶ Cum își petrec ei timpul liber?
- ▶ Cum se odihnesc ei?
- ▶ Unde le place să se plimbe?
- ▶ Când sunt ei cei mai fericiți?

3 Citește prima parte a basmului «Lunca cu flori»*. Gândește-te, de ce florile s-au certat.

La marginea pădurii se află Lunca florilor, unde trăiesc flori care pot vorbi. Ele se numesc Margareta și Brebenel. Florile au fost întotdeauna prietene: au crescut împreună, s-au jucat împreună și s-au ajutat reciproc.

Dar, într-o zi, s-a întâmplat o nenorocire. Totul a început de la un fleac. Unui Brebenoc i s-a părut amuzant cum Margareta se mijește la soare și a râs nepăsător.

Dar Margaretei nu i-a plăcut, că se râd de ea. S-a simțit jignită și toate petalele i s-au înroșit de indignare. Prietenele au fost și ele jignite de o astfel de atitudine nedelicată și au decis să pornească un război împotriva Brebeneilor.

Au încetat să se mai joace cu Brebeneii, îi porecleau și făceau glume sarcastice. Ca răspuns, Brebeneii au început să-i enerveze: le înhățau pe Margarete de petale și strigau veseli: «Mă iubește! Nu mă iubește!», ceea ce le-a înfuriat complet.

Seara, prietenii s-au certat atât de tare, încât au rugat-o pe buna Zână a Florilor să-i ducă în diferite părți ale Luncii Florilor.

«Acum nimeni nu se împinge și nu se îmbrânțește aici!», — s-au liniștit Margaretele. «Vai, nu se aude niciun râs!», — plăcut s-au mirat Brebeneii. «Acum va începe o viață liniștită!» — s-au gândit cu toții.

- ▶ Se întâmplă situații asemănătoare în rândul colegilor tăi?
- ▶ Ce ai face, dacă te-ai afla într-o situație asemănătoare?
- ▶ Ce crezi că se va întâmpla mai departe?

4 Citește a doua parte a basmului. Crezi că florile se pot împăca?

Și așa a venit prima dimineață din această viață. Margaretele erau puțin triste fără compania lor obișnuită, așa că și-au etalat petalele singure, una la alta. S-au lăudat unul pe altul și chiar s-au certat. Cine are petale mai frumoase? Pe cine a aterizat cel mai

* După povestea Olenei Khukhlaeva.

frumos fluture? Care este mai sus? Cine este cea mai inteligentă? Aceste întrebări i-au deranjat pe Margarete, dar nu au găsit răspunsuri și s-au jignit una pe alta. Au început să-și amintească cât de interesante fuseseră pentru ei conversațiile cu Brebeneii și au devenit și mai triști.

Brebeneii nu s-a descurcat mai bine. Dintre jocurile pe care le cunoșteau, lui Brebenel îi plăcea cel mai mult să lupte — testându-și forța reciproc. S-au luptat atât de tare încât s-au bătut între ei. La început a fost distractiv, apoi — oh, ce dureros! Și au început să-și amintească cât de deștepte erau Margaretele și cât de mult se distrau cu ele până s-au certat.

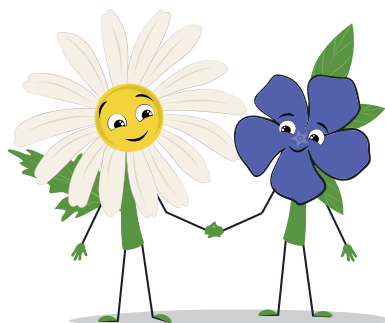
A venit noaptea. A devenit întuneric și înfricoșător. Margaretele s-au mutat la vecinii lor — anemonele, dar le-au primit cu răceală. Se considerau mai frumoase și mai nobile decât margaretele obișnuite. Brebeneii, pe de altă parte, s-a apropiat de un câine cu creastă din apropiere, dar acesta i-a avertizat că este foarte toxic și le poate dăuna.

A venit dimineața și era foarte inconfortabil cu noii lor vecini. Așa că Margaretele și Brebeneii au început să se gândească, cum ar putea trăi din nou împreună în pace și armonie.

- ▶ Ce ai sfătui florile într-o astfel de situație?
- ▶ Ți-ar plăcea să studiezi într-o clasă doar cu băieți sau numai fete?

5 Citește a treia parte a basmului. Spune, ce a permis florilor să se înțeleagă.

În cele din urmă, Brebeneii au hotărât să se întoarcă la Margarete. Le-au spus că, de fapt, a fost o neînțelegere și și-au cerut scuze, pentru că nu au explicat totul de la început. «Ce bine că v-ați întors!», — au exclamat Margaretele. «Ne-am greșit!», — au spus florile în cor.

A sosit pacea și florile au zâmbit cu ușurare. De atunci, ele au fost întotdeauna prietenoase. Și dacă cineva se simte supărat? Atunci totul se poate rezolva, dacă vorbim unul cu altul și ne străduim pentru pace și armonie.

- ▶ Ce va ajuta prietenia și cooperarea în echipă?
- ▶ Dă exemple de prietenie, cooperare între colegii tăi.

Ksenia

E minunat, când poveștile, care nu încep bine, se termină frumos. Ca în acest basm. Zilele trecute am fost foarte tristă, pentru că una dintre colegile mele a venit la școală supărată și învinețită.

Sasha

Și ce s-a întâmplat cu ea? Unde s-a rănit?

Ksenia

Ea nu a vrut să spună, a spus doar că s-a întâmplat din cauza unei certe acasă. Cu toate acestea, profesorul a explicat că în țara noastră există o lege «Cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie». Așadar, oricine se află într-o astfel de situație ar trebui să sune la linia telefonică națională gratuită pentru ajutorarea victimelor violenței domestice la numărul 15—47.

Sasha

Și ce, ea a primit ajutor?

Ksenia

Da, desigur. Un psiholog și un asistent social au discutat cu fata, iar poliția i-a vizitat familia. Acum e în siguranță.

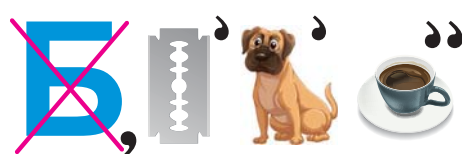
Sasha

Prietenii mei de aceeași vârstă au nimerit și ei în aventură. S-au întâlnit cu băieți mai mari pe stradă și au mers cu ei ca și cum să se joace la calculator. Dar pe drum noi cunoșcuți i-au jefuit și i-au bătut. Acum sunt foarte atenți la întâlniri pe stradă.

6

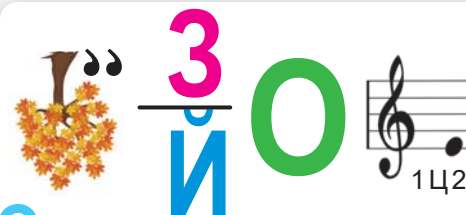
Rezolvă rebusurile. Alcătuieste o propoziție cu cuvintele indicu.

1

1

2

7

Citește situațiile și gândește-te la ele.

- ▶ Este oare întotdeauna periculoasă întâlnirea cu străini?
- ▶ Cu ce a greșit adolescentul?
- ▶ Ce ar trebui să facă el/ea în această situație?
- ▶ Dacă ai fi fost martor la această situație, ce ai fi făcut?

Situația 1. Vasylo mergea pe stradă, când deodată o mașină luxoasă s-a oprit lângă el. O femeie drăguță, care conducea, l-a întrebat pe băiat, cum să ajungă la casa de pe strada următoare. Vasylo i-a arătat drumul, dar șoferița l-a rugat să vină cu ea și să-i arate personal drumul. Mașina era foarte frumoasă, iar femeia era atât de prietenoasă, încât băiatul a fost de acord. Imediat ce a urcat în mașină, ușile s-au încuiat, iar mașina a plecat în altă direcție ...

Situația 2. Yana a trebuit să meargă acasă după școală pentru a-și lăsa lucrurile și a merge la o întâlnire cu prietenele ei. Când a intrat în bloc, a văzut, că liftul sosise deja, și că un bărbat necunoscut intra în cabină. Fata a sărit în grabă după el, și ușile s-au închis. Când liftul s-a pornit, bărbatul a împins-o pe Yana într-un colț și i-a cerut să-și scoată cerceii de aur...

8

Creați împreună un infografic «Cum să te porți când întâlnești străini pe stradă».

SĂ REZUMĂM ÎMPREUNĂ

Arătați pe «scara emoțiilor» (vezi forțașul) cu ce dispoziție închei lecția.

Spune-mi, dacă așteptările tale de la lecție au fost îndeplinite.

Demonstrează nivelul de însușire a acestui subiect, indicând locul în care te afli pe imaginea muntelui (vezi forțașul). Ce gânduri, declarații sau sfaturi ale eroilor îți plac cel mai mult, au fost valoroase pentru tine? Explică de ce

Capitolul 3. EU ÎN COMUNITATE

Bună ziua! Ne bucurăm să te revedem! Care este dispoziția ta?

Tema 1. Cu toții suntem diferiți și asemănători

AȘTEPTĂRI

În timpul întâlnirii noastre tu:

- vei înțelege ce ai în comun cu alte persoane și ce te face unic;
- vei reflecta asupra valorii diversității umane;
- vei afla cum înțelegerea unei alte persoane te ajută să comunici și să lucrezi împreună în mod constructiv.

Amintește-ți, ce știi deja despre acest subiect.

Ce aștepti de la această lecție?

1 Citește expresia poetului Vasyl Symonenko. Explică, cum o înțelegi.

Noi nu suntem mai multe «eu»-uri standard,
ci mai multe universuri diferite.

Ksenia

Bună ziua, prieteni! Mi-a fost dor de voi și am vrut să vă împărtășesc gândurile mele. M-am gândit nu de mult: de ce atunci, când mă întâlnesc cu persoane diferite, spun nume diferite.

De exemplu, spun rudelor mele, că sunt fiica sau nepoata unuia sau alteia. La școală spun, că sunt elevă dintr-o anumită clasă, în sala de sport — că sunt un jucător sau un fan al echipei de fotbal.

Sofia

Știu răspunsul la întrebarea ta. Ești ca universul, foarte divers. Și diferite părți ale tale se manifestă în funcție de situație. Acest lucru se întâmplă atunci când vrei fie să te evidențiezi și să-ți pui în valoare propria persoană, fie invers, pentru a arăta că tu și ceilalți aveți ceva în comun.

Sasha

Într-adevăr, este un subiect interesant. Mi-am amintit, că atunci, când ne-am mutat în Transcarpatia, am spus tuturor că sunt din Crimeea. Iar când călătoream în străinătate pentru a vizita rudele tatălui meu, mă prezentam ca fiind ucrainean.

Lilia

Și sunt, de asemenea, mândru că sunt din Odesa. Și mă bucur de asemenea că printre cei dragi sunt oameni de diferite culturi — bulgari, vietnamezi, romi, români! Vă puteți imagina câte sărbători pot vizita și să mă simt ca acasă peste tot!

Sasha

Ce spui atunci, când oamenii te întrebă despre originea ta?

Lilia

Aceasta este o întrebare destul de personală și nu sunt obligată să răspund la ea. Îți amintești despre granițe? Dar le voi spune prietenilor mei. Încă nu m-am hotărât cu care dintre aceste culturi mă identific cel mai mult. Totuși, când se va întâmpla asta, voi spune că sunt ucraineană de așa și așa origine sau cu așa și așa rădăcini.

Danylo

Eu propun să verificăm cum ne înțelegem pe noi înșine și cum ne înțeleg ceilalți, ce avem în comun și ce va fi diferit.

DIȚIONAR

Identitatea este conștientizarea și trăirea de către o persoană a apartenenței la anumite grupuri de persoane sau comunități.

Identitatea personală sau **identitatea de sine** este propriul Eu a unei persoane ca individ, un ansamblu de idei despre sine și despre lumea din jur.

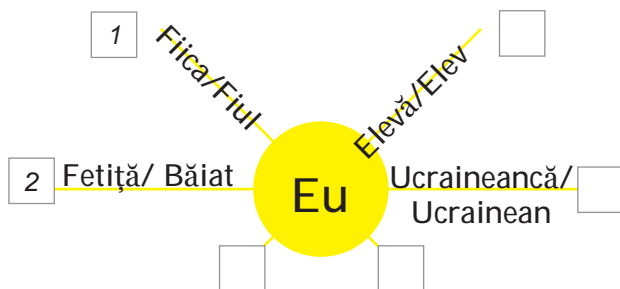
2 Desenează în caietul tău un soare și scrie «Eu» în interiorul lui.

Gândește-te și scrie pe raze 5—7 cuvinte — substantive, care vor răspunde la întrebarea «Cine sunt eu?». Acestea pot fi: rolurile tale în familie și în grupul de prieteni, apartenența la un anumit gen, grupa de vârstă, naționalitatea, hobby-urile, ocupațiile principale etc. Pe o rază indică doar o singură caracteristică. Caracteristicile scrise pe soare vă vor reflecta identitățile tale. Este posibil ca lista să fie asemănătoare cu cea ce au scris colegii tăi. Cu toate acestea, importanța și însemnătatea fiecăreia dintre aceste caracteristici pot fi diferite.

Pentru a te asigura de acest lucru, pune numărul 1 lângă raza pe care este scrisă cea mai importantă caracteristică pentru tine personal. Iar cu fiecare număr următor, marcați caracteristici din ce în ce mai puțin importante.

De exemplu:

3 În grupuri, comparați imaginile cu soare, pe care le-ați făcut. Povești-vă unii altora despre sine și discutați întrebările.

- ▶ Ce ai aflat nou despre tine însuși?
- ▶ Cu ce caracteristici v-ați născut?
- ▶ Ce identități v-ați ales singuri?
- ▶ Cât de ușor sau greu a fost să stabilești, care anume caracteristici sunt cele mai importante pentru tine?
- ▶ Ce asemănări și ce diferențe ați găsit în listele voastre personale de identități și importanța lor?

Marusea

A ieșit un rezultat interesant! La toți a coincis că suntem elevi, prieteni, cetățeni ai Ucrainei. Dar, în același timp, suntem atât de diferiți! Printre noi se află un blogger, fani, activiști ecologici, un rapper! Este bine să ai multe în comun, dar este atât de interesant să afli ceva special despre fiecare persoană atunci, când nu toți sunt la fel!

Bogdan

Marusea, te susțin! Dar vreau să spun, că unii oameni nu primesc diferențele și le consideră un pericol sau ceva neplăcut. Știți, că tatăl meu este un african din Coasta de Fildeș, dar eu m-am născut aici și mă consider ucrainean. Cu toate acestea, din cauza culorii pielii mele, unii oameni mă tratează ca pe un străin. Și uneori spun cuvinte jignitoare, pentru că se gândesc că nu înțeleg ucraineana. Acest lucru mă supără și mă jignește...

Sasha

Bogdan, îți mulțumesc pentru împărtășire, te compățimesc. Și eu am simțit ceva asemănător atunci când bunica mea, o tătară din Crimeea, a venit să ne viziteze. Ea este musulmană și îi place să poarte haine speciale și o batistă pe cap — un hijab. Când ne plimbam cu ea prin oraș, am văzut nu doar priviri prietenoase, ci și uimite, iar unii oameni se uitau cu precauție sau teamă. A fost foarte neplăcut.

Sofia

Am întâlnit, de asemenea, atitudini diferite față de persoanele cu dizabilități. Cred, că oricine se poate pomeni într-o situație, în care va fi în minoritate, și se va deosebi în unele caracteristici de majoritatea oamenilor din jur. De exemplu, tatăl meu, lucrător migrant, s-a simțit așa, când a plecat în Polonia. Sau migranții interni, care și-au părăsit casele din cauza războiului și au fost nevoiți să își reconstruiască viața în diferite părți ale țării. Prin urmare, fiecare dintre noi poate avea nevoie de o atitudine și acceptare egală și tolerantă.

- 4 Spune, cum înțelegi tu toleranța și atitudinea tolerantă. Completați propoziția.

Toleranța este...

- 5 Citește un fragment din Declarația principiilor toleranței, care a fost adoptată de Conferința generală a UNESCO la 16 noiembrie 1995.

Articolul 1. Semnificația toleranței

1.1. Toleranța este respectul, acceptarea și aprecierea bogăției și diversității culturilor lumii noastre, felurilor noastre de expresie și manierelor de exprimare a calității noastre de ființe uma-

ne. Ea este încurajată prin cunoașterea, deschiderea spiritului, comunicație și libertatea gândirii, conștiinței și credinței. Toleranța este armonia în diferențe. Ea nu e doar o obligațiune de ordin etic; ea e, de asemenea, și o necesitate politică și juridică. Toleranța e o virtute care face ca pacea să fie posibilă și care contribuie la înlocuirea culturii războiului cu o cultură a păcii.

1.2. Toleranța nu este o concesie, condescendență sau îngăduință. Toleranța este, în primul rând, o poziție activă formată pe baza recunoașterii drepturilor universale și a libertăților fundamentale ale omului. Toleranța nu poate fi în niciun caz o justificare pentru încălcarea acestor valori fundamentale. Toleranța trebuie să fie practică de fiecare individ, comunități și state.

1.4. Manifestarea toleranței, care este în concordanță cu respectarea drepturilor omului, nu înseamnă o atitudine tolerantă față de nedreptatea socială, renunțarea la propriile convingeri sau cedarea credințelor altcuiva. Aceasta înseamnă că fiecare este liber să își păstreze convingerile și recunoaște același drept și celorlalți. Înseamnă recunoașterea faptului că oamenii sunt diferiți în mod natural în ceea ce privește înfățișarea, poziția socială, limbajul, comportamentul și că au dreptul de a trăi în pace și de a-și păstra individualitatea. Aceasta înseamnă, de asemenea, că părerile unei persoane nu pot fi impuse altora.

Azi am înțeles că fiecare persoană are un ansamblu unic de caracteristici, trăsături și particularități.

Și fiecare persoană are dreptul de a fi tratată cu toleranță. Dar dacă vrem să fim respectați pentru ceea ce suntem, trebuie să-i respectăm și pe ceilalți.

Și pentru aceasta, nu este necesar să percepem o persoană printr-o identitate separată, dar merită să comunicăm, să ne cunoaștem mai profund, pentru a ne înțelege și respecta reciproc.

Acum vreau să știu mai multe despre cum este comunitatea noastră? Ce fel de oameni trăiesc în ea, care sunt culturile, preferințele și hobby-urile lor?

Comunitatea, în care locuiești, este formată din oameni cu diferite profesii, preferințe, hobby-uri și poate diferite naționalități, religii, culturi. Deci, există grupuri sociale sau comunități de oameni care pot fi recunoscute (identificate) la prima vedere («vizibile») și cele care sunt greu de identificat la prima vedere («invizibile»). În special, comunitățile «vizibile» pot include reprezentanți ai unei anumite grupe de vârstă, persoane cu dizabilități, reprezentanți ai unei anumite profesii, religii sau culturi etnice (dacă poartă îmbrăcăminte specifică) etc. Merită să nu uităm, că pot exista destul de multe comunități «invizibile» în fiecare comunitate — uneori chiar mai multe decât cele «vizibile». Prin urmare, dacă aceste comunități sunt invizibile la prima vedere, acesta nu este un motiv pentru a nu lua în seamă, a ignora sau a nu tolera această comunitate sau pe reprezentanții săi.

6 Alege din lista de comunități pe cele care pot fi clasificate ca fiind «invizibile». Argumentează-ți alegerea.

It-iștii

vegetarieni

persoanele cu deficiențe de vedere

persoane strămutate în interior

profesori

oameni vârstnici

femei

adolescenți

cunoscători ai muzicii clasice

pompieri

romi

preoți

Pacienții cu HIV

migranți economici

fanii ai fotbalului

bărbați

- 7** Imaginați-vă că comunitatea, în care locuiți, este un mare puzzle. Acesta este format din multe piese — oamenii care alcătuiesc această comunitate, o îmbogățesc și o fac specială și unică.

- Împărțiți foaia mare în bucăți de puzzle de mărimea unei pagini de caiet.
- Tăiați-le și împărțiți-le. Dacă doriți, lucrați în perechi sau în mini-grupuri, fiecare completând câte un puzzle.
- Gândiți-vă și scrieți pe puzzle o scurtă informație despre o comunitate din comuna voastră sau despre o persoană interesantă pe care o cunoașteți și care îmbogățește comuna prin prezența și activitățile sale, contribuie la dezvoltarea acesteia. Scrieți numele acestei comunități/persoane și ce o face interesantă, ce o face specială și unică și de ce merită să fie reprezentată în acest puzzle.
- După aceea, prezentați informațiile colegilor de clasă.
- Așezați fragmentul său de puzzle pe o tablă albă sau pe o foaie mare de hârtie pentru a crea un «Puzzle comun» al comunității.

- 8** Răspunde la întrebări. Discută-le într-un cerc mare.

- ▶ Poate o persoană să aparțină numai unei singure comunități? De ce?
- ▶ De ce este important să găsești o limbă comună cu diferite persoane dintr-o comunitate sau dintr-o comună?
- ▶ Ce este important de reținut și de luat în considerare pentru ca toți oamenii care trăiesc în comuna, țara ta, să trăiască în pace și armonie?

- 9 Unește părțile proverbelor și zicătorilor ucrainene despre o persoană.
Explicați semnificația lor.

- 1 Munte cu munte se întâlnește a ci după fapte.
2 Calul este încercat la călărie, b ci omul sfințește locul.
3 Nu judeca oamenii c dar om cu om se vor întâlni.
4 Omul este ca un lacăt: d iar omul — în comunicare.
5 Nu locul sfințește omul, e privește-te pe tine însuși.
6 Nu judeca omul după înfățișare, f pentru fiecare trebuie de ales o cheie.

- 10 Citește poezia Mariei Hryțan. Gândește-te, care este ideea principală a poeziei.

NOI SUNTEM OAMENI

Ми всі неповторні, ми всі особливі,
Буваєм — спокійні, буваєм — крикливі,
Буваємо — добрі, буваєм — не дуже,
Ми різними створені були, мій друже.
Нас кожного мама своя народила

I кожному світ по-своєму відкрила,
Нам різні співали колись колисанки,
Та ми зустрічаєм однакові ранки!
Хоч ми дуже різні, та всі ж бо ми — люди,
Тож будьмо людьми повсякчас і повсюди.

SĂ REZUMĂM ÎMPREUNĂ

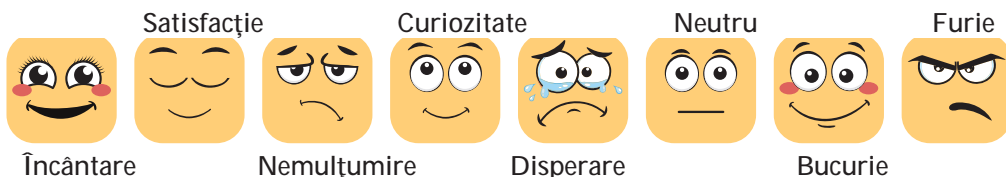
Arătați pe «scara emoțiilor» (vezi *forțașul*) cu ce dispoziție închei lecția.

Spune-mi, dacă așteptările tale de la lecție au fost îndeplinite.

Demonstrează nivelul de însușire a acestui subiect, indicând locul în care te afli pe imaginea muntelui (vezi *forțașul*). Ce gânduri, declarații sau sfaturi ale eroilor îți plac cel mai mult, au fost valoroase pentru tine? Explică de ce.

Bună ziua! Ne bucurăm să te revedem! Care este dispoziția ta?

Tema 2. Cum să te ajuți pe tine și pe ceilalți

AȘTEPTĂRI

În timpul întâlnirii noastre tu:

- vei afla cum să-ți exprimi sentimentele/emoțiile fără să spui un cuvânt;
- vei identifica cine ar putea avea nevoie de ajutorul tău;
- te vei gândi cum poți ajuta persoanele din jurul tău și pe prietenii noștri «mai mici».

Amintește-ți ce știi deja despre acest subiect.

Ce aștepți de la această lecție?

Slavko

Salut, prieteni! Ce mai faceți?

Sofia

Bună! Ce s-a întâmplat cu tine? Ieri am văzut story-ul tău pe Instagram, unde erai foarte supărată, dar totuși nu am înțeles ce s-a întâmplat.

Slavko

Da, am avut câteva probleme — m-am certat cu sora mea mai mare. Așa că a trebuit să mă «descarc» și nu știam, cum altfel să o fac.

Danylo

Antrenorul meu m-a sfătuit să «renunț» la emoțiile negative în timpul exercițiilor fizice sau a sparring-urilor. Dar acolo suntem învățați cum să folosim furia ca forță pe care o putem controla.

Marusea

Iar psihologul școlii ne-a sfătuit să o facem strigând sau cântând tare, dar, bineînțeles, într-un mod care să nu deranjeze pe nimeni. Să desenăm sau să scriem orice simțim, iar apoi să mototolim sau să rupem foaia și să o aruncăm la gunoi, să suflăm bule de săpun sau baloane și să le spargem, etc.

Sofia

Fiecare are dreptul de a-și exprima emoțiile și sentimentele. Este bine că nu le «ascundem». Dar este foarte important să o facem în siguranță, adică, să nu faci rău nici ție, nici altor persoane.

DICȚIONAR

Emoțiile sunt o formă de răspuns/reacție a unei persoane sau a unui animal la o situație, un eveniment sau un stimul specific, inerentă ființelor vii încă de la naștere.

Sentimentele sunt experiențe umane generalizate specifice, acumulate de o persoană în timpul socializării. Spre deosebire de emoții, sentimentele apar în legătură cu ceva sau cu cineva, nu cu situația în general. De exemplu, «Mi-e frică de această persoană» este un sentiment, în timp ce «Mi-e frică» este o emoție.

- 1 În perechi, gândiți-vă la o pantomimă, care ar putea reprezenta o emoție sau un sentiment.

Demonstrați astfel, încât ceilalți să poată identifica emoțiile și sentimentele. Puteți vedea o listă aproximativă de sentimente și emoții în cadrul listei de mai jos.

Excitare, veselie, indiferență, slăbiciune, neputință, nepăsare, durere, recunoștință, dezgust, furie, mândrie, necaz, imbold, energie, entuziasm, milă, oroare, tristețe, plăcere, invidie, admirație, uimire, răutate, interes, furie, inspirație, nemulțumire, ură, antipatie, indignare, dezgust, dispreț, vinovăție, bucurie, confuzie, iritare, dezamăgire, înduioșare, rușine, liniște, frică, neliniște, frământare, curiozitate, fericire.

2 Răspunde la întrebări.

- ▶ Ce a cauzat greutatea în demonstrarea emoției sau a sentimentului?
- ▶ Ce anume v-a ajutat să ghiciți despre ce emoție/sentiment este vorba?
- ▶ Ce sentimente simți cel mai des?
- ▶ Cum te-ai obișnuit să trăiești emoțiile sau sentimentele puternice?

3 Rezolvă rebusurile.

1 **H** **6**
~~4~~ 1=H

2 **Б** **Р** **1** **ь**
 2=Ч 1=H

4 Formați patru grupuri. Alegeți un termen, pe care îl veți discuta, și creați un colaj pentru acesta.

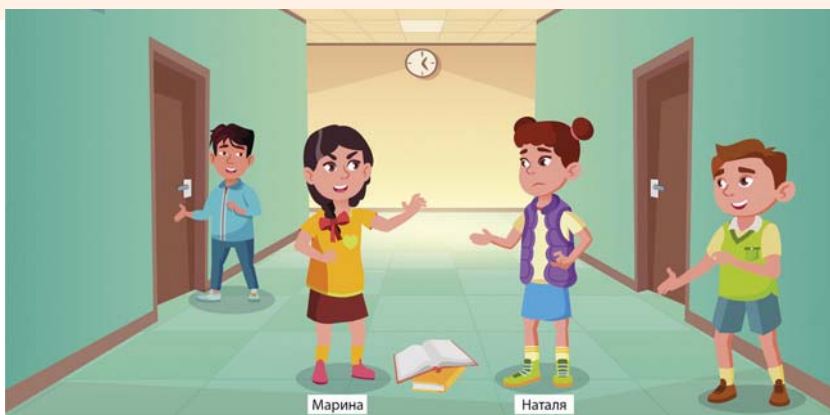

Termeni de prelucrare: umanitate, binefacere, empatie, sensibilitate, compasiune.

5 Priviți imaginile. Pregătește întrebări pentru ele.

Situația 1. Marina era foarte supărată, a început să o certe pe Natalia și i-a smuls manualele din mâini.

- ▶ Dacă ai fi în locul Nataliei, cum te-ai simți? De ce?
- ▶ Ce simt copiii în preajma Marinei și Nataliei?
- ▶ Dacă ai vedea o situație similară, ce ai spune sau ce ai face?

Situația 2. Este prima zi de școală a lui Sevynch și nu știe cu cine să ia prânzul la cantina școlii.

- ▶ Dacă ai fi fost în locul lui Sevynch, cum te-ai fi simțit? Ce ai fi putut face?
- ▶ Dacă ai fi stat la masă, ce ai fi făcut pentru Sevynch?

Situația 3. În timpul unor întreceri mari de Ziua Sănătății, Denis l-a acuzat pe Ruslan, că a câștigat de mai multe ori, pentru că nu a fost cinstit.

- ▶ Dacă ai fi fost în locul lui Ruslan, cum te-ai fi simțit? Ce ai fi spus?
- ▶ Dacă ai fi fost în locul lui Denis, cum ai fi procedat?

Situația 4. Alexei și Taras au decis să-i facă o glumă lui Victor, căruia nu-i plăceau zgomotele puternice. Au pus muzica lângă urechile lui.

- ▶ Dacă ai fi fost în locul lui Victor, ce ai fi simțit în această situație?
- ▶ Dacă ai fi fost în locul lui Victor, ce ai fi făcut?
- ▶ Dacă ai fi fost martor la acest eveniment, cum l-ai fi putut ajuta pe Victor?

6

Discutați în perechi una dintre cele 5 situații din exercițiu.

Împărtășiți-vă gândurile, răspunzând la întrebări.

- ▶ Oare întotdeauna oamenii (colegii/rudele/prietenii) își exprimă în cuvinte sentimentele și emoțiile?
- ▶ Cum pot fi înțelese sentimentele interlocutorului tău?
- ▶ Cum poate fi susținută o persoană?

Marusea

Salut, Danylo. Ce-ți mai face micuțul șobolan? Ieri ai spus că nu se simte bine...

Danylo

E mai bine astăzi, mulțumesc. L-am dus pe Vinny la veterinar. Dar cum se simt animalele voastre de casă?

Marusea

Subțire! Pisica prinde șoareci în hambar și câinele veghează afară!

Bogdan

Astăzi, la prânz, papagalul meu mi-a spus «Poftă bună!».

Lilia

Dar eu nu țin animale acasă din principiu. Eu consider, că ele trebuie să trăiască într-un mediu natural. Și încă foarte mult ma enervează oamenii, care aruncă animalele de casă pe stradă sau le maltratează.

Bogdan

Știu, că în țara noastră au fost adoptate legi care protejează animalele. Cea mai recentă a intrat în vigoare nu demult — în 2021. Aceasta interzice bătaia, uciderea, otrăvirea sau schilodirea animalelor de casă, folosirea oricăror animale pentru servicii fotografice, lăsarea câinilor la soare vara fără adăpost sau în mașină, etc.

Lilia

Există, de asemenea, multe organizații publice, care ajută și protejează animalele sălbatice. Aceleași servicii lucrează pentru a ajuta animalele de pe stradă — pot fi ușor găsite, căutând pe internet.

7 Citește poezia de Larysa Levchenko. Spune, cum ajuți tu însuți animalele.

Дacă vom ajuta

Холодно взимку зайчатам і білці,
Песику — в будці, в сараї — корівці.
Мерзнуть у котика лапки і вуха,
Мерзне ворона в лиху завірюху.

Горю зарадити можемо ми —
В будку Шаркові настелим соломи,
Зайчику ми покладемо під куцик
Кілька морквинок, листочок капусти,

Теплу корівці поставим водичку,
Птицям насиплемо крихт в годівничку.
Як допоможемо, хлопці й дівчата, —
Виживуть взимку птахи і звірята.

8 Citește citatele unor persoane celebre. Explică cum le înțelegi.

- Bunătatea este singura haină care nu se uzează niciodată.
Henry D. Thoreau, filozof american

- Odată ce inima este încălzită de bunătate, un veac nu se va mai răci.

Taras Șhevcenko, scriitor ucrainean

- Milostenia este cel mai sigur semn al adevăratei măreții a unei persoane.

William Shakespeare, dramaturg englez

Ține minte: acțiunile mici sunt mai importante decât intențiile mari!

9 Alătură-te unuia dintre cele trei grupuri:

1 «Ajutarea animalelor de companie»;

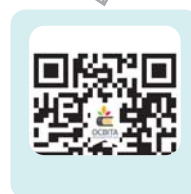
2 «Ajutarea animalelor de pe stradă»;

3 «Ajutarea animalelor sălbatice».

- Discută cu colegii de clasă despre cum poți ajuta animalele în situații complicate.

- Dacă este necesar, folosește resursele online.

- Alcătuieste o afișă-recomandare pentru colegii tăi, care să includă necesitatea de a respecta regulile de tratare cu siguranță a animalelor.

<http://vse.ee/bnya>

Gândește-te la ce înseamnă pentru tine să-i ajuți pe alții și completează șablonul din caietul tău (vezi anexa 8, p. 126).

SĂ REZUMĂM ÎMPREUNĂ

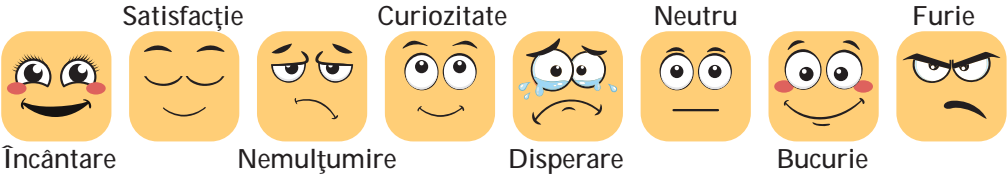
Arătați pe «scara emoțiilor» (vezi *forțașul*) cu ce dispoziție închei lecția.

Spune-mi, dacă așteptările tale de la lecție au fost îndeplinite.

Demonstrează nivelul de însușire a acestui subiect, indicând locul în care te afli pe imaginea muntelui (vezi *forțașul*). Ce gânduri, declarații sau sfaturi ale eroilor îți plac cel mai mult, au fost valoroase pentru tine? Explică de ce.

Bună ziua! Ne bucurăm să te revedem! Care este dispoziția ta?

Încântare

Satisfacție

Nemulțumire

Curiozitate

Disperare

Neutru

Bucurie

Furie

Tema 3. Comunicarea efektivă

AȘTEPTĂRI

În timpul întâlnirii noastre tu:

- vei analiza ce este important pentru o comunicare efektivă;
- îți vei reaminti/învăța ce mijloace de comunicare verbală și non-verbală există;
- te vei gândi de ce diferite distanțe și poziții sunt potrivite pentru diferite persoane și situații;
- vei identifica cum emoțiile și preferințele personale influențează în comunicare.

Amintește-ți, ce știi deja despre acest subiect.

Ce aștepți de la această lecție?

Lilia

Salut, prieteni! O rudă îndepărtată a bunicii mele din Vietnam a venit să ne viziteze.

Danylo

Asta e minunat! Întreb-o cum își petrec colegii ei timpul liber acolo.

Lilia

O, nu va fi ușor — ea nu înțelege nimic în ucraineană, iar eu nu știu vietnameză — doar câteva cuvinte simple. Comunic cu ea aproape așa, cum cândva arătam o pantomimă în clasă. Și știți ce este surprinzător? Ne înțelegem una pe cealaltă.

Sasha

Și ce vă ajută să vă înțelegeți?

Lilia

Înțeleg multe din expresia feței, intonația vocii ei, folosim și gesturi și mișcări diverse. Abilitatea de a recunoaște emoțiile ajută, de asemenea, foarte mult.

Sasha

Adică, pentru a vă înțelege, folosiți mijloace de comunicare non-verbale. Apropo, știțiți oare, că oamenii află 70% din informații cu ajutorul lor?

Danylo

Și atunci când discutăm în chat, tot comunicare non-verbală este?

Sasha

Nu, noi folosim cuvinte, deci este deja comunicare verbală, chiar dacă este în scris.

Ksenia

Dar știți, că există o variantă, când gesturile codifică cuvintele?

Sasha

Ce ai în vedere?

Ksenia

Limbajul semnelor. Mama mea poate comunica în limbajul semnelor și îl folosește atunci, când persoanele cu deficiențe de auz vin la spitalul ei. Aceasta este, de asemenea, o comunicare non-verbală, dar cu ajutorul unor gesturi care codifică litere și cuvinte.

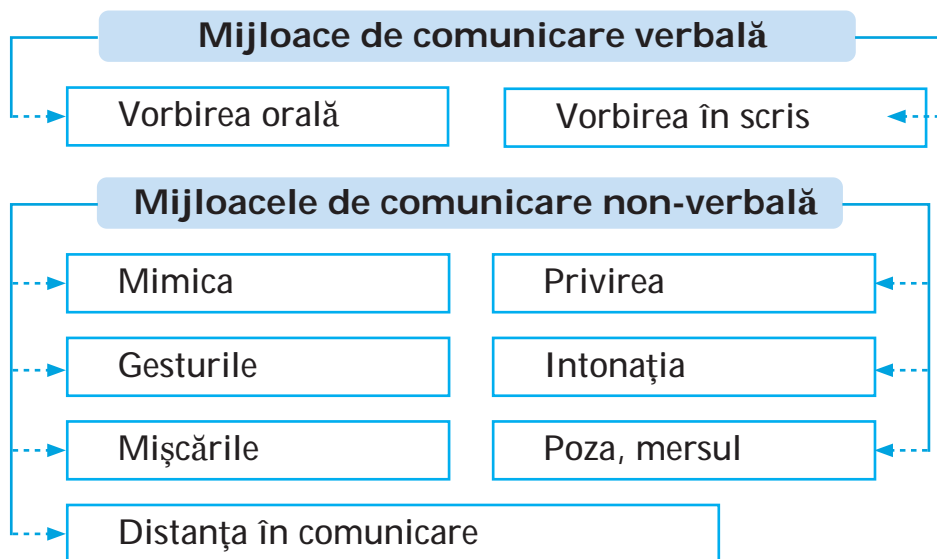

Danylo

Ar fi interesant să aflați mai multe despre comunicarea verbală și non-verbală.

Comunicarea este interacțiunea dintre oameni, care constă în schimbul de gânduri, impresii, informații și în stabilirea unei înțelegeri reciproce. Dacă o astfel de interacțiune are loc cu ajutorul cuvintelor, este vorba de **comunicare verbală**. Fără cuvinte — **comunicare non-verbală**. Însă o persoană folosește ambele variante în același timp.

1 Dă răspuns la întrebări.

- ▶ Cum ajută aceste mijloace de comunicare la stabilirea contactului cu o altă persoană?
- ▶ În ce cazuri pot să împiedice interacțiunea?

ASTA E INTERESANT

Pentru mulți oameni și popoare, limbajul non-verbal al corpului nostru — **gestul** — este mai ușor de înțeles decât unele cuvinte. Încearcă să le spui oamenilor din jurul tău fără cuvinte: «Mi-e foame!», «Mi-e frig!», «Mi-e frică!», «Dă-mi!», «Nu vreau!».

Mișcările, gesturile și mimica locuitorilor din alte părți ale planetei noastre vor fi aproximativ aceleași cu ale tale. Datorită acestor gesturi **universale**, adică aceleași pentru toată lumea, oamenii se pot înțelege fără cuvinte.

Cu toate acestea, există multe diferențe în limbajul semnelor la diferite popoare, iar acest lucru trebuie luat în conside-

rare atunci, când se comunică, pentru a nu ajunge într-o situație neplăcută.

De exemplu, majoritatea oamenilor din lume dau din cap de la stânga la dreapta pentru a spune «nu» fără să spună nimic, dar în Bulgaria acest gest înseamnă «da».

Când vrem să spunem «Bine! Totul este minunat!», ne strângem degetele în pumn și ridicăm degetul mare. Acest gest este acum cunoscut sub numele de «like», pe care îl punem pe rețelele de socializare atunci când ne place ceva. În multe țări europene, reprezintă numărul 1, iar în Japonia — 5. În America așa se oprește o mașină pe șosea. Dar în Australia, Bangladesh și în unele țări mediteraniene, acest gest este considerat neplăcut, ofensator și poate duce la o ceartă sau chiar la o bătaie.

În diferite culturi, puteți observa, de asemenea, gesturi mai mult sau mai puțin active, pe care oamenii le folosesc atunci, când comunică. De exemplu, în timpul unei conversații de o oră, italienii gesticulează în medie de 120 de ori, bulgarii — 80, estonienii și finlandezii — de 1—3 ori. Ucrainenii se află undeva la mijloc între europeni în ceea ce privește gesturile.

2 Experimentează.

Așează-te în fața oglinzii și spune-ți o poveste.

- Urmărește-ți mimica feței: cum deschizi gura, cât de des îți lingi buzele, îți miști nasul sau urechile, gesticulezi și îți atingi fața cu mâinile etc.

- Gândește-te, cum te văd interlocutorii tăi.

- Dacă nu îți place ceva la propria mimică a feței sau la gesturile tale, antrenează-te pentru a scăpa de unele deprinderi neplăcut.

RECOMANDĂRI UTILE

Pentru a vă asigura că gesturile și expresiile faciale nu interferează cu, ci dimpotrivă ajută, să comunicați cu alte persoane, merită să urmați anumite reguli.

- Nu abuzați de mișcărilor corpului și expresiile faciale, deoarece gesturile puternice distrag atenția interlocutorului.

- Încearcă să folosești doar acele gesturi, de al căror sens ești sigur și știi sigur, că interlocutorul tău înțelege aceste gesturi și nu citește în ele un sens cu totul diferit.
- Dacă vrei să faci persoana cu care vorbești mai prietenoasă cu tine, nu-ți încrucișa brațele pe piept, ține-le mai des deschise, cu palmele în sus.

3 Privește imaginile și răspunde la întrebări. Discută ideile tale cu ceilalți elevi din clasă.

1

2

3

4

- ▶ De ce oamenii din imagini sunt la distanțe diferite?
- ▶ Când se simt oamenii mai liberi și mai confortabili? De ce?
- ▶ Ce emoții au oamenii din imagini? Cum ai reușit să le înțelegi? Cum crezi, acestea ajută la comunicare sau împiedică?

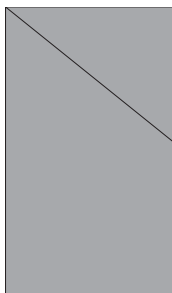
În timpul comunicării, oamenii se află la distanțe diferite unul de celălalt. Ea se numește distanță de comunicare.

Conform clasificării lui E. Hall, există patru tipuri de distanță în comunicare.

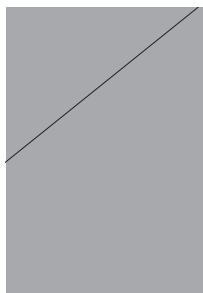
- Distanța apropiată (intimă) (până la 0,5 metri) este o zonă de comunicare între persoanele apropiate. Printre acestea se pot număra, de exemplu, părinții sau persoanele care îi înlocuiesc, frații, surorile, în cazul adulților, soțul sau soția, sau o persoană iubită. Cu aceste persoane există un contact emoțional strâns.
- Distanța interpersonală (0,5—1,2 m) este zona de comunicare în viața de zi cu zi cu prietenii și cunoscuții.
- Distanța socială (1,2—3 m) este zona de comunicare cu străinii sau între persoane cunoscute, dar într-un mediu oficial, de exemplu, în timpul unei sărbători la școală.
- Distanța publică (3 m sau mai mult) este zona în care oratorul vorbește cu publicul.

4 Privește imaginile din sarcina 3 și determină la ce distanță se află oamenii? De ce crezi așa?

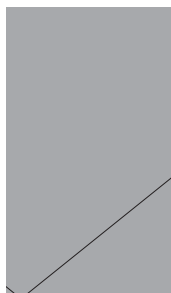
5 În perechi, mențineți conversația timp de trei minute. Puteți vorbi pe orice temă. Dar schimbați-vă poziția la fiecare 30 de secunde.

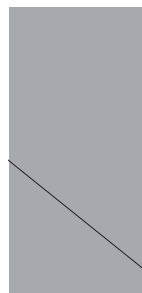
Stați unul în fața celuilalt, uitându-vă unul la altul

O persoană stă în picioare, cealaltă stă jos (a doua oară vă schimbați)

Stați unul lângă altul, atingându-vă cu umerii

Stați cu spatele unul la altul

În acest exercițiu, ați încercat cinci poziții de comunicare— «opus», «deasupra», «dedesubt», «lângă», «fără contact vizual».

- ▶ Ce poziții au contribuit la comunicare și care au împiedicat-o?
- ▶ Ce a ajutat sau ar fi putut ajuta în poziția incomodă?

Lilia

Prieteni, nu vă pare, că distanțele și pozițiile în comunicare sunt legate de granițele personale, despre care am vorbit deja?

Bogdan

Exact. Cu cât cunoaștem mai bine o persoană și avem mai multă încredere în ea, cu atât îi este mai ușor să se apropie și să intre în spațiul nostru personal.

Lilia

Spațiu personal? Și ce ai tu în vedere cu asta?

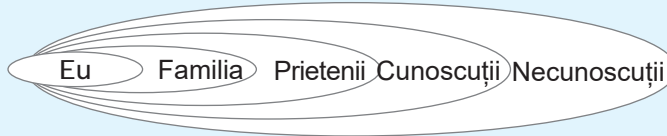

Bogdan

Spațiul personal este spațiul din jurul nostru pe care îl considerăm al nostru și în care, practic, nu lășăm alte persoane să intre. Numai după dorință și numai cei mai apropiați nouă. Iar granițele personale ne ajută să facem acest lucru. Acum vă trimit o fotografie, pe care am văzut-o recent. Aceasta demonstrează clar spațiul personal al unei persoane, distanța față de ceilalți și granițele personale.

Bogdan

Ksenia

Dar știți, m-am gândit și eu că distanța în comunicare și, în general, caracterul ei sunt influențate de caracteristicile individuale ale unei persoane.

Lilia

Exact! Unii oameni vorbesc foarte încet și trebuie să te apropii de ei pentru a-i auzi. Unii oameni, dimpotrivă, vorbesc foarte tare, emoțional și gesticulează.

Bogdan

Același lucru se poate spune despre străini. Italienii, de exemplu, sunt foarte emoționați și au o distanță socială «scurtă» — chiar și străinii se îmbrățișează și se sărută atunci, când se întâlnesc. Dar japonezii, dimpotrivă, sunt foarte reținuți.

- 6 Gândește-te și discută cu colegii de clasă ce alte caracteristici ale persoanei pot influența la comunicare și în ce mod.

Ieri, în clasă, am jucat un joc numit «Telefonul stricat» — ne-am trimis mesaje unul altuia. La început au fost gesturi, iar apoi o scurtă povestioară. Adică, am încercat comunicarea non-verbală și verbală. În același timp.

O! Și ce s-a primit la voi?

De fapt, am râs mult. Pentru că în timpul jocului mesajul s-a schimbat și la sfârșit a fost complet diferit față de început. Am observat că informațiile au fost adăugate, pierdute, deformat, schimbate.

Am mai văzut asta undeva. Se întâmplă, sora mea mă roagă să fac ceva, eu o fac și se dovedește că ea a avut în vedere cu totul altceva.

Într-adevăr, nu este întotdeauna suficient doar să asculți, trebuie și să poți auzi. De multe ori adăugăm propriile noastre idei, și din această cauză apar neînțelegeri.

RECOMANDĂRI UTILE

Pentru o comunicare efektivă

1. Stabilește contactul cu interlocutorul. Pentru a face acest lucru, fii prietenos și, dacă este posibil, menține contactul vizual și o distanță confortabilă pentru amândoi.
2. Concentrează-te la conversație și nu te lăsa distras în acest proces.
3. Ascultă activ: arată-i interlocutorului tău că îl asculți, de exemplu, dă din cap, spune fraze scurte, cum ar fi «da, da», repetă pe scurt sfârșitul unei propoziții.
4. Clarifică informația: pune întrebări clarificatoare, de exemplu: «Am înțeles corect sau am auzit că...».
5. Observă emoțiile, dispoziția, gesturile, expresiile mimice și intonațiile interlocutorului tău.
6. Nu întrerupe persoana cu care vorbești, dă-i lui/ei posibilitatea de a-și exprima gândurile până la capăt.
7. Tratează persoana cu care vorbești cu respect, chiar dacă părerea sa nu coincide cu a ta.

7 În grupuri, creați un scurt videoclip, un infografic sau un poster pentru elevii din ciclul primar.

Arată în el cum să comunici eficient în funcție de diferite situații de viață, în special, ținând cont de restricțiile de carantină.

Pentru aceasta puteți folosi materialele lecției noastre și, dacă este necesar, resurse suplimentare, pe care le veți găsi pe Internet.

SĂ REZUMĂM ÎMPREUNĂ

Arătați pe «scara emoțiilor» (*vezi forțașul*) cu ce dispoziție închei lecția.

Spune-mi, dacă așteptările tale de la lecție au fost îndeplinite.

Demonstrează nivelul de însușire a acestui subiect, indicând locul în care te afli pe imaginea muntelui (*vezi forțașul*). Ce gânduri, declarații sau sfaturi ale eroilor îți plac cel mai mult, au fost valoroase pentru tine? Explică de ce.

Bună ziua! Ne bucurăm să te revedem! Ce dispoziție ai?

Tema 4. Ce este conflictul?

AȘTEPTĂRI

În timpul întâlnirii noastre tu:

- vei reflecta asupra atitudinii tale față de conflict;
- vei analiza cauzele conflictului;
- vei afla ce tipuri de conflicte există;
- te vei gândi cum să rezolvi conflictele în mod eficient. Amintește-ți ce știi deja despre acest subiect.

Ce aștepti de la această lecție?

Vă amintiți că am vorbit nu demult despre faptul, că oamenii nu aud întotdeauna exact ceea ce le spunem? Ei percep cuvintele noastre în felul lor și, din această cauză, mai târziu pot apărea neînțelegeri.

Da, v-am mai spus că astfel de situații se întâmplă între mine și sora mea.

Și eu am astfel de neînțelegeri, când sora mea mai mică îmi ia lucrurile fără permisiune sau când întârzie la o întâlnire cu un prieten pentru că am jucat prea mult la calculator. Uneori, acest lucru duce la certuri și insulte.

Toate aceste neînțelegeri între oameni pot fi numite situații conflictuale. Dacă nu sunt rezolvate constructiv și la timp, se pot transforma într-un conflict. Și, după părerea mea, este foarte rău că se întâmplă conflicte în viața noastră.

Dar mie mi se pare că conflictele sunt bune, deoarece ne permit să vedem diferențele de păreri și să le reconciliem.

Haideți să întrebăm, ce cred alții despre conflicte.

DICȚIONAR

Conflictul (din latinescul **conflictus** — ciocnire) este o ciocnire de interese, puncte de vedere, opinii, aprecieri, valori opuse, care apare între oameni sau comunități în procesul de comunicare și activități comune și este însoțit, de obicei, de manifestări emoționale negative.

- 1 Privește linia și arată locul de pe linie, care corespunde vederii tale despre conflict. Te poți deplasa de-a lungul întregii lungimi a liniei.

Conflictul este
întotdeauna
bun

Nu m-am
hotărât încă

Conflictul este
întotdeauna rău

Dacă este necesar, desenează o linie în carnețelul tău și marchează-o. Arată-le colegilor tăi marcajul și discută rezultatele.

- ▶ Diferă amplasarea semnelor între elevii din clasă?
- ▶ Oare întotdeauna conflictele dăunează interacțiunii dintre oameni?
- ▶ Ce lucruri pozitive pot să aducă conflictele?
- ▶ În ce cazuri conflictele vor duce la dezvoltarea și îmbunătățirea relațiilor?

Cauzele conflictelor

Diferențe de informații: informații greșite, lipsa de informații, fabricarea informațiilor, diferența de interpretare a informațiilor (distorsiune)

Diferențe de scopuri, interese, nevoi, valori

Relații nesatisfăcătoare: lipsă de interacțiune, percepție distorsionată, neîncredere etc

Diferențe în viziunea utilizării resurselor: distribuirea inegală a resurselor, interdependența sarcinilor, constrângerile de timp

Comunicare ineficientă

2

Identifică o posibilă cauză de conflict în fiecare dintre aceste situații. Discută alegerea ta cu colegii de clasă.

Cauzele conflictelor

A Diferențe de scopuri

B Comunicare ineficientă

C Relații nesatisfăcătoare

D Diferențe de informații

E Diferențe în viziunea utilizării resurselor

Situația 1. În timpul pauzei, Mykhailo a auzit de la un elev mai mare, că clasa lor va fi de serviciu în cantină săptămâna viitoare. Băiatul a intrat în clasă și a început să le spună celorlalți. Câțiva dintre elevi au spus, că șeful de serviciu tocmai venise și spusese, că va fi peste două săptămâni. Între Mykhailo și elevi a început o ceartă...

Situația 2. Elevii unei clase nu se pot înțelege pentru a stabili, unde să meargă după lecții. Unii dintre ei vor să meargă la cinematograful, pentru că se proiectează un nou film, care va fi folosit ca bază pentru un joc pe calculator în viitor. Alții vor să meargă la grădina zoologică, pentru că intenționează să facă un videoclip despre animale pentru blogul lor...

Situația 3. Ivan a ieșit pe coridor în timpul pauzei. Când s-a întors, a văzut că Petro și Ashot își aruncau unul altuia ghiozdanele. Făcuseră acest lucru și înainte. El a alergat la Petro și a încercat să-i ia ghiozdanul. Petro l-a împins pe Ivan. A început o bătaie...

Situația 4. În timpul pregătirii pentru un spectacol la un festival școlar, între Sasha și Irina a început o ceartă. Sasha a propus să se folosească o masă în sală, astfel încât artiștii să poată sta confortabil. Însă Irina consideră că este nevoie doar de scaune...

Situația 5. Profesorul le-a rugat pe Aliya și Kristina să pregătească prezentări despre poluarea aerului și a apei. Fetele nu s-au înțeles între ele cine și ce subiect să pregătească. Așa s-a întâmplat că ambele au pregătit o prezentare despre poluarea aerului. Între ele s-a iscat o ceartă, cine va arăta prezentarea...

Reiese, că un conflict poate fi nu doar între două persoane, ci și între grupuri de oameni?

Așa este. Conflictele dintre două persoane se numesc conflicte **interpersonale**, iar cele dintre persoane și un grup — conflicte **personalitate-grup**, și între grupuri — intergrupuri.

Așa este. Acesta este unul dintre clasificările conflictelor pe tipuri. Știu, de asemenea, că conflictele pot fi **violente** și **non-violente**.

Adică, când în procesul unui conflict cineva se comportă violent, de exemplu, bate o altă persoană, o umilește, atunci acesta este un conflict violent. În conflictele non-violente, oamenii încearcă să își depășească diferențele prin tratative, adică să rezolve conflictul în mod constructiv.

Sofia, ultimul tău cuvânt este legat de o altă clasificare a tipurilor de conflict. Există conflicte **constructive** și conflicte **distructive**. În timpul conflictelor distructive, oamenii nu reușesc să ajungă la un acord, «nu se aud» unul pe celălalt și își apără doar propria viziune/ poziție. Conflictele constructive, pe de altă parte, ne permit să înțelegem cum să schimbăm mai bine situația sau cum să depunem eforturi împreună, ca la toți să le fie bine.

De obicei, în conflictele **constructive**, oamenii vorbesc sincer despre ceea ce au nevoie, ascultă cu atenție cealaltă persoană, întreabă ce este important pentru ei și încearcă să găsească o soluție, care să se potrivească ambelor părți.

Exact. Un astfel de comportament se numește **constructiv**. Ajută la rezolvarea conflictului. Spre deosebire de comportamentul distructiv, care împiedică rezolvarea conflictului

3 Citește din nou situațiile din sarcina 2. Identifică tipurile de conflict pe care le reprezintă: *interpersonal*, *personal-grup*, *inter-grup*.

Gândește-te, cum ar trebui să fie comportamentul participanților la conflict și variantele de rezolvare în fiecare situație, astfel încât să fie un conflict constructiv.

Discută-ți părerile cu colegii de clasă.

Structura conflictelor

Părțile la un conflict — persoane sau grupuri de persoane care intră în conflict

Subiectul conflictului este ceea ce provoacă conflictul. Subiectul conflictului poate avea înțelesuri diferite pentru părțile implicate în conflict, de exemplu, poate fi foarte important pentru unii și invers pentru alții.

Acesta poate fi material (un creion, o bicicletă etc.) sau nematerial (planificarea unei viitoare sărbători, timp pentru jocuri video etc.). Subiectul conflictului este, de obicei, clar definit și exprimat de către părți prin pozițiile lor

Pozițiile părților — cerințe, acțiuni ale părților umane una față de cealaltă. Ceea ce părțile implicate în conflict spun sau demonstrează una față de cealaltă

Imaginea unei situații de conflict este modul în care părțile implicate în conflict își imaginează subiectul conflictului și cauzele acestuia. Imaginea unei situații conflictuale poate fi influențată de experiența participării la conflicte în trecut, de importanța subiectului conflictului pentru o persoană, de încrederea în sine etc.

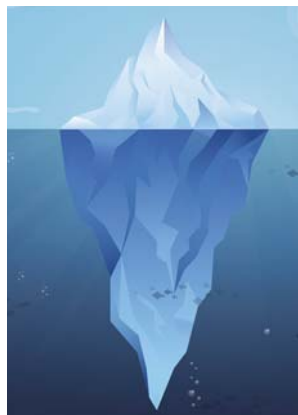
Motivațiile conflictului — forțele, care îl motivează pe om și care determină acțiunile sale ca fiind conflictuale (interese, păreri, scopuri, credințe, temeri)

4 Conflictul este adesea comparat cu un aisberg. Gândește-te și exprimă-ți ideile de ce.

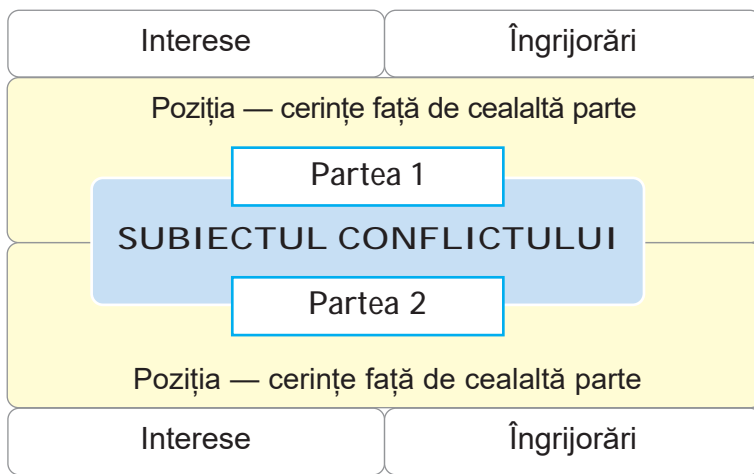
- ▶ Ce putem observa în procesul conflictului?
- ▶ Ce este ascuns de noi?

Gândiți-vă, care elemente ale structurii conflictului vor fi în partea vizibilă a conflictului și care vor fi în partea invizibilă. Explică-ți părerea.

i

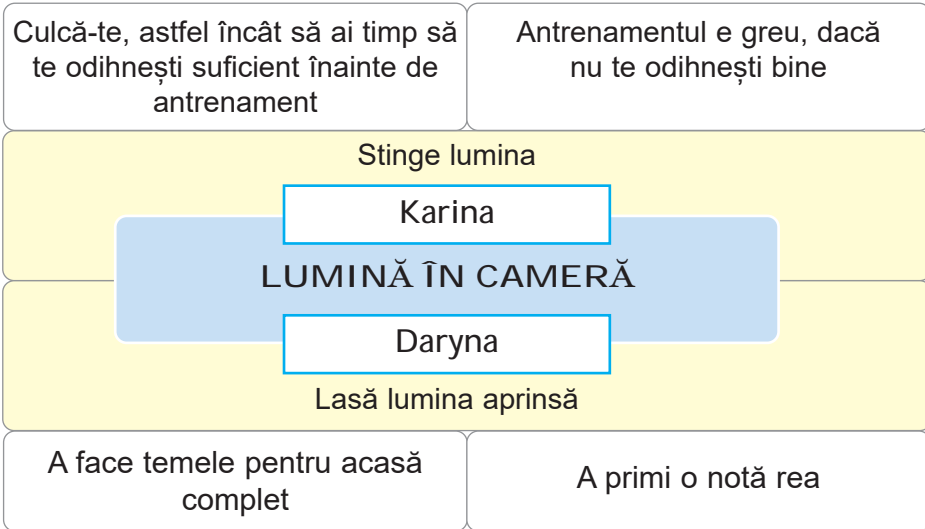
Metoda cartografierii poate fi utilizată pentru a analiza conflictele. Aceasta permite folosirea unei scheme — «harta conflictului» — pentru a analiza conținutul unui conflict în funcție de structura sa. Schema este prezentată mai jos.

5 Citiți și discutați situația și «harta conflictului» completată a acestei situații, folosind metoda cartografiei.

Două surori au o cameră comună. Este seară. Karina este deja în pat, iar Daryna încă stă la masă și lucrează la proiectul ei școlar. Karina roagă să stingă lumina, pentru că vrea să doarmă. Daryna nu e de acord, pentru că încă nu și-a terminat lucrarea. Conflictul lor pare imposibil de rezolvat. Mama intră și întreabă, ce se întâmplă. Karina spune că lumina puternică o deranjează, în timp ce încearcă să adoarmă. Dimineața Karina merge la antrenament și,

dacă nu se odihnește, îi va fi greu. Daryna spune, că încercă să-și facă temele și are nevoie de lumină. Ea înțelege: dacă nu-și termină tema la timp, va primi o notă rea.

- ▶ De ce este important să cunoaștem nu numai subiectul conflictului și pozițiile participanților, ci și interesele și preocupările acestora?
- ▶ Dacă ai fi mama Karinei și a Darynei, ce le-ai sfătui să facă?
- ▶ Ce comportament al fetelor va ajuta la rezolvarea conflictului în mod constructiv?

Încearcă să folosești «harta conflictului» pentru a analiza orice situație conflictuală, care s-a întâmplat în viața ta sau la care ai fost martor.

- 6** Unește-te în grup cu câțiva colegi de clasă. Creați împreună un afiș ilustrat «Cum să rezolvăm eficient conflictul» pe baza materialelor acestei lecții și a materialelor subiectului anterior «Comunicare efektivă».

SĂ REZUMĂM ÎMPREUNĂ

Arătați pe «scara emoțiilor» (*vezi forțașul*) cu ce dispoziție închei lecția.

Spune-mi, dacă așteptările tale de la lecție au fost îndeplinite.

Demonstrează nivelul de însușire a acestui subiect, indicând locul în care te afli pe imaginea muntelui (*vezi forțașul*). Ce gânduri, declarații sau sfaturi ale eroilor îți plac cel mai mult, au fost valoroase pentru tine? Explică de ce.

Capitolul 4. DIFERIȚI, DAR EGALI

Bună ziua! Ne bucurăm să te revedem! Ce dispoziție ai?

Tema 1. Mâncăruri preferate. Alimentație sănătoasă

AȘTEPTĂRI

În timpul întâlnirii noastre tu:

- vei identifica care dintre alimentele și produsele tale preferate fac parte dintr-o dietă sănătoasă;
- te vei gândi la proveniența mâncărilor din bucătăria modernă din regiunea ta;
- vei învăța despre importanța respectării etichetei la masă.

Amintește-ți, ce știi deja despre acest subiect.

Ce aștepti de la această lecție?

Slavko

Bună ziua, prieteni! Ce mai faceți? Vă spun de la început că o duc bine — tocmai am luat prânzul, am mâncat borșul meu preferat și cartofi prăjiți cu jeleu — delicios!!!

Marusea

Bună, și mie îmi plac cartofii, dar noi le spunem **barabule**. De asemenea, îmi plac foarte mult colțunașii și diverse salate.

Sasha

Este interesant că aici, în Transcarpatia, cartofii se numesc: **krumpil** sau **krumplya** — tata a spus, că este dintr-un cuvânt german deformat care înseamnă «pară de pământ». În ceea ce privește delicatesele, pe lângă borș, colțunași și **kremzlyk** locale făcute din cartofi rasi îmi place să mănânc **bograch** maghiar, **tokană** românească și **knedli** slovaci. Îmi plac, de asemenea, **pilaful** uzbek și mâncărurile din bucătăria tătară din Crimeea — **cheburek**, **yantyk**, **kashyk-ash**, **kobete**, **sarma** etc.

Sofia

Este ciudat, Sasha, că numești chebureks și kobete o mâncare tătară din Crimeea, dar întotdeauna am crezut, că acestea sunt mâncărurile naționale preferate ale rudelor mele grecești care locuiesc în regiunea Donețk. Ei le numesc kubite sau shumush, iar chebureks le numesc chir-chirya sau chirlama. Acest lucru se datorează probabil faptului, că strămoșii lor au trăit cândva împreună cu tătarii din Crimeea. De asemenea, îmi plac foarte mult mâncărurile armenesti și georgiene.

- 1 Extrage din dialogul adolescenților de pe chat denumirile mâncărilor, care nu vă sunt cunoscute. Caută aceste feluri de mâncare pe internet.

Caută pe internet sau întreabă adulții, cum se numesc cartofii în regiunea ta, și află de ce se numesc așa.

- 2 Citește o poezie de Nadejda Krasotkina, în care cartoful se laudă că e un produs indispensabil, ca și pâinea.

Мене смажати, мене варяти,
Мене тушати і печути.
На вогні великим шкваряти,
Чистяти, ріжуть і товчуть.
Страва ситна і відмінна,
В кожній хаті незамінна.
І смачна для всіх осіб —
Я, картопля, — другий хліб!
З мене можна готувати
І млинці, і деруни.
І до столу подавати
Пампушки і вергуни.
І вареники в сметані,

Зрази, бабки і пюре.
Різні страви, дуже гарні,
Апетит уже бере!
Без картоплі й без води —
Ні туди, і ні сюди!

- Contraziceți cartoful care se laudă în poezie. Pentru a face acest lucru, selectați unul sau două puncte principale (afirmații) din poezie.

- Alege una dintre ele și formulează-ți afirmația în conformitate cu diagrama:

poziție → justificare → exemplu → concluzie

De exemplu. Eu consider, că (spuneți o afirmație) este greșită deoarece (dați cel puțin un argument), în special (fapte, exemple), prin urmare (concluzie).

- Scrie această afirmație. La alegerea argumentelor te poți folosi de tabel.

Tipul argumentului	Algoritm de construcție
Generalizare	Enumeră faptele. Explică, ce concluzie indică fiecare dintre ele
Analogie	Alege un fenomen, un obiect asemănător cu cel, pe care vrei să-l convingi de superioritatea sa. Descrie-l. Dovedește asemănarea
Relația cauză-efect	Alege două fapte sau fenomene între care există o relație de cauză și efect. Arată, că această cauză nu va duce la alte efecte. Explică faptul, că acest efect nu se va produce din alte motive. Trage o concluzie cu privire la această relație
Dovada utilității, a valorii	Descrie rezultatul pozitiv al acțiunii propuse. Demonstrează, că acest rezultat este de dorit
Dovada naivității	Descrie rezultatul negativ al acțiunii propuse. Demonstrează, că acest rezultat este nedorit

Danylo

Ce temă delicioasă aveți! Ar fi interesant să încercăm mâncărurile preferate ale lui Sasha și Sofia. Eu prefer pizza, tot felul de burgeri și cartofi prăjiți. Îmi plac și dulciurile, în special ciocolata. Se face de mult timp în regiunea noastră Slobozhanshchyna, atât în Trostianeț, cât și în Harkiv.

Ksenia

Și eu prefer pizza, și de asemenea, îmi plac mâncărurile din pește și ador bucătăria japoneză și chinezească — diverse rulouri și supe. Apropo, Bogdan, te aștept în vizită, cu ce să te servesc? Îmi amintesc că ești vegetarian, deci nu mănânci decât fructe și legume?

Bogdan

Mulțumesc pentru grijă, Ksenia. Nu, veganii mănâncă așa, dar eu pur și simplu nu mănânc carne și lapte — mănânc diverse cereale, legume, îmi plac cartofii, borșul fără grăsime, legumele, peștele, ouăle, fructele... Nu te îngrijora prea mult în privința mâncării — putem servi ceai și prăjituri sau să comandăm rulourile tale preferate.

Lilia

Îmi place, de asemenea, peștele și fructele de mare, în special **rapițele** din Marea Neagră. Apropo, la noi, în sud, se gătește chiar și borș cu supă de pește. De asemenea, îmi plac mâncărurile noastre locale bulgărești — plăcinta melina sau **banița**, **salma**, **manja**. Iar bunicul meu Aurel pregătește fantastic delicatesele românești și moldovenești — **mămăliga**, **zeama**, plăcinta cu **brânză**, etc. Așa că, vă invit pe toți să ne vizitați!

- 3 Oare știi tu, că în unele orașe din Ucraina există monumente dedicate mâncării preferate? Privește ilustrațiile și încearcă să afli unde exact se găsesc ele.

Monumentul înghețatei

Monumentul găluștei

Monumentul gemului uscat

Monumentul clătitei

- 4 Răspunde la întrebări.
- ▶ Există în localitatea sau regiunea ta monumente dedicate alimentelor sau mâncărurilor?
 - ▶ Cărui fel de mâncare sau produs ai vrea să-i pui un monument? Explică de ce.
- 5 Fă o listă cu mâncărurile tale preferate.

6 În grupuri, faceți cunoștință cu lista de feluri de mâncăruri preferate a fiecărui participant.

- Discutați și faceți o listă comună cu alimentele preferate ale grupului.
- Desenați un tabel pe tablă sau pe o foaie mare de hârtie. Introduceți în el numele mâncărilor voastre în funcție de grupurile selectate.

Mâncăruri consumate în mod comun în Ucraina	Mâncăruri regionale	Mâncăruri din diferite culturi etnice

- Discutați următoarele întrebări: «Ce face ca o mâncare să fie sănătoasă?», «Ce este «alimentație sănătoasă?»».
- Identificați felurile de mâncare enumerate care corespund cerințelor unei alimentații sănătoase.
- Prezentați tabelul vostru în fața clasei. Motivați-vă concluzia.

7 Discută cu familia ta și creează un meniu sănătos pentru tine sau pentru întreaga familie pentru o săptămână.

8 Întrebați-vă bunicii despre ce mâncau când erau mici și care erau mâncărurile lor preferate.

Compară-le cu o listă a mâncărilor tale preferate. Gândește-te la cum s-au schimbat gusturile și felurile de mâncare în ultimii 50 de ani.

ESTE INTERESANT

Printre lista națională ucraineană a patrimoniului cultural imaterial, există încă doar două elemente legate de alimentație. Așadar, sub nr. 13, este înregistrată tradiția karaită de a pregăti o chiflă cu carne de oaie — «**et ayaklak**». Karații sunt un popor indigen și mic al Ucrainei care a trăit în Crimeea din cele mai vechi timpuri. În zilele noastre, aceste plăcinte sunt pregătite de karații din Odesa și Melitopol, iar pe vremuri puteau fi gustate de toți cei care veneau în vacanță în Crimeea, pentru că a devenit o «carte de vizită» a bucătăriei locale. Numai în perioada sovietică plăcinta Karaim era numită pur și simplu «Crimeea». Sub nr. 22 în listă este inclusă tradiția preparării și **folosirii borșului ucrainean**.

9 Găsește pe internet rețeta de plăcintă karaită. Întrebați rudele voastre ce rețete de borș cunosc.

Gândește-te împreună cu adulții, poate că în zona ta există mâncăruri populare vechi, care ar trebui, de asemenea, să fie incluse în lista patrimoniului imaterial al Ucrainei.

Mâncarea delicioasă de sărbători este minunată, dar primirea oaspeților și mersul în ospetie nu este o chestiune atât de simplă. Recent, eu m-am convins de asta. Am venit să vizitez o cunostință, m-au invitat la masă pentru prânz. M-am așezat și, așa cum făceam acasă, am început să-mi pun bunătați — apoi aud — toată lumea tace. Prietenul meu mi-a șoptit că e obiceiul lor să mănânce doar atunci, când tatăl se așează la masă și toată lumea spune o rugăciune.

Sunt de acord cu tine! Recent am avut ceva încurcături! Am venit la un banchet cu părinții mei. Masa era frumos aranjată, dar eu eram complet pierdut — nu știam unde să pun șervețelul, care era pe farfurie, ce furculiță și la care mâncare să folosesc. Am regretat, că am lipsit de la lecțiile de servire din școala primară. A trebuit să cer ajutor de la adulții, care stăteau lângă mine.

Tatăl meu călătorește mult, așa că mi-a spus că, eticheta la masă este un lucru foarte important dacă vrei să faci o impresie bună, să arăți bine și să stabilești relații cu alte persoane. Eticheta la masă se referă, de asemenea, la servirea și utilizarea tacâmurilor, la meniul adecvat evenimentului, la ordinea servirii și regulile de servire a felurilor de mâncare, la aranjarea locurilor și la anumite ritualuri efectuate de gazde și invitați, teme speciale de conversație și multe altele.

- 10** Amintește-ți regulile de etichetă și de aranjare a mesei pe care le-ai învățat în școala primară.

Privește imaginea și găsește greșelile care au fost comise în timpul servirii.

- 11** Formează cu colegii tăi de clasă un grup mic.

Alegeți una dintre cele trei teme de mai jos.

- 1** Regulile de etichetă la masă ale unei țări din Europa de Vest.
- 2** Reguli de etichetă la masă în familiile ucrainene.
- 3** Reguli de etichetă la masă în una dintre culturile etnice locale.

• Găsiți informațiile de care aveți nevoie și discutați-le.

• Creați un poster sau un infografic pentru colegii săi.

- 12** Scrie un eseu sau un enunț propriu pe tema: «De ce, după părerea ta, mâncarea împreună îi unește pe oameni?».

SĂ REZUMĂM ÎMPREUNĂ

Arată pe «scara emoțiilor» (vezi forțașul) cu ce dispoziție vei încheia cursul.

Spuneți-ne dacă așteptările dvs. pentru cursuri au fost îndeplinite. Arată-ți stăpânirea acestui subiect indicând locul înălțimii la care te afli.

Ce gânduri, afirmații sau sfaturi ale personajelor îți plac cel mai mult, au fost valoroase pentru tine? Explică de ce.

Bună ziua! Ne bucurăm să te revedem! Care este dispoziția ta?

Încântare

Satisfacție

Nemulțumire

Curiozitate

Disperare

Neutru

Bucurie

Furie

Tema 2. Particularități ale etichetei etnice în familiile colegilor de clasă și vecinilor

AȘTEPTĂRI

În timpul întâlnirii noastre tu:

- te vei gândi la ce comportament este considerat etic în unele culturi etnice din Ucraina;
- vei afla cum să te simți încrezător atunci, când mergi în vizită la cineva;
- vei determina cum să alegi hainele și cadourile, care sunt potrivite pentru momentul respectiv.

Amintește-ți, ce știi deja despre acest subiect. Ce exact aștepti de la această lecție.

Bogdan

Salut, prieteni! Vreau neapărat să mă consult cu voi. Colegul meu de clasă are o zi de naștere. Și-a invitat câțiva prieteni la sărbătoare, dar pe mine — nu. Pot să vin și eu fără invitație?

Danylo

De ce nu? Ia un cadou și vino!

Sofia

Prieteni, eu cred, că nu este bine să vii la o zi de naștere fără invitație! Va fi o situație foarte neplăcută atât pentru gazde, cât și pentru oaspete.

Lilia

Eu cred, că se poate să vii fără invitație, dar numai la prieteni foarte apropiați, altfel e mai bine să aștepti o invitație.

Marusea

După părerea mea, fiecare familie are propriile reguli de primire a oaspeților și nici o persoană din afară nu are dreptul să le judece — dacă sunt corecte sau nu. Acest lucru este lipsit de respect față de gazde și față de obiceiurile lor. Trebuie doar să aflați despre aceste reguli și să le respectați atunci, când mergeți în ospetie.

1 Răspunde la întrebări.

- ▶ Cum înțelegi, ce este ospitalitatea?
- ▶ Ce știi deja despre regulile de conduită de bază pentru gazde și oaspeți?
- ▶ Crezi, că oaspeții pot aprecia regulile de primire a oaspeților, care există la gazde?

DICȚIONAR

Modestie — politețe, bune maniere, comportament demn.

Tact — simțul măsurii și al cuviinței, care se exprimă în cuvintele și acțiunile unei persoane.

Etica este știința moralității și al normelor sau regulilor de comportare, care sunt acceptate într-o anumită comunitate.

Tradiții străvechi de ospitalitate în cultura populară ucraineană

Casa ucraineană a fost întotdeauna deschisă pentru călători, săraci și nevoiași, care veneau de departe. Pe vremuri, oamenii credeau, că un oaspete, care vine în casă, se încălzește lângă foc și mănâncă, poate fi considerat o persoană apropiată. Și dacă a mâncat o bucată de pâine și un pic de sare, nu ar putea niciodată să jignească gazda ospitalieră, care a împărțit cu el bunurile sale cele mai prețioase. Oaspetele era obligat să treacă pragul casei, să intre cel puțin pentru un minut și să se așeze. În primul rând, îi serveau pâine și sare, apă sau un pahar de vin, și abia apoi începeau o discuție, iar gazdele politicoase nu întrebau niciodată de ce a venit persoana respectivă în casa lor.

Rudele și consătenii veneau în vizită doar invitați și în zile strict stabilite. Pentru sosirea oaspeților se pregăteau mâncăruri de sărbătoare și cadouri. Era obișnuit, ca oaspeții să nu vină în casă

cu mâinile goale, ci cu pâine și dulciuri. În timpul petrecerilor, oaspeții erau așezați pe locurile cele mai confortabile și, mai ales, cei mai importanți erau așezați la loc de cinste — în colțul mesei. Gospodarul și gospodina îi distrau pe oaspeți și îi invitau special să guste fiecare un fel nou de mâncare. Fără o astfel de invitație, niciun oaspete nu îndrăznește să ia ceva de la masă sau să plece de la ea.

Când pâinea și sarea erau aduse pe masă, oaspeții știau, că petrecerea s-a terminat și că trebuie să își ia rămas bun. Cu cuvintele «Mulțumesc pentru pâine, pentru sare, pentru terci și pentru mila voastră» ei mulțumeau gazdelor pentru ospitalitate. Gazdele trebuiau să «dăruiască» pâine, plăcinte și mici cadouri oaspeților, care plecau spre casă. Important nu era valoarea cadourilor schimbate între gazde și oaspeți — era un semn de respect reciproc și prietenie.

(După A. Ponomaryov)

2 Povestește cum în ziua de azi se obișnuiește să primești oaspeți în familia ta. Construiește-ți povestirea după întrebări.

- ▶ La ce evenimente de familie poți veni cu o invitație și la care — fără?
- ▶ Dacă se obișnuiește să se invite oaspeții, atunci cum se face aceasta?
- ▶ Cum pregătește familia ta casa pentru primirea oaspeților?
- ▶ Există mâncăruri tradiționale sau bunătăți, care sunt pregătite special pentru acest eveniment?
- ▶ Cine întâmpină oaspeții?
- ▶ Ce trebuie să faci oaspetele la intrarea în casă (trebuie să se descalțe, să rostească fraze speciale etc.)?
- ▶ Este obișnuit ca oaspeții să vină cu cadouri?
- ▶ Există în familia ta o anumită etichetă la masă?
- ▶ Cum obișnuiești să vă distrați oaspeții?
- ▶ Cum va înțelege oaspetele că sărbătoarea s-a terminat?
- ▶ Trebuie să oferiți cadouri oaspeților săi? Ce fel de cadouri?

3 Potrivește părțile proverbelor. Gândește-te la conținutul lor. Amintește-ți proverbe despre ospitalitate în alte limbi, pe care le cunoști.

1 În ospete e bine	a) trebuie să inviți înapoi.
2 Oaspetele nu este un os,	b) nu e un indicator.
3 Ești bucuros sau nu,	c) nu-l poți arunca afară.
4 Oaspetele bun	d) cu acela vei discuta
5 Oaspete al gazdei	e) dar spune: bine ai venit!
6 Ce oaspete vei invita	f) onoare gospodarului.
7 Dacă mergi în ospete	g) dar acasă e mai bine.
8 Oaspetelui respect	h) vine mereu la timp.

4 Spune-mi, cum se oferă cadouri în familia ta, de exemplu, la o zi de naștere. Folosește întrebările de mai jos pentru a te ajuta să îți pregătești povestirea.

- ▶ Ce cadouri obișnuiește familia ta să ofere de ziua de naștere?
- ▶ Se poate de oferit pentru o zi de naștere? Ce culoare și ce număr de flori sunt considerate nepotrivite?
- ▶ Când se obișnuiește să se ofere cadouri: la intrarea în casă, la plecarea oaspeților sau la masă, în timpul servirii mesei?
- ▶ Ce ar trebui să spună oaspetele atunci, când oferă cadoul? Ce ar trebui să răspundă sărbătoritul sau sărbătorita?
- ▶ Oare se poate atinge sărbătoritul/ sărbătorita sau să te săruți și să te îmbrățișezi cu el/ea?
- ▶ Se obișnuiește să te uiți la cadouri în prezența oaspeților?

RECOMANDĂRI UTILE

Atunci, când alegi un cadou, fii atent la următoarele:

- nu oferiți cadouri foarte scumpe;
- nu oferiți ceva, care este puțin probabil să fie de folos și care nu este plăcut la vedere;
- nu oferiți ceva, care vă place foarte mult, dar față de care persoana, pentru care alegeți un cadou, este indiferentă;
- nu dăruiți animale.

Când vii în vizită, ține cont de ceea ce este lipsit de tact:

- oferind cadoul, să le spui cât de important și de scump este acesta;
- să criticați propriile cadouri și pe ale celorlalți;
- să întrebați cu insistență, dacă persoanei i-a plăcut cadoul.

5 Inventează un oarecare cod.

● Fă o cheie pentru el.

● Codifică numele acelor cadouri, pe care ai dori să le primești de ziua ta.

● Dă-i vecinului/vecinei de bancă cheia și numele codificate ale cadourilor, pentru a le descifra.

● Discutați împreună ce cadouri ai vrea să primești și de ce.

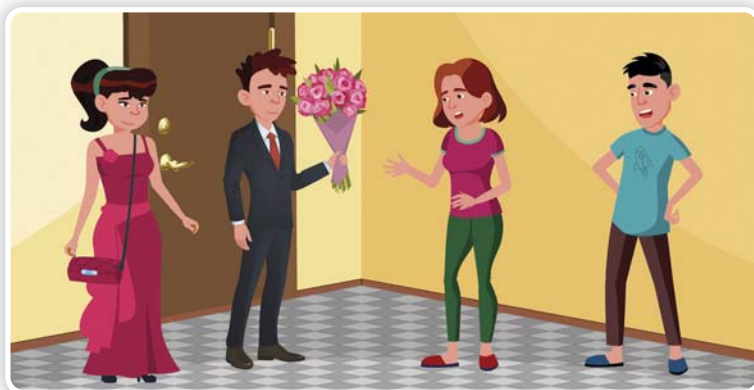
ESTE INTERESANT

Atunci când alegeți florile, trebuie să țineți cont de faptul, că în unele culturi au atitudini diferite față de culoarea unui buchet sau față de florile, pe care le conține, și chiar față de numărul de flori!

În special, calele albe cândva la noi erau floarea miresei, dar grecii le consideră o floare de înmormântare și de doliu. În Ucraina există tradiția de a oferi flori albe și roz tinerelor fete sau miresei, iar flori roșii strălucitoare — celor dragi, însă culoarea galbenă este un simbol al despărțirii. Iar în unele țări europene, culoarea galbenă este considerată culoarea bucuriei, a prosperității și a bogăției. În țara noastră, se obișnuiește ca de sărbători să se dăruiască doar un număr impar de flori, în timp ce în Georgia, de exemplu, se dăruieste doar un număr par de flori, deoarece acolo un număr impar de flori simbolizează neazuri și pierderea unei persoane dragi.

- 6 Privește imaginea și spune-mi, după părerea ta, ce crezi că s-a întâmplat. Care este caracterul neplăcut al situației?

- 7 Răspunde la întrebările.

- ▶ În ce fel de haine vin oaspeții la tine? În ce haine te îmbraci tu însuși?
- ▶ Există cerințe speciale cu privire la îmbrăcămintea oaspeților și a gazdelor în funcție de sărbătoarea sau evenimentul de familie?
- ▶ Există cerințe referitor la îmbrăcămintă în ceea ce privește tradițiile familiei sau ale comunității etno-culturale?

Cel mai bun mod de a-ți arăta respectul față de persoana, cu care vorbești, este să o saluți în limba ei. Cu toate acestea, gesturile și cuvintele sunt diferite pentru toate popoarele lumii. Amintește-ți, că despre aceasta s-a discutat în cadrul temei referitor la comunicarea efectivă. Așadar, înainte de a pleca undeva, este important să știi cum să saluți pe cineva dintr-o altă cultură.

- 8 Întrebați-vă părinții și bunicii ce limbi străine cunosc. Roagă-i să scrie pe foi separate cu litere ucrainene, așa cum se obișnuiește în alte limbi:

- de a se saluta și de a-și lua rămas bun cu politețe;
- de a se adresa cu politețe străinilor, de sex și vârste diferite;
- de a felicita familia cu ocazia nunții, a intrării în casă, a unei sărbători;
- cum se obișnuiește de a felicita cu ocazia nașterii unui copil în familie;
- cum se exprimă condoleanțele, când în familie s-a întâmplat o nenorocire.

Fă cunoștință colegilor de clasă cu aceste cuvinte. Salutați-vă reciproc în diferite limbi și moduri pe care le cunoașteți, folosind forme verbale și non-verbale de salut. Folosiți cuvintele și expresiile învățate atunci, când comunicați cu persoane, care sunt vorbitori nativi ai acestei limbi.

Marusea

Într-adevăr, acum mi-am dat seama că știu o mulțime de moduri de a vă saluta, prieteni, în ucraineană — **bună ziua**, **bună**, **Slavă lui Iisus Hristos**, **Slavă Ucrainei**, **salut**, etc.

Dar, de exemplu, nu știu cum să-l salut pe Sasha în limba sa maternă, sau pe Lilia, sau pe Sofia. Mai ales cum să felicit sau să compătimesc.

Sasha

Mulțumesc, Marusea, mă bucur foarte mult, că te-ai gândit la asta. Bineînțeles, nici ucraineană nu îmi este străină, așa că mă poți saluta, dacă dorești. De asemenea, cunosc și limba maghiară, dar aș fi mai mulțumit, dacă m-ai saluta în limba mamei mele, pentru că este prima mea limbă. Poți să-mi spui «Meraba» sau. «Selam» — prescurtarea de la «Selam alay-kum», care înseamnă «Pace vouă».

Sofia

Iar prima mea limbă a fost greaca, așa că mă bucur să aud salutul «Kalimera», adică «**Bună ziua**» în ucraineană. Iar salutul pentru majoritatea sărbătorilor este același — «**Chronia polla**» — la fel ca și al nostru «**Mulți ani**» în ucraineană.

Lilia

M-am născut în Cernăuți, așa că am vorbit mai mult ucraineană și română încă de mică. Mă bucur să aud «**Bună ziua**» sau «**Salut**»! Iar rudele vietnameze ale mamei mele se salută cu cuvântul «**Ciao**».

Danylo

Este interesant, că rudele mamei mele, care locuiesc în Israel, spun și ele «**Pace vouă**», dar sună ca «**Sholom!**». Și acum am căutat pe Google, cum se salută oamenii în lume — e ciudat! Chinezii întreabă de obicei «**Ai mâncat astăzi?**».

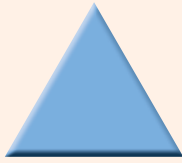
Iar georgienii spun «**Gamardzhoba!**», ceea ce înseamnă «**Îți doresc victorie!**» — îmi place foarte mult! Hai să căutăm împreună, cum se mai salută în diferite culturi.

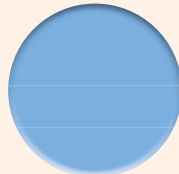
9

Creați un afiș informativ în grupul dvs. «Indicatoare rutiere privind eticheta colegilor de clasă și a vecinilor în vizită pentru vacanțele sau evenimentele în familie». Utilizați indicatoarele furnizate.

AVERTIZARE

ORDIN/
INTERDICȚIE

NECESAR
INFORMAȚIE

- În mijlocul foii formularului corespunzător, scrieți recomandările voastre.

De exemplu:

— Nu veniți în vizită fără invitație, iar în caz de nevoie urgentă, informați gazdele despre vizita.

— Criticați cadourile proprii și ale altora.

— Din timp de aflat despre particularitățile culturale ale sărbătorii.

- Așezați-le pe o masă sau lipiți-le pe o foaie mare de hârtie sau, cu ajutorul profesorului, pe tablă.

SĂ REZUMĂM ÎMPREUNĂ

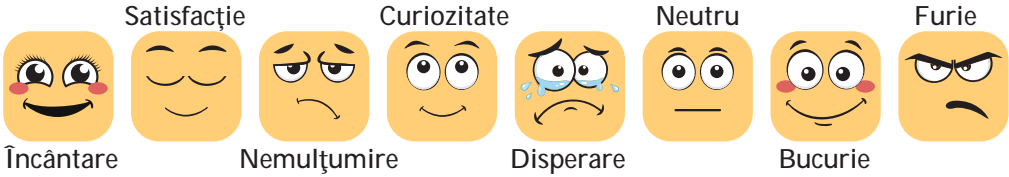
Arată pe «scara emoțiilor» (*vezi forțașul*) cu ce dispoziție închei lecția.

Spune-mi dacă așteptările tale de la lecție au fost îndeplinite.

Demonstrează nivelul de însușire a acestui subiect, indicând locul în care te afli pe imaginea muntelui (*vezi forțașul*).

Ce gânduri, declarații sau sfaturi ale eroilor îți plac cel mai mult, au fost valoroase pentru tine? Explică de ce.

Bună ziua! Ne bucurăm să te revedem! Ce dispoziție ai?

Încântare

Satisfacție

Nemulțumire

Curiozitate

Disperare

Neutru

Bucurie

Furie

Tema 3. Eticheta europeană: istorie și modernitate

AȘTEPTĂRI

În timpul întâlnirii noastre tu:

- vei afla ce reguli de salut există în țările europene;
- te vei gândi de ce și cum s-au schimbat regulile de salut în timpul pandemiei;
- vei identifica tradițiile de primire în Ucraina și în alte țări europene;
- vei testa regulile de etichetă în mediul online.

Amintește-ți, ce știi deja despre acest subiect.

Ce aștepti de la această lecție?

Bună ziua, prieteni! Danylo, mulțumesc pentru ideea de a căuta pe Google diferite salutări. Am găsit o mulțime de lucruri interesante! Noi, de obicei, întrebăm «Ce mai faci?» după salut. Deci și în alte țări se procedează la fel: englezii spun «Hello! How do you do?» («Salut! Ce mai faci?»), francezii — «Bonne journée! Comment ca va?» (Bună ziua! Ce mai faci?), iar italienii — «Ciao! Come stai?» (Bună! Ce mai faci?).

Am urmărit salutul celor mai apropiați vecini ai noștri: slovacii și cehii se salută prietenește cu «Agoy!», bulgarii — cu «Zdravay!», românii — cu «Bună!», ungarii — «Hello» sau «lu nap!», polonezii — «Czeszcz!», bieloruii — «Dzen dobro!».

Îmi era interesant să aflu cum se salută oamenii între ei în țările scandinave: finlandezii spun «Terve!», suedezii — «Hei!», danezii — «Hai!», iar norvegienii — «Hallu!». Vecinii lor — estonienii se salută «Tere!», lituanienii — «Labas!», dar letonii spun «Sveiki!».

Iar în sudul Europei, există complet saluturi diferite: grecii spun «Yasu!», spaniolii spun «Hola!», iar italienii spun «Ciao!» — aproape la fel ca vietnamezii.

Am urmărit cum se salută cei, a căror bucătărie o ador: japonezii spun «Konishua!», iar chinezii spun «Nihao!». Și există o etichetă foarte interesantă a comportamentului atunci, când se salută — unii oameni se înclină, alții se îmbrățișează, alții se sărută. Vă amintiți, că am început să vorbim despre acest lucru atunci, când am analizat distanțele în comunicare.

1

Uită-te la naurașul de cuvinte. Răspunde la întrebări.

- ▶ Ce saluturi cunoști deja?
- ▶ În ce limbi poți citi salutul în nauraș?

Unul dintre cele mai răspândite gesturi de salut din lume este strângerea de mână, care este cunoscută încă din cele mai vechi timpuri. De exemplu, printre grecii antici era o expresie a amabilității și ospitalității. Dar în Evul Mediu, cavalerii își strâneau mâna ca semn de încredere, deoarece nu existau arme în mâna întinsă.

Astăzi, majoritatea europenilor dau și ei mâna. Excepție fac englezii, care dau mâna doar cu prietenii foarte buni sau cu familia, cu ceilalți se salută cu o mișcare a capului. Pe vremuri, se credea, că doar bărbații trebuie să dea mâna, dar în zilele noastre este un mod obișnuit de salut non-verbal și în rândul femeilor. Deși, conform regulilor etichetei de afaceri din unele țări din Europa de Est și de Sud, o femeie trebuie să întindă mâna pentru a saluta un bărbat, bărbații nu întind mâna primii la femei.

Spre deosebire de Marea Britanie și Germania, unde se acceptă, în general, să se atingă interlocutorul cât mai puțin posibil, în multe țări europene se obișnuiește să se îmbrățișeze și să se sărute în timpul salutului. Acest lucru este făcut chiar și de persoane, care nu sunt foarte apropiate, atât bărbați, cât și femei. De exemplu, în Grecia și Italia, se schimbă două sărutări «în aer» sau pe obraji, împreună cu o îmbrățișare puternică; în Spania, Olanda și Suedia — cu trei sărutări condiționate «în aer». În Franța, cunoscuții (și chiar și necunoscuții) dau în aer de la două până la cinci sărutări, atingându-se obraz cu obraz — în funcție de regiunea de locuire. Însă trebuie să reținem că îmbrățișările și săruturile sunt un lucru personal. Prin urmare, în alte țări, este mai bine să nu îndrăznești să îmbrățișezi mai întâi, dar să fii pregătit pentru asta!

Interesant este că, în timpul epidemiei de coronavirus, eticheta de salut a început să se schimbe. Oamenii din întreaga lume au fost nevoiți să evite salutările cu strângerea de mână, și cu atât mai mult cu îmbrățișări și sărutări. Unii au început să se salute, așa cum se obișnuiește printre japonezi — cu plecăciuni, iar alții — ca printre indieni, unindu-și palmele în fața pieptului. Unii oameni au înce-

put să se salute cu coatele, dar salutul cu pumnii a devenit și mai răspândit. Se considera, că salutul cu pumnul a apărut și a devenit popular în Statele Unite în anii 1940, în rândul motocicliștilor. Astăzi, datorită televiziunii, internetului și restricțiilor de carantină, acesta este cunoscut și folosit în diferite părți ale lumii.

2 Răspunde la întrebări.

- ▶ Cum te saluți cu colegii tăi?
- ▶ Cum s-au schimbat tradițiile de salut în țara noastră în timpul pandemiei și de ce?
- ▶ Mai cunoști și alte exemple de schimbări de etichetă în istoria omenirii?

ESTE INTERESANT

21 noiembrie este sărbătorită ca Ziua Mondială a Salutărilor. A fost inventată în 1973, când în lume existau mai multe conflicte de dimensiuni mari. Sărbătoarea a fost propusă de doi frați, Brian și Michael McComack. Ei au declarat, că această sărbătoare va fi un fel de protest împotriva relațiilor tensionate dintre diferite țări. Pentru a informa întreaga lume despre noua sărbătoare, frații au trimis felicitările lor scrise în multe țări, fără nicio ideologie, ci doar cu o singură rugămintă — să trimită aceeași felicitare la alte zece persoane. Aproape imediat, ideea familiei McComack a fost susținută în 180 de țări.

În prezent, sărbătoarea felicitărilor a devenit un eveniment multinațional, independent de factori precum profesia, religia sau convingerile persoanelor care o sărbătoresc.

Emoții pozitive, emoții vesele, emoticoane vesele și urări prietenoase cu ocazia Zilei Mondiale a Salutărilor sunt trimise prietenilor și străinilor de către persoane de diferite naționalități, profesii, vârste și bogății materiale.

În prezent, peste 140 de țări din întreaga lume participă la acest joc- sărbătoare. Scopul sărbătoririi acestei date este de a saluta din toată inima cel puțin 10 străini pe parcursul zilei. Puteți face acest lucru în orice mod doriți. Principalul lucru este sinceritatea!

3 Formați perechi cu colegii de bancă.

Realizați împreună o felicitare. Trimiteți-o pe hârtie sau sub formă de fotografie prietenilor, care locuiesc în alte părți ale țării noastre.

Lilia

Ei bine, prieteni, cu felicitările ne-am descurcat, dar cum să întâlnești oaspetele, ca să-i fie plăcut și confortabil? Tatăl meu a spus, că un om de afaceri turc trebuie să vină la agenția lor de turism pentru afaceri. Sasha, tu cunoști cultura orientală, ne poți da un sfat?

Sasha

Nu prea știu cum procedează turcii, dar tătarii din Crimeea își servesc întotdeauna oaspeții cu o ceașcă de cafea cu bulgări de zahăr sau o bomboană, apoi le oferă o altă ceașcă de ceai cu prăjituri sau dulciuri tradiționale. Principalul este să turnați doar jumătate sau două treimi din ceai în ceașcă sau cupă. În acest fel, oaspetelui i se arată un respect deosebit, deoarece ceaiul nu se va răci, iar gazdele îi pot acorda permanent atenție, umplându-l din nou.

Ksenia

Ce interesant! Trebuie să îi spun bunicii mele! Odată i-am turnat puțin mai mult de jumătate de ceașcă de ceai, iar ea s-a simțit foarte jignită pe mine — a spus, că este un semn de lipsă de respect, că am economisit chiar și apa, că trebuie să o torn aproape până sus. Este uimitor, cum culturi diferite au atitudini și explicații diferite pentru aceleași acțiuni. Se pare, că nu există deloc fleacuri în etichetă — totul are importanță!

Sofia

Iar când am fost în Grecia, mi s-a oferit imediat un pahar de apă rece și apoi am fost serviți cu o ceașcă de cafea caldă sau cafea cu gheață — frappe. Mi s-au oferit, de asemenea, bucățele de plăcintă cu brânză «tiropitakia», nuci sărate, dulciuri și o varietate de «syrupyasta» dulci, care sunt asemănătoare cu baklava armeană și turcească.

Slavko

Îmi place foarte mult această temă, chiar mai mult decât felicitările! Propun de a continua să facem cunoștință cu diferite tradiții de servire a bucatelor și bucătării tradiționale.

4 Amintește-ți despre tradițiile de ospățare din familia ta.

Ce tradiții de ospățare în alte culturi cunoști?

5 4Formați grupe, fiecare dintre ele va alege o țară din lume.

Găsiți informații despre cum sunt întâmpinați oaspeții și ce fel de mâncăruri sunt oferite de obicei oaspeților.

- Faceți o reprezentare vizuală a acestor informații și prezentați-o publicului.

Slavko

Nu știi ce părere aveți voi, dar mie mi-a plăcut foarte mult să aleg materialele despre bucătăria italiană. Este gustoasă, fără îndoială, nu este mai rea decât a noastră din Ucraina! Iar oamenii de acolo sunt foarte prietenoși și ospitalieri. Regret că, din cauza restricțiilor de carantină, este greu să călătorim oriunde acum, iar noi putem comunica cu alte persoane doar prin intermediul internetului

Bogdan

Da, sunt de acord, că în zilele noastre comunicăm mai mult online. Cu toate acestea, există și anumite avantaje — îți poți găsi prieteni nu doar printre vecinii de pe stradă, ci și în întreaga lume. Poți să comunici, să cunoști alte culturi fără a cheltui bani pe călătorii.

Sofia

Într-adevăr, din cauza restricțiilor de carantină din întreaga lume, oamenii au început să comunice mai mult prin intermediul rețelelor de socializare. Din această cauză, a devenit foarte important să se stabilească de comun acord anumite reguli de comportament — eticheta rețelei. Aceste reguli sunt la fel de importante ca și regulile de siguranță în spațiul cibernetic, pe care le-am învățat la orele de informatică, așa că ele trebuie respectate de toți utilizatorii.

6 Rezolvă rebusul.

Reguli de etichetă în rețea

- Nu fă altora ceea ce nu vrei să primești de la ei.

- Când îți aperi părerea ta, nu te personaliza, nu insulta pe alții.

- Ar trebui să fii foarte atent/ă și sensibil/ă la folosirea cuvintelor în chat-uri și postări — unele cuvinte și fraze care, nu sunt considerate provocatoare sau jignitoare în comunicarea reală, pot fi interpretate diferit în scris.

- Cuvântul nu este ca o vrabie:

odată ce zboară, nu o mai poți prinde. Acest proverb exprimă foarte exact ceea ce se întâmplă cu ceea ce scrieți online. În plus, unele cuvinte și fotografiile ale tale nu numai că vor rămâne în spațiul virtual pentru totdeauna, dar îți pot face rău în viitor.

- Respectă aceleași reguli de comportare ca și în viața reală, nu încălca legea și normele etice. Nu uita că, în spațiul virtual, există, de asemenea, toate șansele de a fi prins/ă și pedepsit/ă.

- La întotdeauna în considerare locul, în care te afli în spațiul cibernetic, și cu cine comunică. Mai întâi ascultă/citește, înțelege contextul și apoi începe o conversație virtuală.

- Respectă timpul și posibilitățile celorlalți. Înainte de a scrie ceva sau de a trimite ceva cuiva, gândește-te, dacă oamenii au cu adevărat nevoie de acel lucru. Oare nu vei fura din timpul prețios al altora?

- Nu te amesteca în conflictele din chat-uri, nu ceda la provocări dure și nu le permite.

- Ajută-i pe ceilalți acolo unde poți. Împărtășește-ți experiența, cunoștințele și materialele.

- Pune online o întrebare, la care dorești să primești un răspuns — întotdeauna va exista cineva, care îți va răspunde cu competență. Verifică informațiile pe care le primești, rezumă-le și împărtășește răspunsurile la întrebările tale cu alți utilizatori.

În grupuri, amintiți-vă regulile de siguranță de pe Internet sau faceți cunoștință cu ele.

Încercați să realizați o bandă desenată sau să vizualizați unele dintre aceste reguli, combinându-le cu regulile de etichetă ale rețelei.

- 1 Vizualizează informații de pe site-urile, care se află pe o listă, creată pentru tine de către părinți/rude sau profesori.
- 2 Folosește motoarele de căutare, recomandate de părinți/rude sau de profesori.
De exemplu: <http://www.googlekids.co/>
- 3 Nu descărca fișiere fără permisiunea unui adult, deoarece acestea pot conține viruși.
- 4 Nu da niciodată informații private despre sine (nume, număr de telefon, adresă, număr de școală) fără permisiunea părinților.
- 5 Nu deschide e-mailuri, fișiere sau pagini web de la persoane, pe care nu le cunoști cu adevărat sau în care nu ai încredere.
- 6 Nu da parola ta nimănui, cu excepția adulților apropiați.
- 7 Nu fă niciodată ceva, care ar putea costa bani pentru familia ta, cu excepția cazului, când părinții sau cei apropiați sunt alături de tine.
- 8 Nu accepta niciodată să te întâlnești cu o persoană, pe care ai cunoscut-o online. Dacă totuși aceasta este necesar, mai întâi, trebuie să ceri permisiunea părinților tăi, iar întâlnirea trebuie să aibă loc într-un loc public și în prezența părinților tăi.

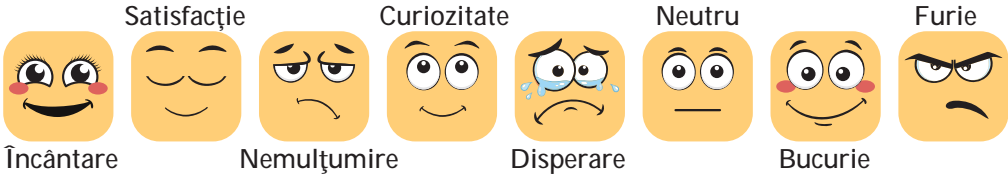
SĂ REZUMĂM ÎMPREUNĂ

Arată pe «scara emoțiilor» (*vezi forțațul*) cu ce dispoziție închei lecția.

Spune-mi dacă așteptările tale de la lecție au fost îndeplinite.

Demonstrează nivelul de însușire a acestui subiect, indicând locul în care te afli pe imaginea muntelui (*vezi forțațul*). Ce gânduri, declarații sau sfaturi ale eroilor îți plac cel mai mult, au fost valoroase pentru tine? Explică de ce.

Bună ziua! Ne bucurăm să te revedem! Ce dispoziție ai?

Tema 4. Stereotipuri de gen în diferite culturi

AȘTEPTĂRI

În timpul întâlnirii noastre tu:

- vei învăța despre modul, în care stereotipurile de gen influențează asupra vieții noastre;
- te vei gândi, de ce este important să vezi în fiecare persoană personalitate unică și să asiguri drepturi egale pentru femei și bărbați.

Amintește-ți, ce știi deja despre acest subiect.

Ce aștepți de la această lecție?

Danylo

Salut, prieteni! Marusea, n-am mai auzit de tine de multă vreme.

Marusea

Salut! Mama mea are mult de lucru acum. După ce fratele meu a plecat în armată, ea trebuie să aibă grijă de fermă, îndeplinind atât munca femeilor, cât și pe cea a bărbaților.

Ksenia

O, interesant, dar ce înseamnă munca «bărbaților» și a «femeilor»? Și, în general, de ce se spune așa? Chiar există vreo muncă pe care o femeie nu o poate face, sau vreo muncă pe care un bărbat nu o poate face? Eu nu înțeleg.

Bogdan

Întrebările sunt cu adevărat interesante! Știți că mama mea este ofițer militar, pilotează un elicopter. Deci, ce fel de muncă face ea- de «bărbat» sau de «femeie»? Poate oare genul unei persoane să fie un obstacol pentru ca ea să facă ceea ce îi place?

Danylo

Prieteni, mi se pare, că răspunsurile la întrebările voastre pot fi găsite, dacă încercăm să înțelegem diferențele de atitudine față de femei și bărbați în societatea noastră.

Genul este un termen, care se referă la trăsăturile anatomobiologice ale oamenilor care definesc oamenii ca fiind bărbați sau femei. De exemplu, doar o femeie poate naște un copil și îl poate alăpta. Diferențele de gen nu se schimbă în timp și nu depind de originea etnică, religie, statut social etc.

În orice societate, există anumite idei despre rolurile sociale, calitățile, comportamentul stabilit al femeilor și bărbaților în societate (gen*). Diferențele de gen depind de religie, origine etnică, statut social, vârstă etc. De exemplu, un studiu asupra a 224 de culturi din întreaga lume a constatat că în 5 culturi, doar bărbații se ocupau de pregătirea bucatelor, iar în 36 de culturi, doar femeile erau pe deplin responsabile de construirea locuințelor. În majoritatea țărilor europene, abia în secolul al XX-lea femeile au început să aleagă oficialități în mod egal cu bărbații, în timp ce în alte țări ale lumii, femeile încă nu pot vota sau să candideze pentru funcții alese.

1 la în considerare afirmațiile — caracteristicile propuse. Spune, cu ce gen asociezi cel mai mult aceste caracteristici: cu femei, cu bărbați sau cu ambele genuri în mod egal.

Responsabili

Încrezători

Cu autoritate de influență

Frumoși

Iubitori

Curajoși

Blânzi

Deștepți

Puternici

Slabi

Liniștiți

Grijulii

Viteji

Cinștiți

Sensibili

* Modulul «Training pentru instructori privind egalitatea de gen și implementarea politicii de gen în Ucraina» — Zaporizhzhia: Drukarsky svit, 2011.

Compară răspunsurile tale cu cele ale celorlalți elevi.
Răspunde la întrebări.

- ▶ Ce caracteristici sunt tipice pentru portretele femeilor și bărbaților din societatea noastră?
- ▶ Există vreo diferență între felul în care fetele se descriu și cum le descriu băieții și invers?
- ▶ Cum și unde se formează cunoștințele noastre despre caracterele și comportamentul fetelor și băieților, bărbaților și femeilor?

Ksenia

Da, diferența dintre oameni este mult mai mare decât diferența dintre sexe! O femeie poate fi, de asemenea, curajoasă, puternică, inteligentă, iar un bărbat poate fi frumos, sensibil, grijuliu! Se pare, însă, că nu există caracteristici, comportamente sau înclinații care să fie specifice tuturor femeilor fără excepție, la fel cum nu există caracteristici care să fie specifice doar bărbaților.

Bogdan

Sunt de acord, dar ceea ce ne împiedică să percepem oamenii în mod diferit, să vedem fiecare persoană ca pe o personalitate umană unică, sunt anumite idei fixe în societate, care se numesc stereotipuri. Pe vremuri, se credea că o femeie poate doar să facă treburi casnice și să crească copii, așa că, de exemplu, aproape toate denumirile profesiilor erau masculine. Este bine, că acum se folosesc titluri feminine. De Ziua Apărătorilor Ucrainei îi felicit întotdeauna pe ambii mei părinți — atât pe mama, cât și pe tatăl meu, care este chirurg militar.

Ksenia

Mama mea este soră medicală, așa că mi-a spus că soră medicală este, probabil, singura profesie care era numită oficial doar la genul feminin. De aceea, și tânărul, care a venit să lucreze pentru acest post, a fost obligat să fie înregistrat ca soră medicală. Abia în 2020, bărbații, care ocupă această funcție, au început să fie înregistrați ca «frate medical»...

Slavko

Sunt de acord cu Bogdan în ceea ce privește stereotipurile. Atunci, când stereotipurile deformează modul în care gândim despre alți oameni, ele sunt foarte dăunătoare.

Slavko

Odată mama mi-a cumpărat o cămașă roz. Când am venit la școală cu ea, băieții au început să râdă de mine pentru că mă îmbrăcam ca o fată. A fost foarte neplăcut. I-am întrebat: «Ce se întâmplă dacă o fată vine cu o cămașă albastră — va fi îmbrăcată ca un băiat?». Nu au știut ce să răspundă, dar au continuat să îmi bată joc de mine. Așa că nu am mai purtat niciodată acea cămașă, chiar dacă îmi plăcea.

DICȚIONAR

Un stereotip (din limba greacă înseamnă «impresie solidă») este o idee simplificată, schematică, colorată emoțional și foarte persistentă despre ceva sau cineva.

Stereotipurile de gen sunt idei sau credințe generalizate formate și răspândite într-o anumită societate despre locul, rolurile de gen ale bărbaților și femeilor și cum ar trebui să se comporte pentru ca acestea să fie acceptabile din punct de vedere social.

Vechiul proverb german «Eine gute Hausfrau hat fnf K zu besorgen: Kammer, Kinder, Kche, Keller, Kleider» («O bună gospodină are cinci K de care trebuie să aibă grijă: camere, copii, bucătărie, cămară, haine») a subliniat clar rolul social al unei femei căsătorite în societatea medievală. În secolul al XIX-lea, fraza «kinder, küche, kirche» (copii, bucătărie, biserică) s-a stabilit și a fost susținută de autoritățile societății germane ca fiind cea mai dorită imagine a unei femei «adevărate». În legătură cu lupta femeilor pentru șanse egale — dreptul de vot, dreptul de a alege o profesie etc. — această expresie s-a răspândit pe scară largă în întreaga lume ca o manifestare vie a unui stereotip de gen.

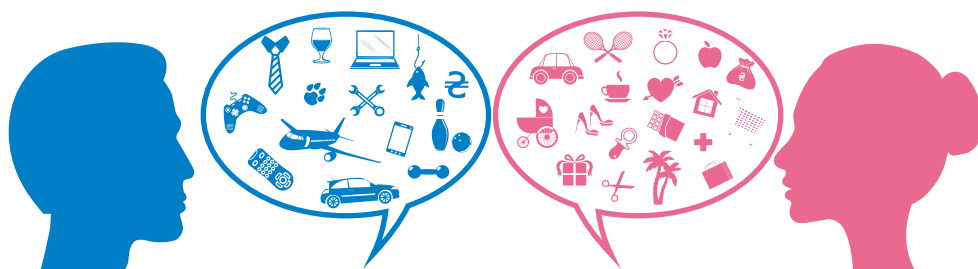
În ultimul secol statutul femeilor s-a schimbat foarte mult. Astăzi femeia însăși decide ce profesie să aleagă, ce culoare de haine să poarte și dacă să rămână casnică sau nu. Același lucru este valabil și pentru bărbați, care își iau din ce în ce mai mult timp liber pentru

a avea grijă de un copil sau aleg profesii care erau considerate în mod tradițional «feminine». Este important, însă, ca societatea să nu împiedice nici bărbații, nici femeile să facă propriile alegeri.

4 Gândește-te, dacă știi proverbe, zicători, povești, parabole etc. care vorbesc despre anumite roluri dorite pentru bărbați și femei în cultura ta sau în cultura părinților sau bunicii tăi. Întreabă-i pe cei apropiați despre asta.

5 În perechi, împreună cu un coleg/ă de bancă, priviți imaginile. Despre care stereotipuri de gen actuale cu privire la rolul bărbaților și al femeilor merge vorba?

6 Compară modul, în care rolurile de gen și restricțiile privind dreptul

ESTE INTERESANT

- În Egiptul antic femeile aveau dreptul de a deține proprietăți, de a le moșteni, de a face comerț și de a ocupa funcții egale, adică de a face lucruri, pe care femeile nu aveau voie să le facă în Egipt la începutul secolului al XX-lea.
- Noua Zeelandă (1893), Australia (1902) și Marele Ducat al Finlandei (1906) au fost printre primele țări, care au introdus dreptul de a alege guvernul pe picior de egalitate cu bărbații. Kuwait (2005), Emiratele Arabe Unite (2006) și Arabia Saudită (2011) — în acestea țări votul femeilor a fost introdus mai târziu.
- În Ucraina femeile se bucură de dreptul de a alege și de a fi alese în organele de conducere ale statului în condiții de egalitate cu bărbații. Dacă în perioada 1990—1994, în Rada Supremă a Ucrainei erau 12 femei deputate, adică doar 2,5% din numărul total de deputați aleși, în 2019 erau deja 87 (20,6%).

turile și oportunitățile femeilor și bărbaților, se schimbă de-a lungul timpului.

7 Adu-ți aminte de basme, povești sau poezii, pe care tu sau părinții tăi ți le-au citit în copilărie.

- Analizează, dacă există stereotipuri de gen în aceste povești sau povestiri.
- Gândește-te, cum puteau ele să influențeze la atitudinea ta față de rolurile și comportamentele dorite ale bărbaților și femeilor.

8 Răspunde la întrebări.

- ▶ Ai făcut vreodată ceva doar pentru că ai crezut că este potrivit pentru tine pentru că ești băiat/fată?
- ▶ Te-ai abținut vreodată să faci ceva doar pentru că, ai crezut că este nepotrivit pentru că ești băiat/fată? Ți s-a cerut/interzis să faci ceva?
- ▶ Ți s-a cerut/interzis să faci ceva doar pentru că ești băiat/fată?

9 Privește imaginea. Explică cum o înțelegi.

10 Citește extrasul din Legea Ucrainei «Cu privire la asigurarea egalității de drepturi și de șanse pentru femei și bărbați». Urmărește codul QR.

10 În grupuri, creați o hartă — drumul către o țară, în care <http://vse.ee/blhd>

egalitatea de gen este o prioritate. Amintiți-vă ce se arată de obicei pe hărți (drumuri, orașe, mări, râuri, mlaștini, munți, câmpii, râpe etc.), ca, de exemplu, aceasta.

Discutați întrebările înainte de a crea harta.

- ▶ Cum vă imaginați țara Dreptății și Egalității?
- ▶ Ce obstacole se întâlnesc în drumul spre această țară?
- ▶ Cum pot fi învinse aceste obstacole? Ce poate ajuta la aceasta?
- ▶ Ce cunoștințe și experiențe, obținute în clasă, pot fi de folos?

Prezentați-vă hărțile și discutați-le în public.

- ▶ Cum a decurs munca la hartă? Care sunt impresiile despre lucrare și prezentarea acesteia?
- ▶ La ce întrebări a fost mai ușor să desenați răspunsul? De ce?
- ▶ Ce ați înțeles pentru voi în timpul îndeplinirii sarcinii?

SĂ REZUMĂM ÎMPREUNĂ

Arătați pe «scara emoțiilor» (vezi *forțaful*) cu ce dispoziție închei lecția.

Spune-mi, dacă așteptările tale de la lecție au fost îndeplinite.

Demonstrează nivelul de însușire a acestui subiect, indicând locul în care te afli pe imaginea muntelui (vezi *forțaful*). Ce gânduri, declarații sau sfaturi ale eroilor îți plac cel mai mult, au fost valoroase pentru tine? Explică de ce.

Bună ziua! Ne bucurăm să te revedem! Care este dispoziția ta?

Rezumăm rezultatele anului de învățământ cu obiectul «Cultura bunei vecinătăți»

AȘTEPTĂRI

În timpul întâlnirii noastre tu:

- vei înțelege, dacă orele de «Cultura bunei vecinătăți» ți-au fost de folos;
- îți vei planifica scopurile viitoare pentru clasa a VI-a;
- te vei gândi la ceea, ce ar trebui să continui să faci și la ceea, ce ar trebui să schimbi în viața ta.

Amintește-ți, ce știi deja despre acest obiect.

Ce aștepți de la această lecție?

- 1 Amintește-ți de eroii și eroinele din manualul nostru. Verifică cât de bine îi cunoști. Pentru a face acest lucru, joacă jocul «Bingo».

Citește afirmațiile — caracteristici, pentru a te ajuta să înțelegi despre ce adolescent sau adolescentă este vorba.

Deschide șablonul de joc cu un cod QR sau descarcă-l în caietul tău..

<http://vse.ee/blhb>

Scrive numele copiilor în căsuța cu numărul care corespunde numărului afirmației. Prima persoană, care va completa toate căsuțele în timpul stabilit de profesor, va câștiga.

№	Afirmație
1	Știe multe despre regiunea Donețk și despre cultura grecilor și armenilor
2	Persoană strămutată în interiorul țării
3	Joacă fotbal bine, visează să devină antrenor
4	Cunoaște bine cultura tătarilor din Crimeea
5	Vorbește bine românește
6	Cunoaște bine tipurile de conflicte

No	Afirmații
7	O ajută pe mama să întrețină ferma
8	Apreciază foarte mult confortul familiei și tradițiile de familie ale ucrainenilor
9	Locuiește într-un sat din Ternopil, dar în regiunea istorică și culturală Volyn
10	Trăiește în satul Pishchanka, regiunea Dnypropetrovsk
11	Cunoaște planificarea timpului
12	Cunoaște cultura populară ucraineană și o popularizează
13	Uneori simte comportarea intolerantă față de sine din cauza culorii pielii
14	Uneori se ceartă, dar știe să găsească o limbă comună cu fratele său mai mic
15	Îi place să-și ajute tatăl, un manager de turism, și este interesat de diferite culturi
16	Are un animal de companie — un șobolan pe nume Winnie
17	Are nevoie de spațiu fără bariere
18	Visează să devină bioinginer și deja știe să programeze
19	lubește arta, tehnologia, designul vestimentar
20	Visează la o carieră de jurnalică sau de scriitoare, vrea să devină o vedetă YouTube
21	Trăiește în capitala Ucrainei
22	Nu mănâncă carne și nu bea lapte
23	Are un tată migrant care lucrează în Polonia
24	lubește bucătăria ucraineană și, în general, îi place să mănânce
25	Adoră fast-food-ul și dulciurile din Slobozhanshchyna
26	Are grijă de ecologie și ajută animalele
27	Are grijă de surioara lui mai mică
28	Îi place să poarte hainele de firmă ale gimnaziului său
29	Îi place să creeze lucruri cu propriile mâini, să demonteze și să repare mașini și mecanisme
30	Oferă idei interesante pentru lucru în comun
31	Îi place bucătăria japoneză și chinezească
32	Citește rap și dansează, desenează bine benzi desenate

Șablon pentru jocul «Bingo!»

1	2	3	4	5	6	7	8
_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____
9	10	11	12	13	14	15	16
_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____
17	18	19	20	21	22	23	24
_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____
25	26	27	28	29	30	31	32
_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____

2 Gândește-te și răspunde la întrebări.

- ▶ Care dintre adolescenții, pe care i-ai întâlnit în manual, te-a impresionat sau te-a interesat cel mai mult? De ce?
- ▶ Ale cui povești, probleme și trăiri sunt asemănătoare cu ale tale personale?
- ▶ Pe care dintre ei ai vrea să-i cunoști mai bine sau să te împrietenești cu ei?
- ▶ Ce sfaturi din cele cuprinse în manual ți-au fost de folos sau le folosești deja?

3 Scrie o scrisoare către unul dintre personajele manualului, povestindu-i despre tine și despre visele tale.

4 După ce ați studiat subiectele din manualul nostru, gândiți-vă la răspunsurile la întrebări.

- Ce vei înceta să faci?
- Ce ai făcut până acum și ce vei continua să faci în viitor?
- Ce vei începe să faci sau cum vei acționa într-un mod nou?

5 Spune-ne ce planuri ai deja pentru vară și pentru următorul an școlar.

Creează un colaj de scopuri, pe care vrei să le atingi pentru autodezvoltare.

Îți mulțumesc, că ai fost alături de noi!
Vă doresc o vară minunată!
Dziękujemy, że jesteś z nami! Udanego lata!

Noi descoperiri și impresii!
Nouvelles découvertes et impressions!

Călătorii minunate și aventuri interesante!
Прекрасни пътувания и интересни приключения! Călătorii minunate și aventuri interesante!

Cunoștințe noi și drive!
*ביירודו השדח תורכה! Neue Bekanntschaften
 und Antrieb!*

Odihnă activă și noi realizări
 sportive!

Cer pașnic și realizarea noilor înălțimi!
*Békés égboltot és új magasságok elérését!
 Barışqılı kökni ve yañi
 muvafaqiyetlerni tileyim!*

Să nu simți niciun obstacol
 și să ajungi întotdeauna acolo, unde vrei să ajungi!
*Να μην αισθάνεσαι εμπόδια και να πηγαίνεις όπου
 επιθυμείς!*

La revedere! Așteptăm cu nerăbdare să ne
 revedem la anul viitor!
*Goodbye! We look forward to meeting
 you next year!*

SĂ REZUMĂM ÎMPREUNĂ

Arată pe «scara emoțiilor» (*vezi forțașul*) cu ce dispoziție închei lecția.

Spune-mi, dacă așteptările tale de la lecție au fost îndeplinite.

Demonstrează nivelul de însușire a acestui subiect, indicând locul în care te afli pe imaginea muntelui (*vezi forțașul*). Ce gânduri, declarații sau sfaturi ale eroilor îți plac cel mai mult, au fost valoroase pentru tine? Explică de ce.

Dicționar de termeni

Adolescenții sunt persoane aflate în vârsta de tranziție de la copilărie la tinerețe. Conform terminologiei Fundației Națiunilor Unite în domeniul populației, adolescenții pot fi considerați persoane cu vârsta cuprinsă între 10 și 19 ani.

Comportamentul constructiv este un comportament care promovează interacțiunea eficientă între oameni.

Comportamentul distructiv este un comportament, care întrerupe interacțiunea și împiedică oamenii să ajungă la un acord.

Comunicarea este interacțiunea dintre oameni, care constă în schimbul de gânduri, impresii, informații și în stabilirea unei înțelegeri reciproce.

Conflictele intergrupale sunt conflicte între oameni și grupuri de oameni.

Conflictele personalitate-grup sunt conflicte între o persoană și un grup.

Conflictul (din latinescul *conflictus* — ciocnire) este o ciocnire de interese, puncte de vedere, opinii, aprecieri, valori opuse, care apare între oameni sau comunități în procesul de comunicare și activități comune și este însoțit, de obicei, de manifestări emoționale negative.

Conflictul interpersonal este un conflict între două persoane.

Cronofagele — în traducere din greacă «mâncători de timp», adică tot ceea ce duce la pierderea timpului.

Diagrama lui Venn este un tip de diagramă, care folosește adesea cercuri, care se intersectează. În secțiunea comună a cercurilor, de exemplu, sunt înregistrate trăsăturile comune ale personajelor sau ale anumitor concepte, în timp ce în cercuri sunt înregistrate diferențele. Ea a fost propusă de John Venn, un logician și filozof englez.

Emoțiile (din latină «a excita, a stârni») sunt o formă de răspuns/reacție a unei persoane sau a unui animal la o situație, un eveniment sau un stimul concret, care este inerentă ființelor vii încă de la naștere.

Etica este știința moralității și a normelor sau regulilor de comportare, care sunt acceptate într-o anumită comunitate.

Familie, rude — un grup de persoane care provin de la un strămoș comun sau care sunt înrudite prin căsătorie, indiferent dacă au sau nu același nume de familie.

Identitatea este conștientizarea și trăirea de către o persoană a apartenenței la anumite grupuri de persoane sau comunități.

Identitatea personală sau identitatea de sine este propriul Eu a unei persoane ca individ, un ansamblu de idei despre sine și despre lumea din jur.

Granițele personale sunt linia care separă o persoană de alta.

Modestie — politețe, bune maniere, comportament demn.

Sentimentele sunt experiențe umane generalizate specifice, acumulate de o persoană în timpul socializării. Spre deosebire de emoții, sentimentele apar în legătură cu ceva sau cu cineva, nu cu situația în general. De exemplu, «Mi-e frică de această persoană» este un sentiment, în timp ce «Mi-e frică» este o emoție.

Sex este un termen care se referă la caracteristicile anatomo-biologice ale oamenilor, pe baza cărora oamenii sunt definiți ca masculin sau feminin.

Stereotip (din limba greacă înseamnă «impresie solidă») este o idee simplificată, schematică, colorată emoțional și foarte persistentă despre ceva sau cineva.

Stereotipurile de gen sunt idei sau credințe generalizate formate și răspândite într-o anumită societate despre locul, rolurile de gen ale bărbaților și femeilor și cum ar trebui să se comporte pentru ca acestea să fie acceptabile din punct de vedere social.

Tact — simțul măsurii și al cuviinței, care se exprimă în cuvintele și acțiunile unei persoane.

Time management sau managementul timpului este un sistem care are ca scop coordonarea acțiunilor tale cu timpul. Ajută la planificarea unui program clar de muncă, studiu și petrecere a timpului liber pentru o zi, o săptămână, o lună, un an sau o viață întreagă.

Toleranța este respectul, acceptarea și aprecierea bogăției și diversității culturilor lumii noastre, felurilor noastre de expresie și manierele de exprimare a calității noastre de ființe umane. Arătarea toleranței, care este în concordanță cu respectarea drepturilor omului, nu înseamnă o atitudine tolerantă față de nedreptatea socială, renunțarea la propriile convingeri sau cedarea credințelor altcuiva.

Forțele umane

Ce fel de ELEV sunt eu? Ce fel de ELEVĂ sunt eu?

Eu știu să-mi stabilesc un scop și să planific din timp.

Eu sunt capabil să îndeplinesc sarcina atribuită.

Eu sunt capabil să îndeplinesc sarcini în mai multe moduri.

Eu sunt capabil să-mi aranjez propriile lucruri, de exemplu, într-o geantă.

Eu țin evidența timpului în timpul îndeplinirii unei sarcini.

Eu pot să-mi controlez propriile emoții și să reacționez la emoțiile celorlalți.

Eu știu cum să fac o pauză în timp ce îndeplinesc o sarcină.

Eu pot învăța din greșelile mele și ale altora.

Ce fel de CITITOR sunt eu? Ce fel de CITITOARE sunt eu?

Eu iubesc să citesc benzi desenate sau reviste.

Eu pot să citesc cuvinte într-o limbă străină, al căror înțeles îmi este necunoscut.

Eu citesc cu încredere, clar, înțeleg despre ce citesc.

Eu pot să citesc ca un actor/actriță.

Eu pot să prezic, despre ce va fi vorba în poveste.

Eu pot înțelege prin ce povestirea este asemănătoare cu viața reală.

Îmi place să merg la bibliotecă.

Eu am o imaginație bună și îmi place să povestesc istorii.

Care sunt forțele mele la MATEMATICĂ?

Eu pot să număr obiectele dintr-un grup.

Eu pot să citesc numere.

Eu pot grupa obiecte după mărime, culoare și formă.

Eu știu să calculez în tăcere.

Eu pot folosi matematica în diferite situații.

Eu pot compara obiecte.

Eu pot rezolva probleme.

Eu pot juca jocuri cum ar fi șah, Minecraft, etc.

Ce fel de INTERLOCUTOR sunt eu?

Ce fel de INTERLOCUTOARE sunt eu?

Eu pot să spun ce vreau și ce am nevoie.

Îmi place să comunic cu oamenii.

Eu particip activ la conversații acasă, la școală și cu prietenii.

Eu știu cum să-mi schimb tonul vocii atunci, când spun o istorie sau întreb despre ceva.

Eu spun istorii, care au un început, conținut și sfârșit.

Eu vorbesc corect.

Îmi place să învăț și să aflu sensul cuvintelor noi.

Îmi place să ascult istorii.

Ce fel de PRIETEN sunt eu? Ce fel de PRIETENĂ sunt eu?

Eu știu să împart, să păstrez rândul și să negociez.

Eu sunt un bun/ă ascultător/oare și nu întrerup aproape niciodată.

Știu să-mi găsesc prieteni și să-mi fac prieteni.

Eu înțeleg și accept trăsăturile de caracter ale prietenilor mei.

Eu știu cum să cer ajutor.

Eu știu cum să refuz prietenilor și prietenelor atunci, când ei propun ceva nepotrivit.

Eu sunt responsabil/ă pentru propriile mele acțiuni.

Eu am un bun simț al umorului.

Care sunt CALITĂȚILE și TALENTELE mele?

Eu sunt cinstit/ă și de încredere.

Eu sunt grijuliu/ie și bun/ă.

Eu ajut acasă și îmi îndeplinesc obligațiile.

Eu îi ajut pe cei, care au nevoie de ajutorul meu.

Eu sunt devotat/ă.

Eu sunt rezistent/ă și sunt capabil/ă să depun eforturi.

Eu sunt energic/ă.

Eu sunt curios/curioasă.

Eu sunt creativ/ă.

Eu pot să dansez, să cânt sau să cânt la un instrument muzical.

Eu mă ocup cu sportul.

Îmi place să rezolv ghicitori în jocurile pe calculator.

Eu particip la proiecte de voluntariat în comunitate (școală, clasă etc.).

Eu știu cum să mă comport cu animalele și cu copiii mai mici decât mine.

Consilier

În funcție de relația cu timpul, culturile de afaceri sunt împărțite în **monocronice** și **policronice**.

Culturile monocronice se caracterizează prin consecvență și concentrare pe un singur lucru la un moment dat. Locuitorii acestor țări sunt punctuali și minuțioși în detalii.

În unele culturi se acordă multă atenție timpului, punctualității, programelor. Astfel de culturi sunt numite **monocrone**. În aceste culturi, oamenii își respectă planurile și rareori întârzie, deoarece acest lucru nu este de dorit. Ei nu prea sunt dispuși să reprogrameze întâlnirile și, de obicei, trăiesc după principiul «timpul este bani». Ritmul vieții și procesul permanent de schimbare dictează necesitatea unui tip de marcare, care să țină cont chiar și de intervale mici de timp. Se spune:

«Un minut economisește un an», «Precizia este amabilitatea regilor».

În culturile monocronice timpul este măsurat, planificat și gestionat. Oamenii din aceste culturi se vor aștepta să le respectați timpul. Realizarea a mai multor sarcini în unul și același timp este considerată o lipsă de organizare.

Printre țările cu o cultură a timpului monocronică se numără țările scandinave, Marea Britanie, Germania, SUA, precum și Japonia și Coreea de Sud.

În culturile **policronice** îndeplinirea la timp a obligațiilor și respectarea programului întâlnirilor sunt mai puțin importante. Se presupune, că oamenii, în funcție de situație, pot hotărî când va începe sau se va încheia un eveniment și cum se va desfășura acesta. Sunt permise modificările spontane ale acordurilor și ale termenelor, precum și întârzierile, care nu sunt primite negativ. În astfel de culturi, momentul de a comunica este atunci, când ambele părți se întâlnesc în același loc (nu neapărat la o oră prestabilită). Planurile pot fi schimbate pe neașteptate, deoarece se acordă prioritate relațiilor interpersonale mai degrabă decât sarcinilor, care sunt în curs de îndeplinire.

Conform tradițiilor, în culturile policronice nu se obișnuiește să se înceapă o întâlnire sau un mic dejun de lucru prin discutarea afacerilor. Acest lucru este considerat nepoliticos. Este mai important să se creeze o atmosferă generală de cooperare: stabilirea de legături prin găsirea de cunoștințe comune, determinarea intereselor și hobby-urilor comune (sport, vânatoare, pescuit, călătorii, vreme etc.). Multe culturi din America Latină, Africa, Asia și Arabia aparțin culturilor policronice, în special țările sudice: Mexic, Pakistan, India, Filipine, Egipt și Arabia Saudită, sudul Europei, precum și Spania și Portugalia.

Codul familiei din Ucraina* (*Extrase*)

Articolul 6. Copilul

2. Un copil este considerat minor până la împlinirea vârstei de paisprezece ani.

Un copil cu vârsta cuprinsă între paisprezece și optsprezece ani este considerat minor.

Articolul 150. Obligațiile părinților în ceea ce privește creșterea și dezvoltarea copilului

1. Părinții sunt obligați să crească copilul în spiritul respectului pentru drepturile și libertățile altor persoane, al iubirii față de familie și rude, față de popor și față de Patrie.

2. Părinții sunt obligați să aibă grijă de sănătatea copilului, de dezvoltarea sa fizică, spirituală și morală.

3. Părinții sunt obligați să asigure obținerea de către copil a unui învățământ secundar general complet și să îl pregătească pentru o viață independentă.

4. Părinții sunt obligați să respecte copilul.

5. Încredințarea unui copil altor persoane nu îi scutește pe părinți de responsabilitatea părintească față de copil.

6. Este interzisă orice formă de exploatare a copiilor de către părinți.

7. Este interzisă pedepsirea fizică a unui copil de către părinți, precum și folosirea altor tipuri de pedepse, care înjosesc demnitatea umană a copilului.

Articolul 151. Drepturile părinților în ceea ce privește educația copilului

1. Părinții au un drept prioritar față de alte persoane în ceea ce privește educația personală a copilului lor.

2. Părinții au dreptul de a implica alte persoane în creșterea copilului, de a-l transfera persoanelor fizice și juridice pentru educarea acestuia.

3. Părinții au dreptul de a alege formele și metodele de educație, cu excepția celor care contravin legii și bazelor morale ale societății.

Articolul 152. Asigurarea dreptului copilului la o educație parentală adecvată

1. Dreptul copilului la o educație parentală adecvată este asigurat de sistemul de control de stat stabilit prin lege.

2. Copilul are dreptul de a se opune îndeplinirii necorespunzătoare de către părinți a îndatoririlor lor față de el.

3. Copilul are dreptul să se adreseze pentru protecția drepturilor și intereselor sale la organul de tutelă și de custodie, la alte organe de stat, la organele de autogovernare locală și la organizațiile publice.

4. Copilul are dreptul să se adreseze direct instanței de judecată pentru apărarea drepturilor și intereselor sale, dacă a împlinit vârsta de paisprezece ani.

Articolul 155. Exercițarea drepturilor părintești și îndeplinirea îndatoririlor părintești

1. Îndeplinirea de către părinți a drepturilor și a obligațiilor lor trebuie să se bazeze pe respectarea drepturilor copilului și a demnității umane a acestuia.

2. Drepturile părintești nu pot fi exercitate contrar intereselor copilului.

Articolul 171. Luarea în considerare a opiniei copilului în rezolvarea problemelor legate de viața acestuia

1. Copilul are dreptul de a fi ascultat de părinți, de alți membri ai familiei și de funcționari în probleme, care îl privesc personal, precum și în probleme de familie.

2. Copilul, care își poate exprima opinia, trebuie să fie audiat atunci, când se soluționează un litigiu între părinți și alte persoane, cu privire la educația sa și la locul de reședință, inclusiv atunci, când se soluționează un litigiu privind decăderea din drepturile părintești, restabilirea drepturilor părintești și un litigiu privind gestionarea bunurilor sale.

Articolul 172. Obligația copilului și a fiicelor și fiilor adulți de a avea grijă de părinții lor

1. Copilul, fiica sau fiul adult este obligat să aibă grijă de părinții săi, să le poarte de grijă și să le ofere asistență.

Articolul 174. Dreptul de proprietate al copilului asupra bunurilor destinate dezvoltării, educării și creșterii sale

1. Bunurile dobândite de părinți sau de unul dintre ei pentru dezvoltarea, educarea și creșterea copilului (haine, alte obiecte personale, jucării, cărți, instrumente muzicale, echipament sportiv etc.) sunt proprietatea copilului.

Convenția ONU privind drepturile copilului

- Tu ai dreptul la viață. Nimeni nu vă poate lipsi de acest dar atât de prețios.
- Tu ai dreptul de a fi îngrijit și ocrotit. Asta înseamnă, că interesele tale trebuie asigurate, în primul rând, atât de stat, cât și de părinții tăi.
- Aveți dreptul la hrană adecvată și un acoperiș deasupra capului. Tu ai dreptul la hrană și adăpost adecvat. Părinții tăi, deasemenea, se ocupă și de aceste lucruri, iar dacă nu îi ai, statul se ocupă de ele.
- Tu ai dreptul la distracție, odihnă și timp liber. Adulții trebuie să construiască locuri de joacă și spații de odihnă pentru voi. Acest lucru este valabil și pentru teatru, care trebuie să aibă și spectacole pentru copii.
- Tu ai dreptul la studii. Dacă vrei să devii o persoană celebră, atunci numaidecât trebuie să studiezi.
- Tu ai dreptul la asistență medicală. Dacă te-ai îmbolnăvit, poți merge la un medic, care numaidecât te va ajuta.
- Tu ai dreptul la viață privată. Nimeni nu poate să-ți controleze lucrurile tale, nici să-ți citească scrisorile.
- Tu ai dreptul să-ți exprimi părerea, dar aceasta nu trebuie să jignească alte persoane.
- Toți copiii sunt egali în drepturi, indiferent de originea lor, de culoarea pielii, de naționalitate sau de veniturile părinților.

Proverbe ucrainene despre familie

- Fără familie și rude nu există națiune, popor.
- Hrănește-ți bunicul pe cuptor, pentru că și tu vei fi acolo.
- Un copac se ține de rădăcini, iar o persoană — de familia sa.
- Bine se trăiește acolo, unde împreună se seamănă și se culege.
- Copiii buni sunt coroana părinților, iar copiii răi sunt sfârșitul.
- La masa familiei și mâncarea îi mai gustoasă
- Tinerii sunt bogați cu înțelepciunea părinților lor.
- Nu este nevoie de comori atunci, când în familie este înțelegere.
- Deși rudele se ceartă, ele nu se feresc unul de altul.
- Casa ta nu îți este un dușman, când vei veni, te va primi.
- În casa ta și pereții te ajută.
- Cinstește pe tatăl tău și pe mama ta și îți va fi bine în veac.

Сăлдурa cасei пăринтеїti*

Де сонце засинає вечорами
Під тихі колискові давніх літ,
У спогадах живе разом з піснями
Родинного тепла безмежний світ.

Примножить щастя й радість із роками
Тепло родинне, вишите добром,
Якщо плекають діти із батьками
У люблячих серцях його разом.

Літа гайнуть у вирій за птахами,
Минуле перейде у спогад-дим,
Та вічно залишатиметься з нами
Тепло, яке нам дав батьківський дім.

Зклопотаний день переллється у ніч
Колисковою піснею мами,
І зійдуться зірки в хоровод зусібч,
Щоб у сні завітати казками.

Знов на припічку в нас сяде сторожем кіт,
Щоб тепло не втікало із хати.
Хай зима замете всі стежки край воріт,
Буде дім наш любов зігрівати.

Тут родинне тепло із дитинством росло
І дало мріям крила зміцнілі.
Нас не зрадить воно. Як би й що не було,
Не страшні нам вітри й заметілі.

N. Pogrebniak

* <https://ogo.ua/articles/view/2015-07-08/64659.html>

Faptele bune

Data _____

Eu pot să luminez ziua celor din jurul meu cu o faptă bună!
A fi bun, sensibil, uman cu ceilalți mă ajută să mă simt

Oamenii, pe care îi pot ajuta (colegi, prieteni, rude, profesori, vecini, alții):

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

5. _____

În fiecare zi pot da dovadă de sensibilitate, bunătate și umanitate:

Răspunsurile

с. 8, з. 3

Культура добросусідства — це мистецтво жити разом.

pag. 18, ex. 3

1-с, 2-d, 3-b, 4-a, 5-e

с. 20, з. 5

Відповідальність.

с. 24, з. 1

1 — хобі, 2 — професія.

pag. 31, ex. 3

1-b, 2-с, 3-a

с. 41, з. 3

Знання.

с. 48, з. 7

1 — небезпека, 2 — незнайомці.

pag. 57, ex. 9

1-с, 2-d, 3-a, 4-f, 5-b, 6-e

с. 60, з. 3

1 — гуманність, 2 — добродійність.

pag. 85, ex. 5

1 — о. Zhytomyr, 2 — о. Poltava, 3 — о. Kiev, 4 — о. Korosten.

pag. 88, ex. 10

pag. 92, ex. 3

1-f, 2-h, 3-e, 4-с, 5-b, 6-d, 7-a, 8-j

с. 102, з. 6

Гостинність.

Навчальне видання

**АРАДЖИОНІ Маргарита Анатоліївна
УНГУРЯН Ірина Корнеліївна
КОЗОРОГ Олександра Геннадіївна
ЛЕБІДЬ Неля Костянтинівна
ПОТАПОВА Валентина Іванівна**

КУЛЬТУРА ДОБРОСУСІДСТВА

Підручник

**для 5 класу з навчанням румунською мовою
закладів загальної середньої освіти**

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України

**Видано за рахунок державних коштів.
Продаж заборонено**

Підручник відповідає Державним санітарним нормам і правилам
«Гігієнічні вимоги до друкованої продукції для дітей»

Переклад з української мови

Перекладач *Є. Г. Русу*

Румунською мовою

Редактор *К. В. Даскалюк*

Коректор *О. Г. Кирчу*

Верстка *Н. Л. Ленська*

Формат 70x100 ¹/₁₆.

Ум. друк. арк. 10,368 + 0,324 форзац. Обл.-вид. арк. 10,16 + 0,55 форзац.

Наклад 331 прим. Зам. №_____.

Видавничий центр «Академія»,
03057, м. Київ, вул. Олександра Довженка, б. 3.

Тел./факс: (044) 456-84-63.

E-mail: academia.book@gmail.com

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи серія ДК № 7175 від 02.11.2020 р.

Видруковано у АТ «Харківська книжкова фабрика “Глобус”
корпоративне підприємство ДАК “Укрвидавполіграфія”»,

вул. Різдва, 11, м. Харків, 61012.

Свідоцтво ДК № 7032 від 27.12.2019 р.

Încântare

Plăcere

Nemulțumire

Interes

Disperare

Nețru

Bucurie

Răutate

